

ცისკარი

1862

ო კ ტ ო მ ბ ე რ ი.

წელიწადი შავქუსე.

წოდება თსსულებათა:

- I. — მამისაგან შჯლის დარიგება. . . თ. გ. ერის-თავისა.
- II. — საქართველო ათასის წლის შემდგომ.
(კომედიის სოფლოგუბისა. ნათ) . . . ანტ. ფურცელაძისა.
- III. — ლექსები სხუა და სხუა მწერლებისა.
- IV. — გიორგის XIII ძეგობა. . . თეიმურაზ ბატონისაშჯლისა.
- V. — საღაუბოს ფურცელი. . . მღალაყბისა.
- VI. — სხუა და სხუა ანბავი. (იხილე მეორე გვერდზედ.)

ჯფილისს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

განცხადება.

მოძავალს **1865** წელსა ჩუწნი ქართული სიტუჯერებითი ჟურნალი «ცისკარი» გადადგება მეძდეს წლოვანებაში; ამ შვიდის წლის განმავლობაში, როგორის შეჭირვებით გამოდიოდა ეს მამულის-ერთა ჟურნალი, იციან მხოლოდ რედაქციის დაახლოებულთ თანამშრომელთა, მაშასადამე თუ რამე ნაკლულევანება მოჭხდევდა ამ საქმეს, იმისი მიზეზი საკუთრად რედაქციას არ უნდა მიეწერებოდეს, რადგანც ეს რედაქცია ერთგულად ცდილობს ჟურნალის წარმატებებასა ეოვლის ღონისძიებით, და ამ ექუსის წლის განმავლობაში არ მოუკლია შეცადინეობა და რაც ღონე ჭქონია არ

დაუზოგავს თავისი შრომა. მოძავალის წლისათვის ვიმედოვნებთ, რომ კიდევ უფრო უკეთ და განვრცელებით გამოვსცეთ, რასაკვრველია თუ რომ დაგვესმარება ქართველთ საზოგადოება, რომელთსედაც სრული იმედი აქვს რედაქციას დამყარებული. უამ იმედოთ ვერც ერთს რედაქციას ვერ შეუძლიან მრთელ სმელეთსედ ამისთანა საქმის წარმოება. ჟურნალი არის საზოგადო შრომა და საზოგადოს სწავლისა და წარმატების დროშა, მაშასადამე თვთოეული, ვისაც უევარს თავისი მამული და ენა, უნდა აჩვენებდეს ამ საკანს შეწევნასა შეძლებისამებრ. გარდა ამისა, ამით ურყო ვიმედოვნებთ, რომ ვინცკი გვეგულება გამოჩენილი მწერალი ქართულს ენასედ არიან «ცისკრის» შემწენი, აღუთქვეს კიდევ თავიანთის შრომის არ მოკლება და ეოველთს დიდი შემწეობა თავიანთის მწერლობით. ამ ქართველთ მწერლობის რჩე-

ვით და იმათთან მოღაპარაკებით, მოძა-
ვალს წელიწადს ჟურნალი გაიყოფება
ექვს ნაწილად; რადგანც ეოველი საზო-
გადო და კერძობითი საგანი, უმეტესად
ქართველთ ძველის ჩუჭულებით, დაიწყო
საღმრთო სიტყუთ და ამასთანავე, რადგანც
რედაქციას ეგულებს ამ საგანში დაკელო-
ვნებული და დიდად კეთილის მოსურნე
ჩუჭნი, ეოვლად უსამღჟდოელოესი ქუთაი-
სის ეპისკოპოსი გაბრიელ, ამისათვის ჰირ-
ველს ნაწილში იქნება ეოველი მწერლობა
რაცეი რამ შეესება საღმრთო საგანსა, ამ
ნაწილის მმართველი იქნება თუთ რედაქ-
ტორი, ი. კერესელიძე; მეორეს ნაწილში
იქნება უცხო ქუჭუნის, ანუ საკუთარი
ჩუჭნი ქართული სიტყუერება, რომლის
მმართველი იქნება ლავ. არდაზიანი; მესა-
მეში წვრილი, დირსად მიღებული ლექსე-
ბი, ამ ნაწილის მმართველი თ. ვრ. ო-
რბელიანი; მეოთხეში ჰსწავლა და კელო

უნება, რომელშიაც შემოვიტანთ ისტორიულს, სამეცნიეროს, საფილოლოგიოს და სს. რომლის მმართველი იქნება დიმიტრი ბაქრაძე; მეოთხეში იქნება საქართველოს ანბავი რამ, გარკვევა ახლად გამოცემულის წიგნებისა, კინა თხზულებისა, და მეექვსედ სსჟა და სსჟა ანბავი, ამისი მმართველი იქნება ნიკ. ბერძენი. როგორც შემოთავსოქვით, თვითოეულს ნაწილზედ აღგვითქვეს მომავალს წელიწადს შრომის მიღება და დასმარება. ამათ გარდა, ჰატივ საცემთ «ცისკრის» თანამშრომელთ, რომელთაც აღგვითქვეს, თუმცა იცნობენ მკითხველნი, მაგრამ მაინც რედაქცია საჭიროდ რაცნს განამეოროს ამათი სახელები: თ. გ. ბარათოვი, დ. ბერიევი, გაბრიელ ეპისკოპოზი, გ. დიდებულიძე, თ. გიორ. ერის-თავი (გენერალ ოტინჩანტერი) რომლის თხზულება იქნება დაბეჭდილი ოკტომბრის ცისკრის ნუმერში, თ. რაფ. ერის-თავი, ჰლ. იოსე-

ლიანი, თ. ალ. ორბელიანი, გრ. რჩეუ-
ლოვი, ან. ფურცელაძე, დიმ. ეიფიანი.
ი. აკ. წერეთელი, მის. ჩიგანი, კნ. ბარ-
ბარე ჯორჯაძისა, და ჩუწნ მკითხველთა-
დმი უწიებულნი ფსევდონიმები, სასელდობ:
მოლაუბე, თორმეტნი მებუკენი დასს. ამ
«ცისკართან» გამოვა დამატებასავით ქარ-
თული მამულის მოვლის გაზეთი «გუთნის
დედა» რომელშიაც იბეჭდება გამოცდილის
აგრონომების მამულის მოვლის თსუულე-
ბაები. «ცისკარი» გამოვა თვეში ერთ წიგ-
ნად ექუსი დიდის ტანის თაბახიდგან ათ
თაბახაძინ, რომლის ფასი არის წელი-
წადში ექუსი მანეთი, ხოლო შინ ანუ
სსჭა ადგილებში გაგზავნით მუდრი მანეთი.
დამატების, ესე იგი «გუთნის-დედის» ფასი
არის ვინც «ცისკარზედ» კელს აწერს
ერთი მანეთი, ვინც არ აწერს და დამა-
ტებას ცალკე მოიწერს, ორი მანეთი, გა-
გზავნით. ვინაც სურდეს დაბარება «ცის-

კრისა» თუ «გუთნის-ღედისა» უნდა აცნობებდენ რედაქციას, კუკიაში, საკუთარს კერესელიძის სახლებში და ფასსაც თან უნდა გამოგზავნიდენ.

რედაქტორი და გამომცემი ი. კერესელიძე.

ღენერალ ოტინფანტერს თ. გიორგო-
ერის-თავს თავისი ძული საქარია ჭკით-
სავს: მამაო რით უნდა მოიგოს ამ სო-
ფელს ბედნიერება, რომ საუკუნოთ დიდე-
ბაც იმისთვის მზათ იუოს?

შევეწიე მე სულა ეოვლად წმინდაო!

1) კეთილ მოქმედება, სიმშვე, სიწყნარე, სიწმინდე,
ღმთის მოყვარება და კაცთ მოყვარება, ამ სოფელსაც
ბედნიერი იქმნება და საქებარი, და იმ სოფელსაც საუ-
კუნო მზათ ექმნება.

2) სწავლა, თუ კეთილ-მოქმედება შეერთებული აქვს
ამ სოფელსაც ბედნიერი იქმნება, და იმ სოფელშიაც
კეთილი ცხოვრება ექმნება და თუ კეთილი მოქმედება
არა აქვს შეერთებული სწავლასა, ის იქმნება ბოროტ
მოქმედი არიოზ, და ივლიანე განდგომილი, ამ სოფე-

ლსაც შერცხვენილი იქმნება და იმ სოფელსაც.

5) სიმდიდრე, უკვე იქმნება ღუთის მოყვარე, ძმათ მოყვარე, ღარიბთა და დავრდომილთ მოწყალე, ქვრივთა და ობოლთ შემწვანარებელ, შეწუხებულთ შემწე, და გეოილათ ყოფა მტკეველს. ამ სოფელსაც საქებელია, და იმ სოფელსაც სასუფეველში იქმნება.

4) მშუტნიერება, მრავალი მდაბალი კაცის ქალი იმპერატრიცათ შექმნილა, და კაცსაც მშუტნიერებისგამო ბედნიერება მოუბოკებია. სიმშუტნიერესა, თუ რომ გეოილი ყოფაქცევა შეერთებული აქუს, ამ სოფელშიაც ბედნიერია, და იმ სოფელსაც სასუფეველი მზათ აქუს, თუ რომ ეს გეოილი ყოფაქცევა არ ექმნება წლამდისინ იმისი ბედნიერება დასრულდება, ამ სოფელსაც შერცხვენილი იქმნება, და იმ სოფელსაც სასუფეველს ვერ იხილავს.

5) თუ კაცს გეოილი ქცევა აქუს, თუნდა მდიდარი არ იყოს, ანუ მსწავლული არ იყოს. და არც მშუტნიერი იყოს, მაშინ ამ სოფელშიაც საქებული არის, და იმ სოფელშიაც განსვენებით.

—მამაო! ეგ რაღა ჰსთქვი ჭეშმარიტია, და გთხუვ რომ ესეც მიბძანოთ. ნატურალისტები იტყვიან რომ ღმერთის ნატურაო.

—აი უჯლო, თუ ნატურა დაუსაბამოა, დაუსრულებელია, და მიუწდომელია, მზისა. მთვარისა, ვარსკვლავისა. ცისა და ქუჩისისა შემომქმედი და შირველი მიზეზი და წესის მიმცემია. ჩუტნეც კვრეთვე ვადჯარებთ ღმერთსა, ისინი უწოდებენ ნატურასა ღმერთსა, რუსები ბოდს,

უწოდებენ, ბერძნები თუოზს უწოდებენ, თათრები ალლასს
 და ქართველები ღმერთსა, რადგანაც დასახამი აქჲს ნა-
 ტურასა ანუ დასასრული, მაშასადამე ღმერთ გამოვისახავთ
 აი შჯლო, მრავალ არიან ნატურანი, კაცთ ნატურა სხუა
 არის, მზისა, მთოვარისა და ვარსკვლავთ ნატურა სხუა
 არის, ნატურა ანუ ბუნება ზღვსა სხუა არის, და
 რაოდენიცა ცხოველნი არიან ზღუასა შინა, სხუა და სხუა
 ნატურა აქჲსთ, პირუტყვთაც სხუა და სხუა ნატურა
 აქჲსთ, ჭკე მძრომთაც მრავალთ სხუა და სხუა ნატურა
 აქჲსთ, ეს ნატურანი ერთმანერთის წინააღმდეგნი არიან
 და მტერნი, ვითარცა გველი მტერია კაცისა, და კაცი
 გველისა, ეგრეთვე მფრინველნი ერთმანერთის მტერნი
 არიან და შემჭყელნი, აი ცეცხლი თუ მეტია წყალზედა
 აღტბავს დააშრობს, და თუ წყალი მეტია ცეცხლზედა
 გააქრობს, მაშა სადამე ღმერთებს შორის ბრძოლა,
 ყოფილსა, და მრავალ ღმერთობა შემოვა, ღმერთი ერთი
 უნდა იყოს დაუსახამო და პირველი მიზეზი ყოველისა,
 ოთხი ნივთის მიზეზი ყოველის სხეულისა, ცეცხლი, წყა-
 ლი, ჭაერი და მიწა, მაგრამ ამათ დასახამში აქჲსთ და
 საზღუადი, მაშა სადამე სხუა არის ამათი მიზეზი, და-
 უსახამო, დაუსრულებელი, და მიუწოდომელი, ვითარცა
 იტყოდნენ და ილოცავდნენ ჰლატონ და არის-
 ტოტელნი, პირველნი ფილასოფოსნი, მიზეზო მიზეზ-
 თაო შემიწყალენ მე! შჯლო ღმერთზედ ღაწარაკი არ
 არის რიგი, ამისთვის რომ რადგან დაუსახამოა, დაუსრუ-
 ლებელი და მიუწოდომელი, მხოლოდ ვიცით რომ არის,
 და ისეი არ ვიცით რა არის და კერც მივხედებით, აი

დავით წინასწარმეტყველი რასა ჰსწერს «მე ვსთქვ განკარგებასა ჩემსა, რამეთუ ყოველი კაცი ცნო არს» ვინც ღმერთსეუდ დაიწყებს ღაპარაკსა, ვერ მიჰხედება. განცრუვდება.

აი ერთს მაგალითს გეტყვი შჯლო, ზღვს ზირსეუდ ერთი სსსსსლე იყო აშენებულა, იმ სსსსსლეში თილლ-სოფოსნი შემოჰკრბენ, და დაიწყეს ღმერთსეუდ ჰსჯა და ღაპარაკი, ერთი თილლ-სოფოსნი ქვევით იჯდა, და ხმას არ იღებდა, ჰკითხეს შენ რატომ არს იტყვიო? იმან უთხრა თქვენ ღაპარაკობთო რომ დაუსაბამო, დაუსრულებელი და მიუწდომელი არისო, მე რაღა უნდა ვსთქვა, ჩემი გონება ვერ მისწვდებაო. გააგრძელეს ღაპარაკი და იმ ღამეს იქ დაჩხენ. ეს თილლ-სოფოსნი დილასეუდ ადრინან ადგა, აილა ერთი დიდი ღრმა კოკსი, ჩავიდა ამ ზღვს ზირსეუდა, ჩაქეფეს ღელაში კოკსსა, და ამოიღეს წყალსა, და გადმოსსამს ნაპირსეუდა, და იძახის: ეს ერთი: ეს ორი, ჩავიდნენ თილლ-სოფოსნი და ჰკითხეს რასა იქო? რას მოქმედებო,, იმან უთხრა ზღვა მიწა ავსწოლო, ამათ უთხრეს ხომ გიყს დაგიძახებენო, იმან მიუგო ზასუხად, მე ამ ზღვსა სიღრმეც ვიცი სიგანეცაო, და ამ წყლის ბუნებაცა, თუკი მე ამისი აწყა არ შემოიძლიან, თქვენ დაუსაბამოსა და მიუწდომელსეუდ ღაპარაკობთ თქვენ უფრო გიყს არ დაგიძახებენო, შეცხვით და ზასუხი ვერ მიუგეს.

შჯლო, თუთ ჰხედავ რომ ამაში შემცდარნი არიან მეცნიერნი, თუ რომ მეცნიერი არ შეცდება, უგუნური და უცნობო მარადის შემცდარია, შჯლო, ღმერთსა შო-

რის ანსება და ბუნება, და რომელიცა ანს ნატურა ერ-
თია, ჩუქნი ვართ ანსნი, და სხეული ჩუქნი თიხისა
მიერ შექმნილი, და სხეული ჩუქნი მიწადეკ მიიქცევა,
ღმერთი ანს ანსება ყოვლად, სრულა, არა ყოვლად
უსრულესი, როგორც ღმერთი ანის დაუსრულებელი,
ეგრეთვე ეს ლექსი არა უანსებესი. თუ დავაყენებთ მაშინ
ღმერთს სანდუარი მიეცემა. ღმერთი ანის განუსაზღვ-
რებელი, დაუსრულებელი და მიუწდომელი. შჯლო, რადგან
რომ ღმერთი განუსომელი მოწყალეა, ათასს კაცს რომ
ერთს დღეს უელი გამოსჭრა უნდა მოგიტოვოს, მაგრამ
იმიხი განუსომელი სანდურთადა წინა აღუდგება ამ მო-
წყალეებსა. მანამ კაცა ცოცხალა, თუ ამ სიცოცხლე-
ში თავისს ცოდვას მოიკვეთს რაც ჩუქნულებათა აქუს,
მაშინ სანდურთადა ველა დაჭსჯის, აი შჯლო, შენ ნაყ-
როვანი არა ხარ და შემთვრალე, კეთილი, თუ რომ ნა-
ყროვანი ხარ და შემთვრალე, და მოიკვეთ, შენთვის ბრძ-
ლისიტის გვრგვინა, ამისთვის, ძე ღმერთისა რომ იშუა,
და ჯუბარსა დაემჭუნადა, ცოდვილთათვის და არა მართალ-
თათვის, მაშინადამე განუსომელი სიყვარული და მოწყა-
ლება სასუფეველსა შინა დაგამკვდრებს.

მამა! მე ყოველივე მოვიმინე და ვსტან, მე გთხოვ
რომ ესეც მასწავო, როგორ უნდა ვანობო, ვინც ვერ
იცნობს ყოვლისა შემძლებელსა ღმერთსა.

შჯლო! ბრძნული ლექსია, აგენიტონ და გენიტონ, აგე-
ნიტონ არის პირველი შექმნილი. გენიტონ თესლისაგან
გამოსული, აი გეტევა, შენ ხარ ჩემი შჯლი, მე ვარ
მამა შენი, მამა ჩემი ეკსევი, ჰახის ჰახამდინ მიწეუები და

მიხვალ, დამ იყო იოანე, ანუ თეოდორე, ის იყო შექმნილი, და არა თესლისაგან გამოსული, ახლა მიჭხედე ხარისა და ძროხისა, ის შირველი ხარისა და ძროხა შექმნილია და არა თესლისაგან გამოსული, ძროხისაგან, დაიბადება ხბო, მიუხედოთ ახლა ფრინველთა, მამალი და დედალი, ისინი არიან შექმნილნი, და არა თესლისაგან გამოსულნი, იმათგან კვერცხი გამოვა, კვერცხისაგან წიწილა, ახლა მიჭხედე ბალახსა ნესესა და სისამთროს, ისინი შექმნილნი არიან, და არა თესლისაგან გამოსულნი, იმათის თესლისაგან სხუა გაირდება, ესენი არიან შექმნილნი ზირველის მიზეზისა და ღუთისაგან, მიჭხედე მზესა, მთავარესა, ვარსკვლავთა ზღუესა, ქვეყანასა, როგორც კეთილი განკარგულება არის, რამცა დაუბადებია ღმერთისა ყოველივე საკურთხელებსა, მაგრამ ხშირად რომ გინახამს აღარ გვიკვირს, მაგალითს გეტყვი, ერთი კვერცხი რომ დაგანახო და არ გენახოს, რომ ვითხრამ კვერცხი დამ სავსე კვირავედ გამოვიყვან სულიერსა რომ ფრთები ქქონდეს, ნისკარტი ქქონდეს, ფეხები ქქონდეს და დაივიწყებს, რომ არ გინახამს იტყვი: აი მამა ჩემი შემტლად რას ანობსო, აი კიდევ დაგანახებ ერთს მსხლის გურკასა, გეტყვი: შჯლო! ამას მიწაში ჩავაგდებ, ამოვა ხე, მოისხამს მრავალს მსხვლს ხილსა რომ შესჭამ გიამება, რომ არ გენახოს იტყვი მამა ჩემი შესტლად, და რადგანც მრავალჯერ გინახამს აღარ გვიკვირს, და აღარც მამის შემტლამს იტყვი,

შჯღო ვინც იტყვს რომ ეს სოფელი ცუდია, უგუნურობა ანის და გმობა, ამისთვისა რომ, წაღცა ჭქმნა ღმერთმან უოკელივე კეთილ ანს, აი ერთს მაგალითს გეტყვი: ერთი მშუწნიერი სასახლე რომ იუოს ოქროს ვარაუითა და ლავკარდით დახატული, და მშუწნივრათ მართული, უოკლის სენსელებით სავსე. და იმ სახლში შემოვიდნენ გასვრილნი და არა წმინდებით სავსე ხალხნი, მაშასადამე ის სახლი აეროლდება. შვიდი მამაკვდინებელი ცოდვას, ამბარტანება, მრისხანება, კაცის კვლას, მრუშება, შური და სხუანი, ამისთვის უწოდებენ რომ სოფელი ცუდიაო, ჩუწნა კართ მიხეხი სიცუდისა და არა სოფელი, ვისაც ელაზარაკები შჯღო, თუ შენი მოუბარობა შეისმინოს კეთილი, და თუ არ შეისმენს, უგუნურნი და უცნობნო ერთბამათ წარსწმდნენ.

მამაო! ეტყა ვსტან, გთხოვ რომ მიბძანოთ მეორეთ მოსვლისათვის.

შჯღო, ჩუწნი საწმუნოება, საღმრთო წერილი, ვითარცა საუვირი სტემს. და წარმართნიც იტყვიან, თაა. რნი, რომ მეორეთ მოსვლას იქმნებოა, მაგრამ რომელთაც არა სწამთ იმათ რეგორ უნდა შეკავონოთ და დაუმტკიცოთ. აი შჯღო ასე. ქკეყანასუედ არა არს ხალხნი რომ ღმერთს თაყვანს არა ჭსტემდეს, თუმცა კერბთ თაყვანსა სტემენ ველური ხალხი, მაგრამ ისინიც ღუთად აღჯარებენ, გონებაში გამოხატული აქუსთ რომ ერთი ვინმე უნდა იუოს, ცისა და ქუწყნის შემოქმედი, და ღმერთი ვითარი უნდა იუოს, უოკლისა შემძლებელი,

უკვლად ზოწკაღე, განუზომელისა სიევარულისა შქონე-
 ბელი, წინასწარ მცნობელი, და მესხიერების შქონებელი
 აი ამ ლექსს თუ შეკვებით, რადესსა იყო ღმერთი,
 მაშინ გამოსატული ვიყავით დაუსაბამოთ, რომ შენ
 ჩემი შვილი იყავ, და მე შენი მამა, მესხიერებასა შინა
 დაუვიწყარი. დაუსრულეებლად ვიქნებით, შენი სიევარუ-
 ლი და ჩემი სიევარული ერთი ცვარი არის, რომ შევა-
 სწოროთ ღმერთს სიევარულთან, იმისი სიევარული რკი-
 ანეს ზღუას, და ჩქნნი ერთი ცვარია, შჯლო შენ რომ
 შეგემდოს აღმადგენ თუ არა? ანუ მე რომ შემემდოს
 აღმადგენ თუ არა? ამაში იჭვი აღარ არის, აღმადგენ
 და აღმადგენ, თუ არა, და რადგან დაუსაბამოდ გამოსა-
 ტული ვართ, და დაუსრულეებლად მესხიერებასა შინა
 დაუვიწყარნი, და იმისი სიევარული ზღუა არის, მაშას-
 დამე მამიევანს და აღმადგენს, მაგრამ შჯლო, სიკუდი-
 ლი რა გვარია, პირველი სიკუდილი არის რომ ჩქნნი
 ხორცი და სხეული მიწადვე მიიქცევა, მეორე სიკუდილი
 არის რომ, როდესაც აღგვადგენს მაშინ კეთილის მომ-
 ქმედნი განსკენებასა მიეცემიან, ხოლო ბოროტის მომ-
 ქმედნი საუკუნოს ტანჯუას და სიკუდილს მიეცემიან,
 შჯლო ერთდუ ცოდვასა, და თუ რომ კეთილის მომქმე-
 დი იქნები ღმერთი მივარველი იქნება, ცოდვა რა
 გვარია, პირველი რომ. რაც სიყრმიდამ აქამომდინ გიქ-
 მნია ცოდვა, ის წინა გიძღვს, სიკუდილის უამს მასუხს
 მოგთხოვენ, მეორე ცოდვა არის რომ, ვისთვისაც გისწავ-
 ლებია, სიბოროტე, მწამელეობა, სიცრუე, არა წმინდება,
 იმ ცოდვისა მიზეზი შენახარ, რასაც სხუანი იქმონენ

სიბოროტესა, უკან მოგდევს ის ცოდვა, როდესაც დი-
ლას საღამოსა ახსენო ღმერთის სასული ეს ლექსი შე-
აერთე «ღმერთო მიღვინე ცოდვილსა ამას და შემიწყა-
ლენ შე:

მამა! მაგაზედ მეტი აღარა ითქმისრა, მაგრამ გთხ-
ოვ რომ ესეც განმამარტო, კელმწიფე ახუ მთავარი, ვი-
თარი უნდა იყოს?

აი შჯლო, კელმწიფე უნდა იყოს მსწავლული, ჭეშმა-
რიტად მოსამართლე, მშვიდი, წყნარი და მოწყალე. და
როდესაც რო ღმერთი სწყალობს ხალხთა, ესე გვარსა
ელმწიფესა და მთავარს წარმოუდგენს, მაგრამ თუ კელმ-
წიფესა, მინისტრნი არა ჭეყანან ჭეშმარიტნი მსწავლე-
ლნი მოსამართლენი და უქრთამონი, მაშინ კელმწიფე
განუსვენებლობიბაში იქმნება, ერთი გვაში სამოცს
მილიონს ვერ მიუვლის, უმინისტროთ, დათუ მინისტრნი
ბოროტის მომქმედნი იქმნებიან და სცნობს კელმწიფე
და არ განაშორებს, მაშინ წინაშე ღმერთისა პასუხს მის-
ცემს ხალხთა.

აი შჯლო მაგალითს გეტყვი, სული არის ხელმწიფეე
იმისი მინისტრი არის თვალი, ყური, ყნოსა, გემება,
და შეხება, თუ რომ თვალი გარჯათ ვერა ჭხედავს, ყურს
არ ესმის, ყნოსა კეთილს სუნსა და ცუდს არ განარ-
ჩნევს, გემება სიმწარესა და სიტკბოსს ვერ განარჩევს,
გტრთევი შეხება, უამათოთ აბა სული როგორ განჭსვის
რას წარმიდგენს, რას იმეკმედებს, თვალი თუ აცდუ-
ნებს გაცნა, აღმოიღოს და გარდაგდოს სამღრთო წე-
რილის ბძახებისამებრ.

აი შჯლო, მე დაესწრებოვარ, მტრისაგან ჩუქნი ქა-
ლაქი, ასე აობრებულ იყო რომ ქუა ქუასედ არ იდგა,
ორმოცდა ათი ათასნი წამართნი შიგ იდგნენ და
სწუწდნენ, სამი თვე ტუცხლი კვიდა, აჭა შჯლო, მოჭსე-
დე ტფილისსა როგორ ჭეკავის, მთელს რუსეთში მე-
ოთხე ქალაქი, და მანუხი არის, დიდი რუსეთის იმპე-
რატორნი, აქა სჩანს რომ ღმერთი გვწყალობს, რომ
ამისთანა კელმწიფე დაგვირდინა. ჩუქნი სხუა აღარა
დაგვირდინა, სხუა არა შეგვიძლიანარა, უნდა ღმერთს
მადლობა შევსწიროთ, და იმისი დიდებულების დღეგრ-
ძელობა ვსთხოვოთ, უკანასკნელ სისხლის წვეთამდინ
ვმსახუროთ.

შჯლო! სხუა არაა გითხრა, მსახურე დიდს იმპერა-
ტორსა შეძლებისამებრ შენისა, და იქსები ბედნიერ და
სახელგანს.

მამაო! ეგ ყოველივე მოვისმინე, მიბძანებ რომ ცო-
ლი შეირთო, შჯლო რომ მეყოლას როგორ უნდა
აღვსარდო.

შჯლო, როდესაც ბეყოლას შჯლი, და შეიქმნას ოთ-
ხისა და ხუთის წლისა, და სცნას მშობელნი და მოჭი-
რნახულები თვისნი, მაშინ ის დიდასა და სადამოს
დააყენე და აღორცე, იმ ერმასა ჩვეულებათა აღნაკებთ
შექმნება ღმერთის სიყვარული, და ვისაც ღმერთის სიყვარ-
ული აქუხ კეთილი კაცია იქმნება, შემდგომ რომ შე-
იქმნას შჯლისა ანუ ზვის წლისა, მაშინ ეცადა რომ
ახეთი მოძღუარნი და ოსტატი უშოკნო რომ სწავლე-
ლი იყოს და კეთილის ქცევისა თუ. მასწავლებელნი

ცუდნი იქმნებიან და ცუდის ქცევისანი, შენი შვილიც
ცუდის ეოფაქცევისა შეიქმნება უთუოდ.

შჯღო. ღქრო გქოდეს. ვერცხლი თუ ნიეთი, ყმა ანუ
მამული სულ იმისს სწავლაზედ შექსწირე, როდესაც
რომ ისწავლის, ერთი ათათ, ერთი ოცათ შეგმატებს,
უკეთუ მსწავლელი იქმნება, და უკეთუ უსწავლელია რაც
რამა გაქჴს მაგასაც დაჭკარგავს და შენც შეგაწიხებს,
თუ უსწავლელი და უცნობო იქმნება იმისთანა შჯღის
ყოლას უყოლობა სჯობია.

შჯღო, ამაზედ მეტი სწავლა მე აღარა ვიციარა, თუ
რომ მტეიცეთ იქმნები ამ ჩემს სწავლაზედ მაშინ ბუდ-
ნიერი იქმნები, თუ არადა უბედურთბას მიეცევი.

დიდება შენდა სულა ეოკლად წმინდაო.

თ. გოთრგი ერის-თაუცი.

ღამე ქორწილის წინ

ა ნ უ

საქართველო ათასის წლის შემდგომ.

ხუმრობა ორს მოქმედებად,

(ნათარგმნი სოლოგუბითვან.)

მოქმედება I.

(დეკარტია წარმოადგენს ქალაქის სახელაობას a' vol oiseau, სცენა გაყოფილია უეავრო ბანებზედა, ბუხრის საკომლეებით, შენობებით და სხ. ღამე მთვარეანი, ვარსკვლავებს დაუღაყი გააქეთ, შორს ბანებზედა არიან შეკრებილი ქალები, რომელნიმე მათგანი თამაშობენ ლეკურს მამხალების შექმედ; მამხალები არიან ჩარჭობილნი ბანებში — ჰირველს ჰღანზედა არის ქეიფობა ქარ. თველთ აზნაურ შჯლით, რომელნიცა სხედან ბანზედა,

მეორეზედ სხედან სათარა და მეზურნები. მინამ ფარდა აიხდებოდეს შემოისძის ზურნის ხმა და გავრცელდება რამდენსამე ხანს.)

გამოცხადება 1.

ქაიხოსრო გორგოშელი, კარაბეც თხაგიონოვი, რევაზ რქეთელი და სხუა რუა აზნაურშელები.

რევაზ. ნება მიბოძეთ... მე უნდა ავდგე... ყველამ ყური მიგდეთ! ყველა საქმეს აავისი დაწეობილობა უნდა ჰქონდეს.. ჩუწნ სამეფოს სადღეგრძელო თავლიეთ განა!... ახლა საცოლოს სადღეგრძელოც უნდა დავლიოთ.

1) ქართველი. ღმერთმა ადღეგრძელოს შუჭუნური ქეთევან.

2) ქართველი. ღმერთმა ადღეგრძელოს ქალაქის ქალე-ბის თვალი.

3) ქართველი. ღმერთმა ავაბედნიეროს.

2) ქართველი. და ყოველთხს ეგრეთი ღამაზი იყვეს, როგორც ესლა ჩუწნდა გულის სახეთქად და მაგ უღირ-სის სასიხარულოთ.. ერი ჰა!.. შენა ძამო, რატომ სულ არ დასცალე!

ქაიხოსრო. არა ჩემო ძამო! მე ამ აზარფეშების ან-გარში კიდევ დამავიწყდა და . მე თქუწნის დღეგრძე-ლობით თავს თობრო დამეხვას.. ისეთ ნაირათ მიტრია-ლებს თავი, როგორც ბოძაღი.

რევაზ. არა შენ ეი? გამიგონე რას გუბნები... ჩუწნ შენი საცოლო ქეთევანის სადღეგრძელოს ვსვამთ,

რომელიც ხელ შენი ცოლი უნდა იყოს, ახა იფიქრე
ვის უნდა უნდოდეს ისე იმის დღეგრძელობა, როგორც
შენა,, ჭა... იყავ თუ არა აქამდისინ უცოლო კვ ღმერ-
თმა იცის, მაგრამ დღესკი არის უკანასკნელი დღე შე-
ნის უცოლობისა. ალაპერდი ქაიხოსრო!

ქაიხოსრო. დავთვრები და ჩემი ცოლაც შენა!...
იანშიოლ და ჯანი წაგივიდეს... ღმერთმა გადღეგრძე-
ლთ ყმაწვლებო. ურა!

1) ქართველი. რამოდენასა ღრიალებ კაცო,—ხედავ
ქალები დაფთხსენ და გაიქცენ...

კარაპეტ (დგება.) ახლავი დროა... კარგა ხანია გა-
სული... ყმაწვლებო, თუ შეიძლებაღეს ე ჩემი სიძე გა-
ნათავისუფლეთ... ხვალ მაგის ქორწილია... ახა მოვრად-
დი ხომ ვერ მოვა თავისაჲე ჯვარის წერასყდა! ..

რევაზ. მომითმინეთ ერთი შენი ჭირიძე, რა მოგა-
სსენათ... რადგანაც შე გამომიჩნიეთ ტოლუბაშათა,
გთხოვთ, რომ ცოტა უფროც მიგდოთ... სხუას ჩემს გა-
რდა აქ ნება არავის არა აქუს, რომ ბძანება მოახდინოს,
აი ხომ ხედავთ! (უჩუქსებს კარაპეტასყდა) ეს განლავთ
ქალაქის პირველი მოქალაქე, კარაპეტ თხაგიკონი, ვი,
დი არის ჭკვანი და დარბაისელი, თავდარიკიანი, ბე-
რის ოქროსა და ვერცხლის მქონე და გარდა ამისა ამა-
სა აქუს ორი დუქანი დახურულს ბაზარში და საკუთა-
რი ქარვასლა ორდუბათში, მაგრა ამისი პირველი განმი-
არის ამის მშუტნიერო ქალი ქეთევან, რომელიც ოქნება
ხვალ ჩუტნის მეგობრის და შმა კაცის ქაიხოსროს
ცოლი... აა ეს არის, ყმაწვლებო შამა, შეუდარებელის

ქეთევანისა... დიან, ეგ არის!... და დავიჯერო ჩუქნ არ
დავლევო მაგის სადღეგრძელოსა? ბიჭო! გამიმსე! ჩუქნ
უეჭველად უნდა დავლიათ კარაპეტას სადღეგრძელო...
ვინც არ დალიოს დაექტეს ოჯახი.

კარანუტ. მადლობელი გახლავართ ჰატივისცემისათვის...
უმორჩილესათა გონივით ვკვლასა, რომ ზეგ სადილათ
მეწვანეთ... ახლავი თქუქნმა მსემ მოსვენების დრო
არის... აბა შეხედეთ. უმაწვლებო, ქაინოსროსა: რა რიგათ
დაითრო? კარტა რამ ჩემი ქეთევან არა ჰხედავს მაგას
მაგ ყოფაში, თორემ შესძულებოდი... მშჯლობით უმა-
წვლებო. მე მოხუცებული გახლავართ და ძილის დრო
მაქუქს, ხვალ ათას ნაირი საქმე უნდა მოვაგვარო.

ვეკლანი. დაბძანდით, მითმინეთ, ჯერ ადრეა გი-
დევა.

კარანუტ. როგორ ადრეა, საცაა მამლები იყიულებენ.
რევაზ. ერთი გიდეკ მიირთვთ.

კარანუტ. არა, შენი ჭირიმი! მეტი აღარ შემიძილიან...
თქუქნც გირჩევთ, რომ ახლა შინ წავიდეთ, თორემ ავით
დახდებით... მშჯლობით ბძანდებოდეთ... ქაინოსრო!
მშჯლობით! ნუღარ დალევ მეტსა. ხვალ ხომ იცო
შენთვის რა დევა, სირცხულია. რომ ჯუარის დასაწყრათ
მთუჩრადი მოხვდე, აბა, დაშე მშჯლობისათ! (გავა)

გამოცხადება 2.

1 ქართული. აი, ჯანაბას მაგისი თავი! კარგათა
ქუქნა, რომ წავიდა, რა კელი აქუქს გამოყრუებულს

ბებერსა ემაწვლებთან საქეიფოთა.

რევაზ. ემაწვლებო, გთხოვთ რომ ყური მიგდოთ აქა, მე უნდა მოგახსენოთ რამე.

ყველანი. ყური უგდეთ.

რევაზ. აი რა უნდა მოგახსენოთ: ჩუწნ უნდა გავსტუდეთ, რომ ჩუწნ ქართველები თან და თან ძალიან შევიცვალენით.

ქაიხოსრო. დიას! შევიცვალენით,.. ეგ სწორეთ მართალია... შენ მაგისთანა მართალი არ გითქუამს.. შენ იმაზედ ამობ რადა... იმაზედ, ვითომ...რა ქქან?... ჭო განათლებასედ.

რევაზ. განათლება, ოო—დიდი საქმეა.. აბა გარეშე-მო შეინედეთ: ხედები, გზები,სასწავლებლები, თეატრები, ბალები, მზის ბალები, მღაზინები, განათლებული სასოგადოები, ყურნალები, სულ ერთბაშთ იწყობა; ამ ცლტა ხნის წინათ ჩუწნ ამათი სახელიც არ გაგვეგონა და, ესღა უამათოთ ველარცვი გაგძლებთ.

ქაიხოსრო, ახლა რასედ ანობ შენ მაგას?

რევაზ. მოიცა, ამ ცლტას ხნებში რომ ასრე გამოვიცვალენით, აბა უნდა ვიფიქროთ რა იქნება ათასის წლის შემდგომ, როდესაც მთელი დედა მიწა დაიფარება რეინის გზებით და ცა გოზდუშნი შარებით? მაშინ ისე ეგვანებან ყველა მთის ხალხი ერთმანეთს, რომ კაცი ვერ გამოაჩიკოს: საეროება აღმოიხრცება. ასე არ არის?

ქაიხოსრო. აგრე უნდა იყოს უთუოდა.

რევაზ. და ჩუწნც ისეთები ვიქნებით როგორც სხუა ერობიულნი, განათლებით ყველანი ერთი ვიქნები, რო-

გორც ძმები, მაგრამ მოითმინეთ რა მოგასხსენოთ: ეს გარჩევა ყოველთვის დარჩება ქართველებსა და სხუთ ხალხში.

ქაიხოსრო. აბა რა გარჩევა?

რევაზ. ბეგრის ღვინის სმის ნიჭი.

ყველანი. ბრავო, ტოლუბაშო!!...

რევაზ. ჩუტნი იქნება აღარ ვსვამდეთ. აღარც ვინცე ბით, აღარც აზარეულებით; მაგრამ ამასევე ნაკლებს, რასაც ესლა ვსვამთ მაინც და მაინც აღარ დაგლეკოთ, ეს არის თავი და თავი! ჩუტნი უნდა ჩუნი ყოველივე ღვინისძიება მოვიზნაოთ, რომ ეს წარჩინება სხუთ ხალხთა წინაშე დავიმარხოთ. ზოგი ერთს ავი გაცნო კიდეც ამბობენ, ვითომც ჩუტნი მამაპაპათ ჩუტნივედ მეტი ესვათ, მაგრამ ეტ საშინელი ცულის წამებაა და ურცხვი მოგონება... ჩუტნი საქმე ესლა ესტიბარია, ესტიბარი არ უნდა გავიტყვოთ და უნდა ვიმატოლოთ თავი, უნდა დავიმარხოთ უწინდელი ჩუტნულება: ამას თხოულობს თანასწორობა... უკრობისა და მთელის ხმელეთის პოლიტიკა. ბიჭო! მოიტა ვინები. ვინც ერთბაშათ დასცლის; ნამდვილი ქართველიც ის იქნება და დარდიმანდიც... აბა დიწვეე ქაიხოსრო! ხვალ რომ შენ ცოლიანი იქნები, ჭაი გიდი, ჭა! მაგრამ დღესეი უნდა შენი ბიჭები გვიჩვენონ და შენს ტოლ ამხანაგში უნდა ამოირთვა სული.

ქაიხოსრო. კერა, შენი ჭირიშე, მე უმაგისოთაც...

რევაზ. ეე! დალივე საქართველოს სადიდებელად... ჭოო, ეგრე აი! (ყველანი სდგებიან. ქაიხოსრო სვამს) ბარაქადა!.. ყოჩაღ! (ქართველებისაგან) აბა, ახლა რიგზედ

და ქეიფით გავსწიოთ... აბა მეზურნებო, ჭა!... ქეიფი გასწიეთ ვინც ქართველები ხართ! (ტაშს უკვრენ. ზურნა უკრავს, ჟიხვ გადადის კვლადამ კვლში. კვიანს და ლეკურს თამაშობენ)

ქაიხობრო. ალლაკერდი. ძმებო! ალაკერდს მოკვივარ მთელის ქუჩნით, მთელის კაკასითა! (პუბლიკისაკენ) თქუჩნით, ბატონებო, თქუჩნით... აბა რას მიუყრებთ?... ჭა... აბა რა არის.. აბა თქუჩნს აშდენი დალიეთ რაც მე!.. ამოდი გასჯილო სულა! ქეიფი გასწიე ჩემო გულა!.. ღმერთმა ადღეგრძელოს უცოლობა, ღმერთმა ადღეგრძელოს რაც ქუჩუნასუედ ღამაზია.., ღმერთმა ადღეგრძელოს რაც ქუჩუნასუედ ქალია... ვაიმე რას ვანბობ!.. მე ეგ არ უნდა შეთქო.. ყველა ქალები რათ ადღეგრძელოს... იმათ რაო!... ისინი ჩემები რა არიან, იმათაც ღმერთმა მშუღობა მისცეთ. მე იმათთან რა საქმე მაქუჩს.. მე ერთი მყავს... და ეს არის ჩემი საკუთარი... ჭა! სულ საკუთარიკი არა, და ხუალკი სულ ჩემი იქნება.. რკინის გზებამდინ, ვოზდუშნი შარებამდინ ჟერ შორს არის და ესკი ხვალ.. ქეთუკან ჩემი იქნება.. ოჰ! როგორია... ჭა!... თუ ჟიხვი, ესე იგი ჩემი სიმაზრი, თუნდ როგორც იცოდეთ... შუა ბაზარი, თუნდა დახურული. უკაცრავოდ.. ქეთუკან.. ყოვლად შეუძლებელია.. ყოვლად... (დაეშვება ძირს და დაძინება.)

1) ქართველი. ჭა, ჭა, ჭა, ჭა!.. ჩუჩნი სამეფო კარგათ მოემზადა.. გლარ შესძლო.. ფუჭ!

რეკავ. არა მგავს მე... მე სულ არცკი მეტუობა თუ დამილეკია რამე... მიცქირეთ (ბარბაცებს) სულ არცკია

მეტყობა. აი როგორ დავდევარ.

1 ქართველი. მე კიდევაც მინდა სმას. ბიჭო! ღვინო მთავრადი ყველასა ღვინო!..

რეგან. შენ აქ რა მმანებელი ხარ, ჭა? განა შენა ხარ ტოლუბაში! ერთი სტაქანი ცივი წყალი შტრაფი უნდა დალიო.. ბატონებო, ყური მიკდეთ, რა მოკასსეხათ: თქვენ შენიშნეთ, რომ აქ აღარ არის ნიკო რეწეთელი.. იმან თავი მოიმტკივნა და გაგვეპარა დასაძინებლად.

1 ქართველი. უნდა შტრაფი გადავხდევინოთ იმას.

რეგან. სწორეთ მართლსა ბძახებ... აი, როგორ მაშინვე შეეტყობა ჭკვანს კაცსა... ჩვენს სამეფოს თავი დაკანებოთ დეე კმინოს, და წავიდეთ ნიკოს შტრაფი გადავხდევინოთ, ყველანი ერთბაშით მიუხტეთ, გავაღვძოთ, მოვატანინოთ ღვინო და იმის ჯავრზედ იმდენი ვსვათ და ვასვათ, მინამ არ წავიგტეს. როგორ მოგწონთ ჭა?

ყველანი. ფოხად, ტოლუბაში!..

რეგან. ბიჭო, ალაგე აბა ჭურჭელი... მეზურნებო წინ გაკვიძებით და რაც შეეძლოთ და ძალი და ღონე ტქონდეთ ასწიეთ, ისრე რომ შთელმა ქალაქში შეიტყოს, რომ ჩვენს ქეიფსა ვსწევთ. სამეფოს გარდა აქ არავინ არ უნდა დარჩეს და ვერცარავინ დაიძინებს ამალამა. გავსწიოთ, ბიჭო!..

ყველანი. წავიდეთ, წავიდეთ! (მეზურნებო წინ მიდიან, იმათ მიხედვეს ქართველები ოღნავის ბარბაცითა, და ჩადიან კიბუსა და ბუბობებზედ. ზურნის ხმა თანდა თან იკარკება. სტენახედ სრული ღამეა, ორკესტრში სელანის

ქვეშიდამ იწეობა მუხლები, sommer-nael frau-გან. დაიწეობა ბაღეთი. ბანის ქვეშიდამ გამოსპვრების მავალა-ჯუნები და მძიმე სიზმრები, იმათში აღმოჩნდებიან მსუბუქი სიზმრებიცა. ნახევარ ჭეროვანი, გვირგვინში ყავა-ჩოს ყვავილებიღამ, არის ტანჯაობა, როდესაც ისინი გაჭქებიან, დეკარატია შეიცვლება და წარმოადგენს ტფილისს ათასის წლის შემდგომ, სახედაობა ისევე ის იქნება, მაგრამ ყოველის მხრიდამ აღმოჩნდებიან უდიდესნი და უმშუბნიერესნი სასახლეები, სარაზმეები, სტატუები, ნიშატები, სობოროები, სხანან რკინის ცხები და სხუანი.)

გამოცხადება 1.

ქაიხობრო, (გადაბრუნდება აღვსედა) ოჲ, რა ცუდი მუთაქა რამ არის? გაცვი არ ამინებს და... ბა, ბა, ბა, ბა! ეს რა ანბავია? ქაღაქა შეუცვლიათ! აი დიდება შენთვის ღმერთო! სრულებით გამოცვლილას, რა გქნა, ეს როდის მოისწრეს, რომ ასრე კარგათ გაუშენებიათ! დავიჯერო ეს სულ სტროიტელნი გამომისიის უნარი ივეეს, ვინ მოიფაქრებდა იმიოგან ამასა, და ისიც ასე ჩქარა. აი დიდება შენთვის ღმერთო!... რა გქნა, მე ეს სახლები არსად არ შინახავს!. ახა ღმერთო ჩემო!... დახე, სამო-

კარი როგორ თვლებზედ მოჭკორავს და!... რა ვქნა, რამოდენა სამოკარია!.. ბიჭოს! ე ჩუჭნი ბანებიც მოკრთულან. აი დადება შენს საკურკელებსა ღმერთო!... ახა ერთი წაკვიდე და ვნახო ჩემი ქეთევანიც გამოცვლილა თუ არა... კარაპეტ!.. (ვიზანტის ხელთბის ფანჯრებიდამ გკართლილიდამ გამოიხედავს კარაპეტ, წითის იარაღინით და ხალათით.)

კარაპეტ. (იჭიმება და ამოქნარებს) რა ყოფა გაქვს მანდა, ღოთო?

ქაიხოსრო. კარაპეტ! ერთი შემატყობინე, მამიშენის მზესა, ეს რა ანბავია?

კარაპეტ მე შენ შეკატყობინებ კარგა, ღუთის წყალობა მჭონდეს, თუ არ დაიშლი ემა ყვირილსა.. ესღაკე პოლიციაში წავატრეკინებ ვიღაც ოხერი ხარ.

ქაიხოსრო. ბიჭოს, კეღარ მიტნობ? კაცო, მე შენი სიძე ვარ, შენი სიძე ქაიხოსრო.

კარაპეტ შენისთანა ღოთები აქ ბევრი დაესეტებიან, დაიკარგე, მინამ აქედამ ძალათ არ წაუთრეკინხართ, ნუ უფუთობ ამოდენა პატროსან ხალხს ძილსა, (მოარტყამს ფანჯრის კარებსა).

ქაიხოსრო. რა ღმერთი გაუწყრა? ჭკუაზედ ხომ არ შესცდა ეს ოხერი! ან უთუოთ აპირებს რასმე, მაგრამ რა სასტკებელი აქვს ჩემის მოტყუებიდამა? მე ვერა ფერი ვერა გამიგარა—რა უნდა იყვას. ხომ არ მომჟადოვებს?... ესეც კაი ამბავია!.. ვიღაც მოიპარება ბანებს-ზედა. ახა დიდება შენოჯს ღმერთო! ეს როგორი ეშმაკური ტანისმოსია აცვია! ეს უთუოთ თვატრის ღერებ-

ცისკან იქნება პარიუდამ დახარებული.. ეჭვი! თქვენ
 აქ რა გნებამთ, რა დაგკარგვიათ, რას ეძებთ? სხვის ბანე-
 ბზედ ბობღვა ვატების წესია. შენ ხომ კატა
 ან სარ.

გამოცხადება. 2

ქაიხოსრო. და შამილ.

შამილ... სსსუ..

ქაიხოსრო. როგორ თუ სუ?

შამილ. სსსუ! ხმა არ ამოიღო.

ქაიხოსრო. ხმის ამოუღებლობა რაღა არის? მაშ ცუ-
 გვა დაუარო თუ.

შამილ. დაბლა ილაპარაკე.

ქაიხოსრო. დაბლა? ვითომ რათა?

შამილ. თუ შეიტყო ვინმემ თქვენის მიზეზით ჩე-
 ში აქ ყოფნა, როგორც ძალღს ისრე ბრ დამინდობთ
 მოსაკლავათ: ან ტყუით დაგხვრეტ, ან დანით გამოგჭ-
 რი ყელსა, რომელიც გინდათ ამოაჩხიეთ.

ქაიხოსრო. მადლობელი გახლავართ, ნუ გაისკუ-
 ბით...

შამილ. მაგრამ არა მგონია თქვენს ჩემი უბედურება

ინდომოთ, მე მგონია თქვენს იმისთანა კეთილი გაცი ბძანდებით, რომ თვითონვე მომტეთ ამ ჩემს დაჭირებულსაში შემწეობა და არც უარსა მეოფთ მეგობრობასკედ.

ქაიხოსრო. თქვა!.. იი, თურმე რა იყო! არა, ჩემო მეგობარო, გამოცდილი შეეჩხართ ქალაქელი მეგობრები. თქვენსი მეგობრობა ვიცი რაც არის! უკაცრავათ ნუ გახლდებით, არა! თქვენ ვერ შე ეს მითხარით რასაცა კეთისავთ, ესე იგი, ვინა ბძანდებით თქვენსა?

შამილ. მე ვინა ვარ?

ქაიხოსრო. დიას! უნდა შემატყობინოთ თქვენსი ჩინი, სახელი და გვარი, და მეც ჩემსას მოგახსენებთ: მე გახლავართ ნადვორონი სოკუტნიკი და გავალერი ქაიხოსრო გორგოშელი.

შამილ ჩემი სახელი არა მგონია თქვენს გაგეგონოთ სადმე: მე გახლავართ შამილ.

ქაიხოსრო. ყარაულ!.. დანიჭირეთ!... მიშეუღეთ!.. შამილი, შამილი?...

შამილ. (პირსკედ გელს აფარებს) რასა ყვრი, ხომ არ გაგიუდი კაცო?... მაგოფენას რომ ყვრი ხომ გაგიგონეს.

ქაიხოსრო. როგორ თუ რასა ვევირი, თქვენს ამბობთ, რომ შამილი ვარო, და მაშ არ დავიყვრო?

შამილ. ჭო და რა არის რომ შამილი ვარ?

ქაიხოსრო. მეკე თუ თქვენს კარგი კაცი ბძანდებით, ვედენიდამ აქ რამ მოგიყვანათ?

შამილ. ვედენი რომელია? ეც რომელ ვედენასა ბძანებთ?

ქაიხოსრო. უშაყებმა იციან შენი თავი და შენი კისერი, რა ვიცი რაღაც ჟურღმული თურმეა ჩაჩნებში.

შამილ. აი დიდება შენთვის ღმერთო! ეგ ვედენი რადინდელი ამბავია, მაგ ვედენისა უხსოვართ დროთაგან ნაკველვიც აღარ აჩის.

ქაიხოსრო. მაშ თქვენ ჩაჩნებიდამ არა ხართ?

შამილ. როგორ არა, ჩაჩნებიდამა ვარ. მე ვარ შჯლი იქაურის მარშალთ მარშლის პეტრე სუმონიჩისა. თქვენ იქნება ვიდრე გაგეგონათ.

ქაიხოსრო. არა ბატონო! თქვენ მე ჯერ ერთი ეს მიბძანეთ: თათარი ხართ, ლეკი, ურია, თუ ვინ ხართ?

შამილ. რათა! ან ურია რათ ვიქნები, ან თათარი, და ან ლეკი! მე მადლობა ღმერთსა წმინდა რუსი ვარ.

ქაიხოსრო. მაშ გასეთებში რათა ჭსწერენ, რომ ვითომც შამილი ჩვენნი პირველი მტერი იყუეს, მართალია ჩვენნი გასეთები გროშათ არა ღირან, მაგრამ, მაგდენის მოგონება რა ცოდვის კითხვაა?

შამილ. თქვენ გიდეკ თქვენსას ანობთ. ეგ. რასაც თქვენა ბძანებთ, იყო ათასის წლის წინეთ. ჩემი გვარის თავი დიდი შამილ, მართალია დიდი მტერი ყოფილა რუსეთისა მეცხრამეტე საუკუნეში, მაგრამ ისე გახადეს ბოლოსა, რომ სად თავი ჭჭონდა და სად ბოლო ვედარ გაიგო. განა თქვენ ისტორია არ იცით? თუ არ იცით ეგ დიდი სირცხვილია!

ქაიხოსრო. არა, სწორე მოგახსენათ, მე ისტორიისა არა ვიციარა და არც მეკითხება მე თქვენა ისტორია, ერთი უნდა თქვენ შემატყობინათ. აბა მა-

ამბუთ: აქ რამ მოგიყვანათ?

შამილ. ჩემი ისტორია ერთი უბრალო საქმეა. მე ვარ სტუდენტი დუშეთის უნივერსიტეტისა. მამა ჩემს უნდოდა სხვა უნივერსიტეტში ჩემი გაგზავნა: ან ტაბანში, ან ბაქოში, მაგრამ, რადგან დუშეთის უნივერსიტეტი განთქმულია მატემატიკის ნაწილითა, ამისთვის დუშეთს გამგზავნა.

ქაიხოსრო. შერე დუშეთში რასა სწავლობთ?

შამილ. ექ! ეგ არის კადეტა, რომ მე არა მაქვს არც ნამწერი სურვილი მატემატიკის სწავლისა.—მე მაქვს ნიჭი მხატვრობაში. მე ყოველ დღე ჩამოვდიოდი ქალაქში...

ქაიხოსრო. დუშეთიდან?

შამილ. ქო! რგინის გზით ნახევარ საათის საუკუნის სულა. ქალაქს თვთქმის სულ გაღერიაში ვსცხოვრობდი.

ქაიხოსრო. ჰო, აქ ბევრი გაღერეიები და ბალგონები, ვინიცობაა კაცს დასჭირდეს რისთვისმე, ნამეტნავად, როდესაც ძალიან სიტყვა.

შამილ. მე განა გასაგრილებელ გაღერიას მოგახსენებ; მოგახსენებ მხატვრობის გაღერიასა... მე აღტაცებული ვიყავ საგვრველის გამოყვანილებით დიდის ქართულის შკოლისა; მე ვნახავდი ხოლმე ქართულის პირველთ გელოსანთ სახელოსნოსა, დავდიოდი ხოლმე ტფილისის აკადემიაში: ერთის სიტყვით მე შევიქნე ცოცხალ მხატვარი. აბა ერთი თქმენ თვითონ ბძახეთ: კაცი აღზრდილი კავკასიის ბუნებითა და ამ მშენებნიერს ცის

ქვეშა, მხედველი ამა სოციალისტის აქაურის მშენებნიერების
ქიპისა, შეიძლება რომ არ გახდეს კაცი ხელკანნი?

ქაიხოხრო. ეგ ვსთქვით რომ არ შეიძლება, რომ
ხელკანნი არ გახდეს; მაგრამ ბანსედე რისთვის დაძვრე-
ბით თქვენ ამ შუალაშის დროსა?

შამილ. იი შე თქვენ სულ სწორეს მოგახსენებთ,
გასულს გვრე დღესა, შე გიყავ გუგის თეატრში.

ქაიხოხრო. გუგის თეატრში, თუ თამაშოვის ქარ-
კასლაში რომ თეატრია?

შამილ. არა შე გიყავ დიდის ქართულს სახალხო
თეატრში, გუგიაში რომ არის, განა არა შინდოდა წავ-
სულგოიყავ ან ავლაბრის თეატრში, ან სოლოლაკზედ,
მაგრამ გულმა, როგორღაც გუგიაში წამიზიდა, შერე იქ
ახალს პიესასაც ადგენდნენ,

ქაიხოხრო რობერტო დიაკოლოს ხომ არა?

შამილ. არა, ახალი ტრაგედია ლექსად დაწე-
რილს, ხუთს მოქმედებად; «რუსთაველ და თამარ.»

ქაიხოხრო თავადის ერისთავის თხზულება ხომ არ არის?

შამილ. სწორეთ, დიას! სწორეთ მოგახსენო, შე იმ
ყამად როგორღაც გაშტერებული უსმენდი ჩუწნთ ჩი-
ნებულთ აკტიორთა, რომელთაც შესწირეს თავი ამის-
თანა მტკიცის სიყვარულით ამ უმაღლესს კელოვნებას
და უუსარგებლესა განათლებისათვის საქმესა, რომელთაც
ასრე კარგათ შეისწავლეს და ისე ღრმად დახელოვნდნენ,
და ისე ხელოვნებით გამოხატვენ ამ გაწმენდილს
ქუწყნის სასარგებლო ჭეშმარიტებასა; მაგრამ ჩემი უ-
რადღება იყო მიზეზობილი ერთს დოჟაზედ. იმ დოჟა-

ში იქნა ერთი გასათხოვარი ჩუმი მკვლელის წლის ქალი, ის როგორღაც დაღონებული მიცქეროდა და იმისი დაფიქრებული თვალები ისეთ შებრალებით მიუყრებდნენ, რომ შესაძრად სჩამდა ისინი თხოვლობდნენ ჩემს საფარველსა. არ დაიჯერებთ, რომ ჩემს დღეში არ მინახავს იმისთანა ღრმად გამტანებელი გულში და იმისთანა მშინებნიერი და ელვანე თვალები! მე ვიყავ ალტარებულად ამ სურათისაგან, როგორათაც ცოცხალ მსატკარი, და ასეთ ნაირათ ჩამივარდა იმის სიყვარული გულში, როგორათაც შეჭფრობდა სტუდენტსა, სპეციალური გათავდა. იმან წამოიხსა ჩადრი და წასვლის დროს ერთი ისეთი დაღონებულის საყუდურით შემომხედა, რომ მე ვერ ავიტანე ის შეხედულობა და მანშინ უკან დაკეცივნი და მივდექი შორი ახლასა, მინამ შინ არ მივიდა. იმას მისდექდა მამა იმისი, როდესაც ისინი ავიდნენ კიბეზედ ის კიდევ უცებ მობრუნდა ჩემსკენ და დაიდო ტუჩებზედ თითი.

ქაინოსრო. ოჰ! მე როგორც თქვენს გატყობთ, ცოტა მატა კი არ უნდა იყუთ? ვაჟო, ეგ კაი ამბავი მერე? ბძანეთ და რაღა!

შამილ. მეორეს დღეს მე იმისთანა შემთხვევა ვიპოვე, რომ ვნახე ის ქალი, და იმან შითხრა რომ თუ მტა მე არ მინდა, მაგრამ ჩემს დაუკითხავად ერთ ვიდაცა ღოთს ქმარსა მრთამენო.

ქაინოსრო. ვის ღოთსა?

შამილ. ოჰ! რა იტოდე რა საშინლათ ეკავრება ქალს ის თავისი საქმრო. ესღა რაღა მე მიზოვა და სხ-

შინლათ შეუევადი, მთხუკს, რომ უშველო რამე და გამოვიხსნა იმ უბედურულის ცოლქმრობისაგან; მეც ჩემს სიტოცხლეხედ მომეტებულათ მიუვარს, ახლა ხომ მიხვდი რისთვისაც ვარ ბანზედა? მე იმედი მაქვს რომ თქვენც შემეწვიით ამ საქესი. ჭა?—რაც შეიძლება დეს უნდა დაგეშურნეთ, თორემ დღეს არის დანიშნული იმათი ვაკარის წეკა. მაგრამ ჩემის ცოცხლის თავით ვის დავანებებ! ის არის ჩემის გულის მაცოცხლებელი.

ქაინოსრო. იმის ქორწილი დღეს არის დანიშნული? თქვენც ერთი ეს შემატეობინეთ, შენი ჭირივე, ვინ არის იმ ქალის საქმრო ლოთი?

შამილ. ეშმაკმა იცის იმის თავი! რა ვიცი ვილაც ქაინოსრო.

ქაინოსრო. რაო, რაო, რაო?ის ვილახ, თქვენნი გულის მაცოცხლებელი ქალი, თუ უგაცრავათ არ ვიუკე?

შამილ. ის არის ერთი მოქალაქის კარაშეტ თხავიკონოვის ქალი, და არის იფრიად მშენსნიერი და შეუბადლებელი სილამაზითა, სახელათ ქვან ქეთევან.

ქაინოსრო. მიჭქარავ შენა! მიჭქარავ. შე ცრუ არამზადავ, შენა, მიჭქარავ! ის არის ჩემი სცოლო და არა შენი. ჭაი, შენ ბაიუშო, შენა! მე უევარვარ იმასა და არა შენა, შე ქენსენის გამაოხრებულო შენა! მე ვარ ქაინოსრო, მე, და არც ლოთი განლვართ, როგორც თქვენა ბძანებთ!.. ეს რა ლოთობაა, შარტო დღეს დავლიე. ამას ლოთობას ეტყვან?ესეც სიხარულით მომივიდა თორე... გესმის თუ არა! წადი აქედამ, დიკარკე, თორემ ესლავი ებანიდამ გადაუმახებ, როგორც კა-

ტასა. შე ავაზაკო, შენა!

შამილ. ოჰო! შენ კაი ამბავს აპირებ? გინდა გამცე განა?... აღარ მიშველი? მოიცა მაშ შე გინურსნებ შენა რაღაც შული ბძანდები?

ქაიხობრო. ჭაი შენ უაზი ყუმუხის თათარო შენა! შე ქჩისტესაგან შეჩვენებულა! ისეოსა დაგანარცხებ მიწასედა, რომ ასტმით გელარ აბხიგონ.

შამილ. ვინა? შენა? იქნება მართლა! გაბერილა კახურის ღვინის რუმბო!... შენ შე ეერ მცნობ ვინცა ვარ, ისე გამოგწურამ და გამოგუდინთავ რაც ღვინო ტანში გიდგას, როგორც საქაჯავი, ტესმის თუ არა?

ქაიხობრო. ეი, კარაპეტ!...

შამილ. რასა უკრი შე ოხერო. შენა, რომ თავდაუიდა გადაგიძახო ესლა ე ხანიდამა?... გაჩუმდები თუ არა?

ქაიხობრო. არა, არ გაჩუმდები. ეი, კარაპეტ!...

შამილ. აღარ აპირებ გაჩუმებასა განა? მაშ აბა თუ შე შენ ეერ გაგაჩუმებ და გერც ბიჭი!... ახლაგი ჩემი ნურა ბრალია და ნურც საწყენილა იქნება!... (აბამს ხანზედა და პირს აუკრავს) ბძანდებოდე აგრე, მინამ გიშველიდეს ვინშე... კიდევ დაიუჯრებ! ახლაგი დროა ჩემთვისაც ვიზრუნო რაშე... რა ვქნა, რა დემართა იმ ქალს აქამდისინა, ნახვს საათმა კიდევ დაჭკრა და ისეი ჭერაჩსად არის... აი კილატ მოდის, ქეთევან, შენა, შენი სულისა.

გამოცხადება 5.

ქეთევან. მე ვარ, მე. ჩემი თვალის სინათლე!

შამილ. ნუ გეშინიან. . მოდი!... ერთი დამენახვე და დამანახვე შენი მშუტნიერი ბრწეინვალე ჰირო! რათ და-
იგვანე ჩემის სიტოცხლის გავშირო?

ქეთევან. მე მამი ჩემის დამინებას ველოდი... მაგრამ, ისეთ ნაირათვი მიღონდებოდა გული, რომ შენ ვეცა გხედავდი! ვინ იცის, იქნება მამის შენ არცეი გახსოვდი?

შამილ. მამ ვილა უნდა მახსოვდეს თუ არ შენა! ეველა წიგნები ქართველთ ფილოსოფოსთა დავიწეებას მაქქეს შიცემული, მხატვრობა აზრათაც ზღარ მომდის, ასე გასინჯე რომ გეოგრაფიული საზოგადოებაცი ალართ მეშრიანება. ჩემი ფიქრი სულ შენსკენ არის: შენი ნახვა ჩემი სასუფეველია; შენზედ ფიქრი შეკადგენს ჩემს საქმეებსა და მუდამ შენახარ ჩემი სულისა და გულის საზრდო, მაგრამ ვინ იცის იქნება შენ იოტის ტოლათაც არ გახსოვარ!.. შითხარ, მოგაგონდები ხოლმე ერთხელაც არის?

ქეთევან. რაში გინდა რომ იცოდე?

შამილ. ნულარ მტანჯავ შენი ჭირიმე.

ქეთევან. მიუვარხარ, შენ გენაცვალას ქეთევანის თვალები!... აბა რაღა საკითხავია, რომ მიუვარხარ და მე-
რე როგორა, ისეთ ნაირათ მიუვარხარ, რომ მთელს ქუტუანაზედ არ გაგცვლი.

ქახლახანი. (შირ აკრული) ბმ... ბმ... ბმ!...

ქეთევან. ეს რა ამბავია?

შამილა. არა იფრინ! თავი დაანებე, შენ კენაცვალე, აქ ვიღაც შთვრალი დაესეტებოდა, აუდექ და დავაბი... ჩემო სიტყვსლეკე, შენი ჭირიმე, ნუ მკლავ სიყვარულის ალითა, აღმითქვ; რომ ჩემს გარდა შენს სიტყვსლეკეში არავის არ შეირთავ, რაც უნდა დაგემართებოდეს.

ქეთევან. რომ ვიტყდე, რომ თავდაღმა დამგიდებდნენ, მაინც შენის მეტი მე ქმარი არ შინდა და არც შევირთამ.

შამილა. მაშ დანიშნული რომა ხარ?

ქეთევან. მაშინ ჯერ შენ ვერ გიტნობდი და იმიტომ.

შამილა. დღეს რომ შენი ქორწილია დანიშნული.

ქეთევან. რა შენაღვლება... განა შენ ჩემი საქმრო არსად გინახავს იმაზედ ცუდი ქმრისაზედ ღადავინ არ იქნება.

შამილა. მე გავიგონე ვითომც ღოთიცი იყვეს.

ქეთევან. განა მარტო ღოთია, ამასთანავე საშინელი ძუნწიც არის და.

შამილა. საშინელი ხეობრეც თურმეა.

ქეთევან. ამასთან საშინელი გაუზღელი და უთავაზოცა.

შამილა. ცუდი, ერთი რაღაც რამ სხმაგელი.

ქეთევან. როგორც ჭირი ისრე შეჯავრება.

ქახლახანი. ბმ... ბმ...

ქეთევან. რა ვქნა, ეს რა ანბავია?

შამილა. მაგას თავი დაანებე... რაც გინდა დააქვი, შენი საქმროვი არის და... ნეტავი ესაა ისე იყო

ავასაკობა.

ქეთევან. ავასაკი რა არის?

შამილი. ავასაკები ყოფილან ერთხელ რდესმე კაცა, რომელნიც სცხორებდნენ მოტაცებებით და ცარცით; ვინც უღონო იყო დაეცემოდნენ და რაც რამ ეხდათ სულ წაართმევდნენ. მე მამიჩემისაგან გამიგონია, რომ იმას უნახავს ერთი ავასაკი, რომელიც თურმე დაჭყუადათ სანახავათა და ამაში ფულებს იღებდნენ და იმის შემდგომ აღარავის აღარ უნახავს ავასაკი გაცი.

ქეთევან, მეკე შენ რაში გინდა ავასაკები.

შამილი. შენ მოგიტაცებდი ძალათი, და ვაი იმისი ბრალიცა ვინც შენს თავს შემეცდილებოდა.

ქეთევან. განა ჩუწნგი ხელფეხი გვაქვს შეკრული თუ ტუეეები ხომ არაკათ? მადლობა ღმერთსა ჩუწნც ისე თავისუფლები ვართ, როგორც კაცები; ჩუწნ ჩუწნს თავსედ ისეთივე უფლება გვაქვს, როგორც კაცებსა... მაგრამ მნელი ეს არის, რომ მამა ჩემი სომხის ვაჭარია, და პირობა აქვს მიცემული, და შენ ხომ იცი რა მტკიცე პირნი არიან სომხის ვაჭრები და რა ძვრად აფასებენ ისინი თავის სიტასა და პატიოსნებასა.

შამილი. როგორ არ ვიცი... (დაღონებით) მამ რა ბეკუელებს?

ქეთევან. იცირა?.. მოდი მე და შენ გავიქვეთ.

შამილი. რა მესმის! მართლსა შენ გენაცვალე ქეთევან, შენ ეახულსა ხარ? ოჲ. ბედნიერებაჲ ჩემო! ოჲ. სიცოცხლე ჩემო! ახლავი სწორეთ დაერწმუნდი, რომ სწორეთ ისრე გიევაწყავრ, როგორც ამბობდი... მამ გავიქვეთ.

შენი ზირიძე, ჩქარა გაგიტყუო. (მღერის.)

ტერცეტი.

ქო! გაგიტყუო ცის კიდეზედა,
 იქ განვიხარეთ ერთად ერთად,
 იქ მივეტყემით მშუღ სიყვარულსა
 და გაკატარებთ სუფევით დროსა
 ვერვინ დაგვირღვევს იქ მოსვენებას
 და მოვიპოვებთ სამოთხებზე შუბას.

ქეთევან. თუ ჩემი ქმარი მუდამ შეიძლებს.

შამილ. თუ ჩემი ცოლი მუდამ შეიძლებს.—

ქეთევან. ჩემს სიყვარულსა.

ქაიხოსრო. ბმ... ბმ...

შამილ. ჩემს სიყვარულსა.

ქაიხოსრო. ბმ... ბმ...

ოჩნიკენი. ჩემს სიყვარულსა.

ქეთევან. აბა, დროს ნუღარა ვკარგავთ, თუ გაქცევ
 გზნდა დღესვე გაგიტყუო სიბნელითა.

შამილ. ემ საათში... მე მხოლოდ მივირბენ რომ
 მთელის ქუჩების თამასუქები წამოვიღო.

ქეთევან. მეც ეხლავე წავალ და მოვიტან შუა ბაზრი-
 დამ ჩემს ბრილიანტებსა.

შამილ. მე ეხლავე დაგობრუნდები. ოჰ, მადლობა შენთვის
 ღმერთო! ქეთევან ახლავი ჩემი საკუთარი იქნება. ქეთე-
 ვანჯან, ჩუტნი ახლა მარტო ოჩნიკენი ვიქნებით. ოჰ! რა

გაკეცის, არ ვიცი როგორ უნდა წარმოესთქვა, დავა-
მტკიცო ჩემი მადლობა; ვერა მგონია, რომ ჩემმა სიტო-
ცხლემ იმპაროს შენის სიკეთის გადასახდეინებლად.

ქეთევან. მე ამის მეტს არასთერს არასა გობოკოლონდ
უოკელოთს ისრე გივარდე როგორც ესლა.

შამილ. მშჯლობით ჩემო სიხარულა, ჩემო სიტოც-
ხლევ. ჩემო დღეგრძელობავ, ჩემო, ჩემო ცოლო...

ქეთევან. რატომ არ ავოცებო თქუწნს ცოლსა?

შამილ. ოჰ, თუკი შენგან დასტური მექნება რა!
(გოცნას.)

ქაიხოსრო, ბმმ... ბმმ...

ქეთევან. ოჰ, ოჰ, ოჰ, ოჰ!.. კმარა, კარგია..., მალე
მობმანდი.

შამილ. ამ სართში, ესლავ დაკბრუნდები ჩემი თვალის
ჩინო (წავლენ და ისევ დაბრუნდებთან და ერთმანეტოს
ანაშნებენ.)

ქეთევან. ნახვამდინ.

შამილ. ამას იქითკი აღარ დავშორდებით ერთიერთ-
მანეტოს,

ქეთევან. თავის დღეში აღარ დავშორდებით, .. აბა,
წადით და რაღა (წავლენ კიდევ, შერე კიდევ დღეებთან
და ერთმანეტოს ეძახიან: მშჯლობით.)

კამოცხადება 4.

(ბუხრის ბანიდამ ისმის ვარხაღალო, და ამოსძვრება
ბუხრის მწმენდი.)

ქაიხოსრო. ბმ... ბმ...

ბუხარმწმენდი ნეტა რა ვქნა! ეს ვინ არის ბუხარის
ბანსუდ მიბმელი?

ქაიხობრო. ბმ... ბმ...

ბუხარმწმენდი. მოდი უშველი რაც გახდეს გახდეს! იქ-
ნება არ ეწეინოს, რომ უშველო! ბუხარმწმენდები ხომ
სულ გამბედავები ვართ და მოდი მას მეტ ცაკბედავ.
(აუშებს ბუხარდაშა) მოწყალეო კელწიიიეო, თქუწნ ეს-
ლა თაკისუფალი ბძანდებით. ნება მახოძეთ უმდაბლესი
მადლობა შოგახსენათ.

ქაიხობრო. მადლობა რაკედ უნდა მომახსენო?

ბუხარმწმენდი. იმასუდ, რომ მომეტით დაუფასებელი
შემთხვევა თქუწნსუდ ჩემიერ ვალის დადებისა.

ქაიხობრო. რას ბძანებთ! მე მაქუწ ვალი მადლობისა
ბუხარმწმენდი. ხომ არ გეწეინათ, რომ მე მომეტა
ბედნიერება თქუწნდა მსახურებისა?

ქაიხობრო. რას ბძანებთ?

ბუხარმწმენდი. ღმერთი გადღეგრძელებთ ნუ იწეენთ,
გთხოვთ დაივიწყოთ ჩემი დანაშაული. მე სრულებით
გულშიც არა მდებია, რომ თქუწნს წყენაში ჩაკარდნილ-
იყავ. და არც იმ ფიქრით გავწიე თქუწნი სამსახური
რომ თქუწნ გულში ჩაკვარდნოდან სასიამოვნო გრძ-
ნობა ვაღებულებისა და მადლობისა.

ქაიხობრო. რა ვქნა! სულ ვერა გამოგარა ამ ამბე-
ბისა?....

ბუხარმწმენდი. ჩემსუდ ვაკრს ნუ ჩაიდებთ გულში. მე
უმისოთაც საწყალი ვარ... თქუწნთუწ არ გახლავთ
გასაჭირი ჩემისთანა საწყალა ვარის გასადგურება, ბუ-

ხარმწებები ასე დამცრობილი და გასვრილი ხალხი ვართ, და რაღა თქვენნი რისხუა გუნდა.

ქაიხოსრო. რას ბძანებთ ნ:ტა?

ბუხარმწმენდი. მე ვიცი, რომ ყოველივე დავალება არის შესარაცხი სამკისხვლო წუქინება!... ვიცი ვგრძნობ, მე თითონაც არ მესმის თუ როგორ გავბედე თქვენნი შეხება... (იხიკებს) ღმერთი ვადღეუკრძკელებს მომიტეგეთ....

ქაიხოსრო. ხა დიდება შენთვის ღმერთო! კაცო რას სწუხარ, მე ძალიან მადლობ დაცა ვარ და....

ბუხარმწმენდი. მაშ თქვენ მე არ მიწყურებით?

ქაიხოსრო. რას ბძანებთ.

ბუხარმწმენდი. მოწყალო ჩემო, ნება მიბოძეთ ხელს გეამბოროთ! მე მეგონა რომ თქვენს თავის დღეში არ მომიტეგებდით.... ჩემი ბედი ეს არის, რომ დღეს თქვენს, მგონია ცოტა გადაკრული ბძანდებით.

ქაიხოსრო. ავი მოგახსენეთ! ესეც იმას იძახის! არა, თქვენ რა იცით, რომ მე მოკრალი ვარ?

ბუხარმწმენდი. ოღონდ ნუ შემრისხამთ და...

ქაიხოსრო. ეჭ! კარგი ერთი თუ ღმერთი გწამს, მე შენთვის არა მცალხან ! გასწი წადი აქედამა!

ბუხარმწმენდი. მივხვდი, მივხვდი.... ზი სწორეთ სუღკრძელი ვარ! (გავრდება).

ახა იფიქრე კარგათა: რაღა უნდა იყვი ამას იქით. რაღათ გინდა შენი ბებური თავი უმჯალოთ'... უნდა დარჩე მარტოაქელი მთაუწყებულა. გამაურუებელი კარგი! რა იქნება შე უბედურა?... ემნდა რაგორ ცრემლები მოგერიას თვალებში... ახა კიდევ კარგა დაფიქრდი რა საშინელებაა. .

კარაპეტ. (ცოვით) შენ ბებრნუთს ხომ არ ეწევი?

ქახოსრო. არა, არა ვსწევ! ჩაიქოლე შენცა და შენი ბებრნუთიცა?

კარაპეტ. მეტი რომ მქონდეს ესლა ბებრნუთი მოგწევდი: ისეთი მქმინება, რომ ფეხზედ ძლიესა ვსდგეკარ, რაღა ახლა დამაუწედა შინ კოლაოფი.

ქახოსრო. მოდი შენა და ამას ელაპარაკე! შენს ქალს ატაცებენ მეთქი, გადამღრძკალო! ისეთსა დაგატემინებ მე შენ ემაჯ ცხვრსა, რომ შენი ვაება ნავთლულს ისმოდეს!

კარაპეტ. ნუ ყვრი, მამა გიცხონდა!.. ხომ ხედავ, რომ წუხელის მთელი ღამე არა მძინებია ფიქრისაგანა. მე ერთი კარგი საქმე მოვიფიქრე, ერთი კარგი ღონისძიება ვიპოვე ასე, რომ მე შემოდლიან ვინც ჩემგანა ვაჭრობენ სავაჭროდამ ორი სასტკებელი მოუგლო და ეს დიდი ღუთის მადლობაა.

ქახოსრო. ერთი ამას უყუროს კაცმა!

კარაპეტ, ესლა სომხებისათნა ახალი ვაჭარი ჩქმყანასზედ აღარავინ არ არის, ჩქმნი ფიქრი მუდამ სულ ის არის, რომ რაგორმე იაფათ დაუსკათ მუშტარს სავაჭრო. ჩქმნი ხომ ჩქმნთუს არა ვსტრუნავთ, ჩქმნი

ზრუნვა სულ მუშტარია.

ქახოსრო. დიდება შენთვის ღმერთო!... მე გერაფერი გერა გამიგია... ეს რა უბედურებაა, ან მე შემტყვევს, ან ქუჩუანა გამოიცვალა... ერთი ეს მაინც მოთხარ: ან მე სადა ვარ და ან ვინა ვარ, ან შენა და ან ქუჩუანა?

კარაპეტ. როგორ თუ სადა ვართ? ტფლისში ვართ, სად უნდა ვიყენეთ!

ქახოსრო. მაშ ეს რაებია აქ?

კარაპეტ. შენობა... აი ეს საბარჯოა, ეს ქართული მეფეი არის, ეს საქუჩუანა გამოსაფენის სასახლეა, ეს რეინის გზის სტანციაა, ეს შეიდანია, სადაც არის დადგმული ჰამიატნიკები (*) უკუა საქართუჭლას გეთილის მქნელებისა.

ქახოსრო ეც სულ სტროიტელნი გამისიამ მოახდინა?

კარაპეტ. დიახ.

ქახოსრო. რაერთის ხნის განმავლობაში?

კარაპეტ. ათასს წელიწადს თუ ცოტა მეტ ნაკლებს საქართოელთმ დაიწყო თავის გაკეთება და გამშენება მეცხრამეტე საუკუნეს ნახევრიდამ.

ქახოსრო. მაშ ესლა მეცხრამეტე წელიწადში ესდგევაართ?

კარაპეტ. განა შენგი არ იცი! **2835**-ში ესდგევაართ.

ქახოსრო. **2835!**—აი დიდება შენთვის ღმერთო!

(*) ეს სიტყვა იმიტომ ვინმარე ასრე, რომ უფრო გასაგონივ არის და უფროც ინმარება, მთარე,

მამ ზემა სავოლო თას ზეადმეტის წლისა? მამ ეს თასი წელაწდათ რაც შე მატეუებს?—არა, ეს მეტის მეტა სპისელებათ! შე შკობნათ, რომ რაც ქეწყისა გეწყილიათ მას აქეთა არც კრთს ქედს არ მოუტეუებთ: ამდენს ხანს თვისი საქ:მო... (გარ მეტ მართაყს გხვალბათ ტრუბაში სხუკეტს) არსა შკრება.

კარბეტ. ბიჭს უნდა დუქობო.

ქახობრო. გხვალბათ უნდა დუქობო?

კარბეტ. დიხს! ქელა სუღ ყირათთანა ხელთ კანთ და შინ კელზედ სპისხერს სუღ მამანებს ყსხვლებობნებთ შე არ შკობლიან რომ თათონ ტახტამდის შკუაჯე: მამანეუ დამუკერება მამანა და თათონეუ მამიტანს (ყინაჯ:რადამ გამადის ვრუტო, რომელთა ეტეკის მამანა თულებათა და მრუესებთა) ხო, დამსხეკოქს არს ზემა გამკრდინური და არს იღუკრის ზეკოღხუდ ვაყუკუელი. ასეთ ნაბნათ დახოთანხუ და სუბათო უჭანაყს თაჟა რომ მეტის მოთბუნა ხდარ შკობლებს და ამხოანეუ თვის დეუმა არ მოსილებს და თუთათუ ვადება... ეო, შენ მამანე! ამდე და გრუეტზედ დამე: კადც დამხურე! სხმოუღი გეჭრე და წამუკანე თათბმა, მადეო შე თათონ დუქობნებს... (წეუ).

გამოსვლა 7.

მადეა ქახობრო და ქეოყენს.

ქახობრო. ეო დიდებს შესს სეკრეკელებს: დამკროთ...

მე ვერა გამიგიათა კიდევ თუ ეს რა აშავია ან ჩემს
 თავს ან ქუჩის თავს!... ჭმ! ეგ მაშინებით ნებულბს
 შექცევას! .. დასწევდოს, ძილის გუდათ არ გადაქეულა...
 და მაგის ბებერი ქალიგი ბანებზედ დაეთრევა, როგორც
 აწვევლილი ალერ ამოუდებელი ცხენი... არა, მე თითონაც
 აღარ ვინდომებ თუნდა კიდევ რომ შემომეკვიწნენ...
 ღჭო! ისიც მობძანდება!... საგზრველია, ისევე ვმწვლს
 ჭკავს; ერთი ბეწვაც არ შეშლილა: ისევე ისეთი მშენნი-
 ერია, როგორც იყო, უფროც გალამაზებულა თორე...
 არა, თქუნი ჭირნიმეთ, ვინ მოიფიქრებდა რომ ეს ათა-
 სის წლის იქნებოდა! ანა, მოიცა, მოგეცა ღუთის წყა-
 ლობა მე ამას ანგულსები დაუთხონ! კარგი, ქაღბა-
 ტონო, კარგი!... თუ თქუნი კარგი ქალი ბძანდებით
 აქ ვის ელით? რა? არ გეგონა ჩემი აქ შესეუდრა, განა?...
 ჭა, ჭა, ჭა, ჭა! მე სუეველაიური ვიცი... ღრბირო, ვი-
 რობის გამტეხო, მოლაღატე!...

ქეთევან. ახ! თუ ღმერთა გწამთ გამეცალეთ აქედამა.
 მე საშინლათ მეშინიან მთურადი კანისა?

ქაიხილი. ახა ღმერთი ჩემო! რა გქნა, ვირობა
 შეუგრამთ ამ ჩემს სიმთვრალესკად თუ რა არას! სულ-
 იძინან თუ «მთვრალი ხარ»... არა, ქაღბატონო, აქ
 ჩემზედ კი არ განლაგეთ ღაშაჩი, სეღუშას კი ბანებ-
 ზედ სუ ისვრი, მე თქუნი ნოკახსესებთ, რომ სუე-
 ლაიური ვიცი მეთქა.

ქეთევან. ახა რა იცით მერე? ეს თუ იცით, რომ
 შამილი მიუყარს: მე მაგას არაკისთან არა ვმადგ.

ქაიხილი. ეგ ამგარა უნამუსობა განდავს!

ქეთევან. მიუყარს და მიუყარს! ახლა თქვენ რა გნებავთ?

ქაიხოსრო. ოჲ! ეგ კარგია! შე რა მნებავს?

ქეთევან. თქვენ არ იცით, რომ ქართველის ქალმა თუ შიიკვარა ვინმე, იმის დაოკება აღარ შეიძლება. ...ქვენს ამაღსთანა ქალი იშაკეთ რომ ასრუ მხერგაღყო შეგოვკარათ, როგორც შიქთერობის ქართუ ღს ქალსა ეს რომ იცით, რომ ეხლა ისეთი დრო არის რომ, რაც გაცხნება აქუს ის ქალსა მაგრამ გრძნობა ჩვენს უფრო ჩვილი გვაქუს და ამისთვის სიუყარუღიც უფრო შიკვარაღიანამ სიუყარუღით ისე გვიკიდებთ გაცხებს. რომ წასაგ გუნდა გაგაკოებინებთ: რაც სასარგებლო და უფრო ძიელი საქმეა სულ კარებს ვაკოებინებთ და არა! დროს უქაღ არ ვამყოფებთ. და რაც ამისთანა ადული და საქალა შინა საქმეა სულ ჩვენს ვაკოებთ და ნადეგტ ვმხნებთ ჩვენს სულ ამას ვცდიდებით, რომ ასე უჩვენათ ჩვენსა თავი ჩვენსს ქმრებსა, რომ შიკვარეარან და იმათ თავის კვადობ: სულ უნდა სარხი გვიძიანან.

ქაიხოსრო. უფ! რა დამაზას და!... იცო ქეთევან! მისი თავი დავსნებთ მაგ მასხარაობას, შე ვეღვაფერს დავიკოვებ. უველას შეგისდობ, ეღოსე ერთი მისი ვინცა ვარ და.

ქეთევან. ჩემს დღეში, რომ ამის შიკვარ არ მინახეთ: ხართ საადამ გიცნობთ?... აი დედაბა მქითვს დიერთო!

ქაიხოსრო. მამ ის ვინ იყო რომ ემეგ შეს მშენებნიერს კვალს ვეცნობ?

ქეთევან. ვის უბედვრო თქვენს მაცისონებს!

ქაიხობრო გარგი, ნუ ფარისევლობ.. დანებე თავი
გმაგ შეს ბაიყემ შაძალსა.

ქეთევან. მე უნდა ჩემს ზარს უმტყუნო? უგწრავად.
თავის დეუში ნუ გიფოქნათ, რომ მე ჩემს სიტყვას
უმტყუნო.

ქაიხობრო. თეგი სხეს უმტყუნებ?

ქეთევან აბა ვის უმტყუნებ?

ქაიხობრო. ვასა და მე.

ქეთევან. მე თქვენს გერ გიწრობთ, გაშეცალეთ თუ
თქვენსი ღმერთი გყავთ.

ქაიხობრო. არა. მე შენ თავს გერ დაგანებებ, მე შენ
გერ გაგიშვებ. რაც უნდა მომვიდოდეს: თუნდა ათასსა
არა და ათათასის წლისაც რომ იყვე მე უშენოდ სი-
ცოცხლე არ შემიძლიან.

ქეთევან. მამ რა გნებავთ?

ქაიხობრო. არა ვის არ დეუთობ შენ თავსა.

ქეთევან. რას ჩადახარო? სად მიწვევო რომ მიწვევო?

ქაიხობრო მე უნდა შენ შენს ოთხში დაგკეტო.

ქეთევან. რა! თქვენს გარგი დასაწევადევი მიძღვნეთ,
ძალათ ვერასფერს გერ აზნათ

ქაიხობრო აბა ვნახათ თუ გერ ვაზამ!

ქეთევან აი ნახათ!

ქაიხობრო მამ მე დაგიმტკიცებთ თქვენსა... (წაბ
იშისაკენ)

ქეთევან შამილ მიშველე!

გამოცხადება 01.

აგინიფუ და შამილა.

შამილა. რა იყო?... ნუ გეშინიან. ! მე აქა ვარ.

ქეოკვანი. თუ ღმერთია გწმს, ვერა იმ კაცსა მომა-
რხანე.

შამილა. შენ კიდევ არ ისვენებ?

ქაიხოსრო. შენ! მნ კიდევ დაიწეე ბანიბხედ წანწა-
ლი? მეკი შან ჩქმს სახლში ვარ, მაგრამ შენვი ქეცდუღათ
დაუთრევი!

შამილა. გაჩეუდი, თორემ მე ვიცი ე გოგონას მოგი-
კორტნი მე შესა!

ქაიხოსრო. გოგონას მომიკორტნი რა ალა ალა ხომ
არ გახლავსო. მე ისევ ის ქაიხოსრო გახლავართ, იცით
თუ არა! მე თითონ ეშმაკიც არ მეშინიან! მეკე ქარ-
თველს კატსა! ათასი კატაც რომ დაუჩეღეს წარბსაც ვერ
შეხრევიანებეს; შენ აქნება ვერ იცნობ ჩუქსს ქართვე-
ლებსა?... მისამარსა შენს ქერქში დასდეგ თორემ რეგორც
ძაღვი ისრე მაგადმობ, გესმას თუ არა!

შამილა. მაშ ეკ არის აღარ მეშეუბი?... მე შენთვის
მარჩევი, რომ შენ შენთვის დადეგ თორემ ვნახეთ...

ქაიხოსრო. (მივარდება ხანჯალთა) აჭა, ესეც შესა!

შამილა. (უნტურვეს ხანჯალსა) მაშ ეს შესა! აჭა!

ქაიხოსრო. აი დიდება შენთვის ღმერთო! ხანჯალმა

ვერ გავტანა ე!..

შამილ. არც ახლა ჩამოგვკეცხსები. ძმაო, რა გინდა. წადი დაიკარგე! ხათახალა?...

ქახოსრო, ვინა! შე უნდა დაგვარგო?!. ვანც ვინდა იყვე: გინდ შამილ, გინდ აბრექი, გინდ თაღლაქი. თუ გინდ თუთოს კშმაკიტა, მაინც შე შეს მაგ ქალს არ დავცოიმაბ! შე შეს სიცა დიდი სიძარბოა აქ გინაულებ. არც შე ვარ უკნასკნული კანდი, როგორც შეს გგონია, შე თუთოს წმინდა ქართველი აწმურაშვილი ვარ, მაქნის დიდი უმა და მამული და ჩანიც ნადვორნი სოკეტნიგისა მაქნის. ვაჭრები და მენდლები გადაეკ სხუა არის!..

შეგეტყუა თუ არა? ...

შამილ მაშ შეს ნადვორნი სოკეტნიგი და კავალერი ბძანდები!... ჭაა!.. მაშ აი შესი ალაგი სად არის... ნუ გეშინიანო აქ მობძანდით, მობძანდით! აი შესა გზა!... (გადაატეხს ბანიდამ:)

ქახოსრო. (ჩაქანებული) ვაიმე, ვაიმე, მიშკელეთ!...

გამოსვლა 11.

შამილ და ქეთევან.

შამილ. აბა ნულარ ვაუოენებო, წაკიდეთ, თორემ მამაშენი გამოიღვძებს.

ქეთევან. ჭო, ჭო!.. ახლა ჩეცნ სად წაკიდეთ?

შამილ ან ვიცი რა ვქნა სად წავიდეთ... ჰეგინში თუ ამერიკაში?

ქოქვან. ისევ ისა ჩვეულობა რომ მიუდრო ალკას სადმე წავიდეთ. მაგალითად ჰარეში.

შამილ მაშ ისევ ჰარეშია წავიდეთ: იქ უფრო მარეკნებით ვაქნებით.

ქოქვან. იხვალშხივი გუგის ვერა თუ არა?

შამილ ვერ არა, მაგრამ ერთ მიტო რა არიან.. კბლავე დაქმნები. იხვალშხავ! იხვალშხავ! (არა ვაზდუშნი შ.რი შემოფრინდება).

1 იხვალშხავი. საით გუბძანებ ბატონო?

2 იხვალშხავი. მე უფრო გარბათ წავიყვანო, შენი ზირიძე

1 იხვალშხავი. ბატონო მაგას ნუ ენდობით, იორკმ ტილო აქის გარკოილი.

2 იხვალშხავი დაიკარგე შე გადარეულო, შესა!.. შენ ან რაღა რომ ემას წინათ ერთი მჯდომი შავ შენ ხევაში ჩაგდო... მე წამყვანეთ ბატონო. თვი არ მამაგუდება იათათ წავიყვანო.

1 იხვალშხავი. სად მამბანდებით?

შამილ ჰარეში.

1 იხვალშხავი. საში მსოი.

შამილ არა! არა მძახეთ.

1 იხვალშხავი, გარბი... ანებეთ.. არაყის თუღისტ მამბებთ... ჩამბნდეთ (შამილ და ქოქვან ჩასხდებიან).

2 იხვალშხავი ვიძე ვიძე! ისევ მე რომ წავიყვანეთ ის გიჯობდათ!

არის!.. (შარითურთ გაფრინდება.)

გარაჰეტ. (სენსაციულ გამოკვლებას) ვაი ჩემს უბედურებას! ქალი მონატრის მიშველეთ რაძე.

ბაქებსკად დარბის ანაკოთ ხალხი ფრეკურეილამ რუ-რუბიან ქაღები და კაცბეი უკულა ჩქინსება თითოთა.)

სორი.

ამ ღვარამა შემთხვევამა

გლახ ვაჭარი გაჭემირა!

შმიღმა იმ წყურღმა

ქოუკანი მონატრა.

გაფრინდის და წაგანინ

გილა ჰქოებს მათს კვალსა

ქოუკანი გაქცა უბედურს გარაჰეტსა.

მოქმედება 2.

(დეკარაცია წარმოადგენს შავის ზღვს ნა-
პირს, რომელზედაც მოცურავენ რამდენიმე
პარასოდები. მთებზედ მოსჩანან ფრიად
მშუტნიერი შალარანი და ბალები. პირველს
პლანზედ არის მშუტნიერი მარმარილოს სა-
სახლე, მეორე პლანზედაც მარმარილოს
სასახლეა მშუტნიერის ბჭით, სცენის შუა
ღვას ხე.)

გამოცხადება 13.

ბარტოლუს კუპენჭორმუს. (ხის სკამზედ ზის და სა-
თამაშო ქალაღღს არჩევს) მე ვგონია, რომ ჩემი აზრი
მართალი უნდა იყოს? აგერ თორმეტი წელიწადია, რაც
მე ამ ქალაღღების გამოვკვებას უსიძები. როდესაც ჩემი
დისერტაცია დაიბეჭდება. ყარაბახის მეცნიერები დაიხი-
ცებიან ჯაგრისაგან, ოჰ! ეს რა ამბავია?

ქაიხოსრო. (ხილამ ჩამოვარდება) ვაიმე!... ვაიმე!...
მოიცადეთ... სად მიფრინავთ უჩემოთა?... ვაიმე. წამო-
ვიდნენ... ვაიმე! ახლა რა მეშველება.. არა მიჭინოს

სუბუქად ვეშვება... ვაი!... ვაი!...

ბარტოლუს. აკერ ვილაც კაცი ჩამოვარდა ციდან და იქნება იმან იცოდეს რაზე ამ საიდუმლოებისა, ბატონო უცხო მხრელა, თქვენს მეცნიერი და მსწავლელი ხომ არა ბძანდებით?

ქაიხოსრო. ოჰ! ძალიან, ძალიან მსწავლული ვარ.

ბარტოლუს. მეცხეი მაშინათვე მივხუდი. მე თუ გული მითხრობს რასმე: თავის დღეში არ მომატეუებს. თქვენს მწვერი ხომ არა ბძანდებით ნუნის ნემინმატიკის სახე-გადლებისა.

ქაიხოსრო. ნუნში ვყოფილვარ, დიან.

ბარტოლუს. ან კიდევ თანაშემწე ხომ არა ყოფილხართ ახნორში სიუჟლის მოყვარულთა?

ქაიხოსრო. ამას ეს რა ახნობა მოაქვს?

ბარტოლუს. ამბობენ ვითამც თქვენს მწვერებს არა ჭქანდეთ ერთმანერთში თანხმობა!

ქაიხოსრო. ტყუილი უთქვამს: ჩემი მწვერები ისევ ძალიან ჭკვანათ არიან.

ბარტოლუს. უსაყვარელსო ზრთოესორო...

ქაიხოსრო. ერი ჭა!.. ამან ძალიან გაუტია!

ბარტოლუს. მოჭფინეთ თქვენი გონიერების სხივი ჩემს შრომასა და აღასრულეთ ერთი ჩემი სათხოვარი. ი ჩვენს არხილადნი და სწავლულნი, აკერ თხუთმეტი წელიწადია თავებს ინტერევენ, ერთს ძველს ნანგრევში იზოვენს სცუფრო სანახავი, როგორც გოგონათ ეს რა უნდა იყოს?

ქაიხოსრო. ესა?

ბარტოლუს. დიას.

ქაიხოსრო. ეს ჩეჩვის ქალია.

ბარტოლუს. ესა?

ქაიხოსრო. ეს ბუბნის ხელმწიფეა (ცალკე) რას შუ-
რება ეს კაცი, ასონასის თამაშობას ხომ არ მიზიარებს!

ბარტოლუს. უცხო მხრელ! მე გატყობ, რომ შენ
სწორეთ სწავლული ყოფილხარ და ეს კი არ ვიცი რომ-
მელს ენაზედ ამბობ მაგ სახელებსა? რას ნიშნავს ეს
სიტყუჭები: შივისა, ბუბნისა?

ქაიხოსრო. როგორ თუ რასა! ეგ ხანდისხან გოგ-
ო იხსნაც ნიშნავს.

ბარტოლუს შენ აღაკეებ ჭკუასა ჩემსა გაცრებიოთა. ერთი
შენ გაგვარჩიე, შენი ღუთის გულისათვის. მე მყავს ერთი
მსწავლული წინააღმდეგი და ის ისრეთი პატარაა. რომ
არ აშინებდ მეტი არ არის, ახსოვნიტის სიმაღ-
ლისა. სისწორეზედ ზღვსა ანუ გუადეზოს ნულისა, ნეტა
იტყუდე, ის ამტკიცებს, რომ ვითომც ამ ქალადებით
აღინიშნებოდნენ ძველთა სალხთა შავნი და წითელნი
დღენი. და მე, აგერ თორმეტი წელიწადია ვარდგენ მა-
გის წინააღმდეგ დამარჯვეველს საგანსა. მე ვამტკიცებ,
რომ ეს ქალადები იმარებოდნენ ერისთავებთაგან სი-
დუმლო კორესპონდენციისათვის იმ ზღაპრულ მოსათხ-
რობ დროსა, რომელსაც ამიანობა ვიდევ სუფუედა და ხა-
ლხი ერთმანერთსა ხოცავდა. აი ნახეთ: ეგეუა ქალადი
აჩუჭნებდა გიორგულითსა ანუ შირობის მნიშვნელობასა,
და სადაც ომები მომხდარან ესენი ყოფილან დიას სა-
სარგებლადნი, ამიტომ რომ გადიცემოდა ლაზიუტნიკი-

ბისაგან ერთი ერისთავიდან მეორესთან და ამ გვარ შეატყობინებდნენ საიდუმლოთ ჯარების მოძრაობასა. ამჟამად მე თვითონ მივხვდი და ამის დასამტკიცებლად ექვსი ტომი დაესწიერე დამატებაებით და მხატრობით. ამისთანა სწავლული უნდა ახა, აი!... ოოო! სწავლა დიდი რამ არის!... თქვენ რაღას იტყვით ამასე დიდო და განსწავლულო ჰროფესორო? მე მართალი ვარ თუ არა?

ქაიხოსრო. სულაც არა თქვენმა მხედრმა.

ბარტოლუს, ეე? მაშ თქვენ სწავლული არა ბძანებულხართ... თქვენ რომ მსწავლული ყოფილიყავით, თქვენც ჩემსავით იფიქრებდით ან უთუოთ თქვენ იმიტომ ამბობთ აგრე, რომ მევე წახვდეთ და ჩემი ახრი თქვენთან გამოსრეთ, განა?...

ქაიხოსრო. ნეტავი შენა მოგიცლია სალაშარაკოთა ბარტოლუს. მაშ თქვენებურად ეს რა არის?

ქაიხოსრო. ჩვენებურად ეს ქადაღდია,

ბარტოლუს. კახაღესტიკური?

ქაიხოსრო. არა, უბრალო სათამაშო ქადაღდია, რომელითაც თამაშობენ: ახალაშს, შტოსს, ბანხიკს.

ბარტოლუს. რას?

ქაიხოსრო. ჭო, ცხრასაცა.

ბარტოლუს. რა მინდაო?

ქაიხოსრო. ისევე დროს გასატარებლად,

ბარტოლუს. (გაჯაგრებით) მოწყალო კელმწიფევ! მე თქვენს ჭკვანი და მსწავლული კაცი მეგონეთ და ახლაგი გატყობთ რომ თქვენ ცოტა გადაგრული ბძანდებით.

ქაიხოსრო. ამასაც სიმთვრალესევედ წამომგრა.

ბარტოლუს. აღარ გაბედოთ ჩემთან მაგისტანს მას-
ხარს ღაპარაკი! მიბძანდით თქვენს გზასკად.

ქაინოსრო. შე სამსხარო აქ არა მითქვამსრა!

ბარტოლუს. უნდა გრცხვენოდესთ მაგისტანს ღაპარაკისა. აბა რა დასაჯურებელია, რომ თავის დღეში იმის-
თანა ხალხი ყოფილიყვეს, რომ მაგ უშკეს სქემში
დროება უქმად გაეტარებინოსთ მამან, რომ სანტ კატის-
თვს დროება არის პირველი სიმდიდრედა პირველი თა-
ნისა. მაშინ როდესაც ყოველი წუთი ძურთვისა კატისათვ-
სა, შენი ბედი რომ შე მოხუცებული და მსწავლეული კა-
ცი ვარ. თორემ შე გიჩქნებდი შენ მაგ კვანის ღაპარაკისათვისა!

ქაინოსრო. ჩამოქსენ ერთი შენცა და შენი სწავლეუ-
ლებაცა თუ ქრისტი გრწამს! შე ჩემი დარდი მაქვს,
ეს თავისას რომავს... თქვენ ერთი ეს მითხარით სდა
ვარ, სდა ჩავარდი, ანუ უკეთა ვსთქვათ სდა ჩამოვარდი?

ბარტოლუს. შენ ხარ ძველს რუსეთის ღაპარაკში.
მაგრამ ღაპარაკსედ სხვა და სხვა იტყვბა, რომელნიმე,
სწავლეულები ჭფიქრობენ, რომ რუსეთის ღაპარაკ თავის
დღეშიც არა ყოფილიყვეს. შენ სტრახონა წავიკითხავს?

ქაინოსრო. არც წავიკითხავს და არც წავიკითხავ...
შენ ეს მითხარი ჟერა, ამ მხარეს რას ეძახიან?

ბარტოლუს. ამასა ქქვან აბხაზეთი, მაგრამ შეცდომა
არის ესა.

ქაინოსრო. ეს რაღა სახლების გორასკედა?

ბარტოლუს. აბა, ესა? .. ეს შეტურბურლის დახებისა.

ქაინოსრო. შეტურბურლისა?

ბარტოლუს. დიხ, აქ გამოდინს ჰეტერუსი დამ ტვინისა და წმინდის ჭაერის ჩასაყვანათ.

ქაინოსრო. მერმე შორს არ არის?

ბარტოლუს. შორს რასა ჭქვან?

ქაინოსრო. ეს რაღა მინდვრებია?

ბარტოლუს. ეს სულ ჰომესტიებია. ჩუქნში არც ერთი იუების დადგმა, მიწა არა რჩება რომ არ შემუშავდეს, და მიწის გამოსავალი ამ ხომალდებით ისე იდება აქედამ ხაინას დიდი შემოსავალი აქუს, მკრელებისთანა, გურულებისთანა, და აფხაზებისთანა მდიდარი და ბეკრი ფულის მქონე კვლახა ზღარ არის ქუჩვანა-სკდა. რაც ბუნებსა შეესაყებინა და შეემსადებინა აქურის ხაინასთვს ის კვლახა ამ ხაინას უფრო განამშვენა და ისარგებლა.. მაგრამ აქ ეკვლავედ უფრო მკრფვისია აქურის ხაინასთვს ჭსწავლა.

ქაინოსრო. ეს რაღა სასახლებია მარმარელილი?

ბარტოლუს. ეს. ეს.. დუქანია?

ქაინოსრო. როგორ დუქანია?

ბარტოლუს. დუქანი, დუქანი, როგორღია დუქანი უნდა იყოს! დუქანი ანუ გასტინიცა.

ქაინოსრო. ეს?

ბარტოლუს. აქ უჩასტვის უზრავუნია.

ქაინოსრო. აქამდინ გოთქო მეც ეგ მინდოდა თუ არა და შენთან ტყუილათ დროსა კვარკავიდი... ვაიმე, ბაშპორტი არა მაქვს აქა, და რა შეშველებს? მაგრამ არა უჭირსრა! ფული ხომა მაქვს...

ბარტოლუს. ფაშპორტი რაღა?

ქანოსრო. ფაშორტი განლაგეთ ის ქაღალდი, საიდანაც მთავრობა შეიტყობს თქვენს ვინაობას... მაგრამ სულ ერთია... აი, ხედავ... მე უნდა მივსტყ სანიაღვრე განცხადება იმასედა, რომ ჩემი საცოფო გამეგტა და ზუსტად შამილს გაჭევა თანა მთავრობის უცნობედათა და მე ამასედა უნდა განცხადების არსა მივტყ აქ სეკრეტარი არ არის?

ბარტოლუს. როგორ არა; ის ემანდ ტელეგრაფთან სდგას.

ქანოსრო. რა ტელეგრაფთან?

ბარტოლუს. ილიკეულთან.

ქანოსრო. ამისთანა საკრეველი ჩემს სიტყვებში რა გამიგონია! თქვენ უნდა მოგესვენებოდეს: საჭირო ხომ არ არის რომ ერთი ამ სამსახურის კაცი განვიცნა საქმის სიმარჯვსათვის, მე გონია ურიგო არ იყოს რომ წინ და წინვე გავიმეგობრო ვინმე...

ბარტოლუს. აქ უბრალოდინაში ერთი ჩინოვნიკის მეტი არაინ არ არის, დაუბრუნეთ ფანჯარაში და ესლავ გამოვა.

ქანოსრო. როგორი პოლიციაა, თუკი ერთი ჩინოვნიკის მეტი არ არის (უბრალებს) უფალო სეკრეტარი... უკაცრავათ, რომ გაწუხებთ და გაცდენ საქმესა. მაგრამ უბედური მღვდამარობა ჩემი მახედვანებს. მე ამას წინათ ისეთ ნაირი შემთხვევა მომინდა... ოუ მე ამ საქმეში მიშველით და შემეწეით რასმე მე ვიცი და თქვენის მადლობის გადახდამა. თქვენმა მხემ, რომ უმადური არ დამჩებით. (გამოდის ხუთი ექვსის წლის ბავშვი ჩიბუ-

ხითა და კელს არომეკს! აა! გამაძვუჭებსა, ბიჭიკო, მამა შინ არ არის?

ბარტოლუს. რას ამბობთ? მწერალი თუთონ ეგ არის. მამა მაგისი არის დიას ჩინებული და ქუჩის სხსარგებლად შეფარბიკე, რაღა დროს იმის მაგისთანა სამსახურია!

ქაიხოსრო. რას ანობთ, ესრეთი ვაწაწინა ჩინოვნიკი არის?

ბარტოლუს. რა ძნელია მაშინების ყურის გდება, **ლ** **ლ** ებს დასხამს და მოიყვანს რიგში სტატისტიკურს ცნობაკებსა. ეგ იმისთანა რამ არის, რომ თუ სტატიანი ლექსებსაც გვწერეს ხოლმე.

ქაიხოსრო. ბარტოლუსა, ბიჭო! არ გინდა ჩემო ვაწასუნავ (ბარტოლუს ანიშნებს) დალაბანდი გაჩუქო, ან შაქრის ზურკები; ვაწაწა ცხენი არ გინდა? (ბავშვი აუბზუაბს ცხვრსა და წავა.)

ბარტოლუს. რა ჭკენით ეგა? რა!.. თქვენ მაგას სასიყვდილო უზატურება მიაყენეთ; იცით თუ არა?... აბა, ქრთამის მიცემა ვინ უნახავს!.. გაგონილა, თქმულა რომ, ჩინოვნიკმა თავის სამსახურისათვის მათხურისაგან ისარგებლეს რამე! ჩვენში მაგალითათაც არ მომხდარა მაგისთანა უკანონობა და.. ჩვენში რომ იფიქრეს ვასმე ქრთამის მიცემა, ისიცვი საწყენია ჩინოვნიკისთვის... გაბრთხილდით, თორემ თუ სასუდატულმა შეიტყო. ვაი შენს ყოფას მაშინა! ისეთი გელ ფიცნი რამ არის, რომ ცოცხალს არ გაგიშეკებს... აი, თითონაც მოდის და ახლა მორუტიგდი რაგორც იცოდე.

გამოსვლა 14.

ზასედატელი. სად არის ის ვიღაც ოხერხიდაა რომ ჩემს კანცელიარას ქქრთამამდა?

ქაინოსრო. ეს უმაწული ქალი ვინ არის?

ბარტოლუს. ეს არის უჩასკის ზასედატელი.

ქაინოსრო. რას ბძანებთ!... ამისთანა ლამაზი ზასედატელი არსად არ მინახავს ჩემს დღეში.

ბარტოლუს. სიციყუა ზასედატელი წარმოზდგება ძველის რუსულის ენის ზმიდამ «ზასედატ» ესე იგი ნ.შ.ნავს უფროსსა, რომელიცა შინჯავდა საქმესა და ქქონდა სხუბზუდ ყურადღება, ბგრეთვე ეს იყო სასამართლოს უფროსიცა ანუ უფროსთავანი. მაშასადამე, კარგი ზასედატელი უნდა იყვეს დაუძრავად, ქქონდეს ყურადღება თავის მინდობილებასუდ და არა ქქარგავდეს ალაგსა... მაგასუდ შეიძლება განხილვა დავსწერო. (გამოდის)

გამოცხადება 15.

ქაინოსრო და ზასედატელი.

ზასედ. მოწულეო კელმწიფეო, თქუწნ უთუოთი მოჭარბებული დაგიღეკით დღესა.

ქაინოსრო. აკი მოგახსენებთ... რომ არ შეიძლება, რომ უამისოთ ხმა გამსცეს ვინმე.

ზსუდ. ასე როგორ გახვევით და იფიქრეთ. რამ, მინიჭებთ თავის თანამდებობის აღსრულების დროს მათხოვრისებზე მოვლას ხანუქაში, სულ განიხილო...
 ქახიასნო. სულ მინახეს?... სურს თუ სულ განხე...

ზსუდ. დახედავთ! თქვს მინიჭ ნუღან მართულობით... არა გარეხეხიანთ... ქურდს ყველა ქურდი ჰგონია: აღებით თქვენს ხათა მკაცრობას თქვენს მატრონი და სხვათ იმიტომ გგონიათ. დაახ! მაგ გგონი უმეტოურების მკაცრება არავის არ შეუძლიან... მე ვერას დროს ვერ მოვიამენ ნემის ქვეშეგრობის გუმეტოურებას და მაგ საქმისთვის უნდა მისუხი გახვეთ... დახედავ!... თორემ ვმაგ ვურებს მაგ ძარში დაგაჭრა. (ხმად გიძობს).

ქახიასნო. მატრონი მამიამისნო, შენი ჭირიშე...

ზსუდ. გახედავდით შეოქა მე თქვენს გუბნებთ.

ქახიასნო. მომიტყუეთ, დანამუდი მიქებს... მე თათონიგ არ ვაგა როგორც მომიხდა ეს... მე დღეს სწორყო შეშლილივით ვარ... ხამსულა ხამსულა საქმე შეშემათება: უბედურებას, სულ მოვლით, მაგ გონება შექონდა დამიფინტა... რამ თქვენ რომ ნემი უბედურება იტოვდით!... (ზსუდატ დან ხმალი გაყარდება ხელიდან)

ზსუდ. რათა ბანდებით უბედურაი რა დაგეშინათ!

ქახიასნო. ნემი სცოვლით...

ზსუდ. რა!... (ქახიასნო ცხუდ უჭერს) მოუჭდა?

ქახიასნო. არა... გაფრინდა.

ზსუდ. გაფრინდა! ხათა შერე?

ქახიასნო. არ ვაგა, სულაც ქარს გახედავ!

ზასუდ. რათ გამოაჩნიე მეჩუ ბუეთი ქარიანი საცოლო.
ქაიხოსრო. ეჭ! ვეკლას ქალები სულ მუხანათი და
ქარიახები აჩიან.

ზასუდ. არა თქუწნმა მზემა! ვეკლანი არ აჩიან ქარი-
ანები. ვინც მინიჭებულთა მუდმივის და სუეკუნოს სიყ-
ვარულითა, ისინი თავის დღეში არ იზამენ მაცასა და
ვინც არა და... აბა მე ვიყვე შენი ცოლი, მე თავის
დღეში არ გომტყუნებდი.

ქაიხოსრო. (იქით) რა მშუქნიერი თვალები აქქს! კბ
როგორღაც მიყურებს...

ზასუდ აბა ერთი თქუწნი მწუხარება ვიამბეთ: რა
აჩის.. მე მართლის პოლიტიის ჩინოკნივი ვარ, მაცრამ
გულიგი საშინელი ჩული მაცქს.

ქაიხოსრო. გუშინ კვარის დასაწკრათ ვემზადებოდი
და დღეს შეჩუწნებულმა შამილმა ჩემი საცოლო სცადას
გააფრინა და თითონაც თან გაჭყკა.

ზასუდ. გოზდუშნი შარით გაფრინდა?

ქაიხოსრო. დიას!...

ზასუდ. შარს რა ეჩქა?

ქაიხოსრო. მოიცა.. იმზუდ იყო დწკრილი. ელვას..

ზასუდ. შენ უთუოთ გინდა შეიტყო სადაც არის შე-
ნი საცოლო?

ქაიხოსრო. ძალიან, როგორ არ მინდა...

ზასუდ. (ოხრავს) ეჭ, ტყუილი ოხვრა მაცქს.

ქაიხოსრო. ტყუილი რათ აჩის... რას ჩადიხართ,
ქორტუზიანსუდ გინდათ დაუკრათ?

ზასუდ. არა, მე მომეკვს ცნობაში ელექტრიულის ტყუი-

გრადით თუ სად არის შენი საცოლო. რუსული წერა ხომ იცი?

ქაინოსრო. ცოტ ცოტა.

ზასედ. თუ გინდა მე თვითონ დაკვწერ.

ბარტოლუს. ეს რაღა ეშმაკია.

ზასედ. აი ჰასუხებიც მივიღე (გაშლის ქაღალდს) ალყურიდამ: ელვა არ გვინახავს... ნეაპოლიდამ: არ გვინახავს... პარიჟიდან: პატარას ხანს შედგენს, ისაუხმეს და ისევე გაფრინდნენ.

ქაინოსრო. პარიჟს წასულან! ვაი ჩემს უბედურებას! (სტირის)

ზასედ. ნუ სტირი და ნუ იშფოთებ გულსა. მე ვერ შემოძლიან, რომ უცქირო როდესაც კაცი სტირის. რა უფოთ? ეს სოფელი სულ ასრეა—ერთი მოატყუებს, მეორე ანუგეშებს!

ქაინოსრო. მე ვილა მანუგეშებს!

ზასედ. გული დაიმშჯდე, დუქანში წავიდეთ.

ქაინოსრო. შერე იქ რა გააკეთოთ.

ზასედ. იქ ესღა მგზავრათ არიან ჩამომხდარნი იტალიანური ტრუზზა.

ქაინოსრო. ისინი რაღათ მიდიან?

ზასედ. მინტიჩაურში სეზონზედ ისინი მძიმით მიდიან რკინის გზითა და ამიტომა რჩებიან ამაღამ აქა. ეგრეოვე ჩუწნთვს ქართული და რუსული აკტეორებიცა გეუავს, ყველანი მოწვეულნი მეყანან ამაღამ დუქანში. წავიდეთ მე და შენც იქა; იქნება შენ იქ ცოტა გული დაიმშჯლა. ჩუწნ იქ შენ მუხანათ საცოლოს დაგვიწ-

ყბოთ. წავიდეთ და წაღა.

იქ სამყოფე ქუჩაშ დუქანისა,
 მოდი ჩუქნთან მოსასვენად
 გული მიეც ტბილ შებებას
 საცოლო დავიწეებას...
 ერთგულება არს ცრუ აზრი;
 ორგულს უნდა დავიწეება,
 მის ჟაბრზედ დავიწეოთ ღვინი
 და გავაგრტელოთ გაღობა
 ტრა... ლა... ლა...

ქანოსრო. ტრაღა... ლა... ლა...

ქანოსრო. მეც მოვალ დუქნის სამყოფისა,
 მოვალ თქუჩნთან მოსასუქნად;
 ვიქარებ მოტყუებასა,
 თუ შეუოლებით შწეალობლად.

ქანოსრო. დიას, თუკი მანუგეშებთ როგორმე... მე
 მაშინ.. დიდის სიამოვნებით...

ზასედ. რაღას ელოდი? აქამდინაც აგრე გეთქო... ვი-
 თომ შეიძლება, რომ მე კაცმა შემეყვაროს!...

ქანოსრო. ოხ, აღონდა და შეიძლება.. თქ, რა
 მშუჭნიერი რამ არის და!...

ზასედ. რა კარგი რამ არის!...

ქანოსრო. მაგრამ, ერთი ეს შემატყობინეთ თქუჩნსა,
 ეგ როგორ მომხდა, რომ ქალი ზასედატლათ გამხდა-
 რა? ჭო, ეს ვსთქვათ რომ შეიძლება ჩინოვნიგი ქალზედ.

ურკის ცივი... უკ შეიძლება.. კვ მე თვითონ ვიდეც მინახავს... მაგრამ მაგისთანა უსაფრთხოებელ მშენებლის ქალი, როგორც თქვენსა, რომ თავის დღეში უსაფრთხო- ტელი ვიფიქსირებ... უნდა სწორეთ მოგახსენოთ, რომ ძალიან მიყვარს.

ზასუდ. რას გიგვარს! ესაა ისრეთი დროება არის, რომ თავის დიდებისა და უფლებისათვის არაფერ არა უნდა; უფრთხი იმასა უნდა, რაც ქვეყნის სხვა რეგულაცია და რაც ქვეყნის უჭირს თავის უფლებისათვის, მასთანადაც აქ ბოლოტომქმდება არ შეიძლება. დავები და ძიებები არ მოხდება და ამისთვის პოლიციას საქმე არა ქვს რა. კარები ადრე მიმტრობენ, კაჭრობენ და სწავ- ლასა და ხელგუნებაში არიან გართულნი; პოლიციური საქმეები, რადგანაც უფრო სუბუქი საქმეა, ქალებსა კვ- აქვს მონდობილი და თუ ძვრათ, ათასში ერთხელ, ჩხუბი ან იძულება მოუხდება ვისმე ერთმანეთში, ქალისთანა კარგათ კერაინ დასივებს. ასრე არ არის?

ქაინსრო. დიახ, მართალია... რა თვალები აქვს და.. სწორეთ ცეცხლივით ედება გაცხს გულში! უფალო უს- სუდატელი, თუ უგანაკად არ განხდეთ, თქვენს გათხოვი- ლი ბძახდებით თუ არა?

ზასუდ. არა თქვენსა მრემა... თქვენს რათა გნებავთ?

ქაინსრო. მაშ.. მე... ეჭ!..

ზასუდ. რასა თხროვთ?

ქაინსრო. მე.. არა.. რა მშენებნიერი კვლები გაქვსთ უფალო უსაფრთხო!

ზასუდ. ნეტა თქვენსა, ხემრობის ქვიფსუდა ხართ.. ღჭ.

ქაინოსრო. კარგა თქუწნცა ოხრაჲთ.

ზასუდ. მე არ ვიცი... რაკორღაც ამღერეული ვარ..
თქუწნ რომ დამასწარიოთ ეს ძალიან მაშთოეთებს.

ქაინოსრო. რასა ბძანებო! ოხ, ვითომც?

ზასუდ. კარგი ერთი შენს ვახდასი.. დუქანში წასგ-
ლის დრო არის.

ქაინოსრო. (აღერსით) დუქანში რა გუნდა, ჩუწნ აქაც
კარგათა ვართ, შენი სულისა...

ზასუდ. არა, წავიდეთ, მე სტუმრები იქ მახლობლათ
მიტდიან. იმათთან შევიდუ „ და თუ თქუწნ მუხანათის სა-
ცოლოს დავიწყებთ და თუთონ თქუწნ არ იმტყუნებთ,
მაშინ...

ქაინოსრო. ბაშინ მე შემოდღიან იმუდი ვიქონიო,
რადა...

ზასუდ დიან შეგიძღიანთ. ოხ, ეს რა წამომცდა?..

ქაინოსრო. ნუღარ შეინახე შენი სულისა.. ერთი ვი-
დეკა სოქუ შენ გოთყვახუ.

ზასუდ, ეს.. მერე.. ეხლა უნდა წავიდეთ.

ქაინოსრო. თქუწნთან სადაც უნდა წამოვალ, თუნდა
იაღბუნსედაცა (წაუღუ!)

(სადღესასწაგლო მარში გამოუგლის სტენასა. წინ სამხე-
დრო მუხიკა უკრავს მარშსა წინასწარმეტყველიდამ. ამას
მოხდევს ქართული ტრუზზის ბაირახი, ბაირახს მოზ-
დეკან წყულ წყულად მუხურნები და ქართული აკტიორე-
ბი და აკტირისები. ამასთან მოღის ბაირახი avia italia
მოღიან მთელი მუხორები და მთელი იტალიური ტრუზზა.
ამასთან ბაირახი რუსთა! მოღიან მეტანტი-

ები ტანციობით და რუსის ტრუზმა. ანახს მოაქმს ქაინოსრო ტრანდეკანდით, გვერდით მოსდევს ზასედატელი. მომავალი დასდგებიან რიგსედ მუხლ-მუხლად აკტიორები მოდიან რიგით და თავს უკრამენ ჰუბლიკას როგორათაც მოლიყას ინტირმედოეში. შემდგომ რამდენიმე ევალიუცია იქნება, და მასუკან შევლენ დუქნის კარებში.)

გამოცხადება 16.

(დეკარაცი წარმოადგენს უმშუწნიერესს ზაღასა. ქაინოსრო, ზასედატელი და ყველა აკტიორები შემოდიან).

ზასედა. მადლობელი განლაკართ ბატონებო, რომ ჰატიგი მეცით და მიიღეთ ჩემა მოწვეენა. თანხმობა არტირტებთ შორის, განშორება ყოველ რიგის თავის მოყვარებისა სასარგებლოთ კელოვნებისა განლაკოთ სწორეთ ის წესი და რეგი, რომლითაც განერჩევა თქუწნი სასარგებლო საზოგადოება სხუწბთაგან. დაბმანდით აქა, მშუწნიერო უცხო მხრის სტუმარო!.. ესენი იქნებიან თქუწნი შემეგნეკარნი.

ქაინოსრო. ეჭ, არა?... მე ეგენი ვერ გამართობენ... შენ უფრო.. შენთან მინდა დავრჩე... მშუწნიერო

ზასუდატულო..

ზასუდა. საცოლოსი რაღა ჰქენი?

ქაიხოსრო. იხ ვიღას ახსოვს!... მინდა თქვენსი საქმრო შევიქმნა, მშენებნიერთა მშენებნიერო!

ზასუდა. ჩემათ, ფრთხილათ... მერე... ვნახათ, დაიწყეთ ბატონებო. (ყველანი ერთათ იწყობენ) ეს რა ამბავია?... გი ნუ ზურციო! თხეც ხმა მობეზრებულე მატყეს. იმისთანა ახალი რამ დაუკართ. (იტალიელები მღერიან Posticcio სხუა ღა სხუა ოპერებიდამ და ერთმანერთის არ აცლან) ბრავო, ბრავო!... მოგწონთ თუ არა?

ქაიხოსრო. ყველას შენა ვობიხარ ქენწყანაზუდა... ნეტავი იტოდე...

ზასუდა. ღუნო!... ღუნო მოიტანეთ, (მეტანციე ქალი და ვაჟნი გამობიან ფიალებით, მეტანციე ემალელები კოხტაობენ, დახლტიან მეტანციე ქალები, მასჯადვამენ ქაიხოსროსა და მიუტანენ ფიალასა, მასუგან ყველა არტისტებს მიუტანენ ფიალებსა)

ზასუდა დმერთმა ადღეგრძელოს ჩვენსა სტუმარი.. (დაიწყება «ორგია» გრაფ ორიდამ, რომლისაც შემდგომ მეტანციეე ქალები შემოახვევენ ყვავილის გვირგვინსა, მასუგან ისმის სიმჟენ ქუხილის ხმა, არტისტები შეადგენენ ცოცხალ სურათებსა, და თითო ქუხილზედ სხუა და სხუა ნაიხათ შეიცვლება და როდესაც მესამეთ დაიქუხებს ღამბები გაჭქრებიან და არტისტები ღაიფანტებიან. დარჩება მარტო ქაიხოსრო, ყვეუილებით და ფიალით კელში.)

გამოცხადება 17.

კარაპეტ. (თავის ქნევით) აი, აი, აი!... არა გრცხვე-
ნიან!.. დაიწეე ისევ ღოთობა? როდის დასწყენარდები
ახლა!

ქაიხოსრო. კარაპეტ!... შენ აქ რამ გაგახინა?

კარაპეტ. შენ გაკებ, შე უბედურო შენა? შენთვის
შოგუდი.

ქაიხოსრო. ჩემთვის მოხვედი! რათ გარჯილხარო; მე
აქაც კარგათ გახლავართ. სასუდატელი!... სადა ხარ?..

სასუდა. აქ გახლავართ.

ქაიხოსრო. უბძანე, რომ ეს კისრით გუჩის გააგდონ
აქედამა, — მე არა მსურს მაგისი აქ ყოფნა.

კარაპეტ დაიცადეთ, მოგახსენოთ რამე ..

ქაიხოსრო. მე არა ვიცირა... მე სასუდატელი უნდა
შევირთო. უბძანე, რომ გააგდონ და რადა...

კარაპეტ. ქეთევანი ვიზოვნეთ, ყმაწულო!

ქაიხოსრო. რა, რა, რა!... შერე... სად იზოვნეთ?

კარაპეტ. მე ერთი ძმა შეგვს კეთილ იმედის გუნძულ-
სკდა და იქ კრიალფსნებსა ჭყიდის.

ქაიხოსრო. ახლა რა გაგახინოთ!.. სასუდატელი, ნუ
წახვალ; უბძანე რომ ეს კხლავ გააგდონ აქედამა.

კარაპეტ. იმას ეცნა ჩემი ქალი, როდესაც ის იქ მი-
ფრანავდა, დაეყენებინა, შეურცხვისა, ჩიუგონებინა, და
ახლა თანახმა არის შენის ცოლფობისა.

ქაიხოსრო. უკაცრავად, ჩემო ბატონო!... ათასის

წლის ქალი უნდა შევირთო და ისიც რა ქალი მეტე,
რომელიც კეთილ იმედის გუნძულსედაც კი იყო!.. გერ
ვიახლებით... უსსედატელე, გიუკარვარ თუ არა?

უსსედ. სუელითა და გუელით.

ქანოსრო. მაშ ანა, ჩემი კელი.

გამოცხადება 18.

ქეთევან. მამილოჯან, მამიტყვეთ შენი ჭირიმი... შემა-
ტინეს, გამოუტდელი ქალი, . მომტყუეს... მე არ
გამეგება, თუ როგორ მოხდა ესა... ნუ დამღუპავ, მამა-
შულოხასა... ახლა კი ვიცი. რომ ქალი არ უნდა გაჭყვე-
ბოდეს ქარსა და უნდა შინ იჯდეს.. მანატყვეთ...

კანანტ. აი ამასთან შოთხოკე ბოდიში.

ქეთევან. ქანოსროჯან!...

ქანოსრო. აი, აი, აი?...

ქეთევან. მომიტყვე. შენი ჭირიმი ზიროხას მოგცემ,
რომ თავის დღეში აღარ მოგაგონო ეს ჩემი ამბავი...
აბა შოიგონე რა რიგ გიუვარდი.

ქანოსრო. დამანებეთ თავი... უსსედატელე, შენი ჭი-
რიმი ნუ მომშორდება.

ქეთევან. აბა წარმოიდგინე ის დრო, ჩემ ფანჯრებთან
რომ დადიოდი და გერა ჭბუდავდი ჩემს ღაზარასა. მო-

იგონე ის დრო ჩუქნ რომ ერთმანეთი გავეცანით ზღაბარში... მე და მამიდა რომ დეიობაში ვიყავით და შენ ცხენით გინაღამ გაგესრისე, ხაბაღდას მაინც გვეტყობდი.

ქაიხოსრო. დამეხსენ, ნუ მამაგონებ...

ქეთევან. მე რე რომ სახლმდინარე გაგვაცოლებ... ზირველს დამეხ რომ მე და შენ ლეკური ვითამაშეთ; გახსოვს შენ ის საღამო თუ არა?

ქაიხოსრო. მახსოვს, მაგრამ შამილი საიღამოა გამოგვერია?

ქეთუან. მომეცე... შემობრალე... შენა ჭირიყე!...

ქაიხოსრო. აბა!...

ქეთევან. (რობესტოდამ) შემობრალე... მე...

ქაიხოსრო. არა... ვეღარ უმაგრებ მე ამასა—**ოჰ**, ქეთევან! მე ვგრძნობ. რომ მიუვარხარ უმეტეს სიტყვებისა... გინდა მართალი იყუ ამ საქმეში გინდ მტყუანი ჩემოვს სულ ერთია... მე მხოლოდ ეს გინდ რომ მიუვარხარ და... გინც რა უნდა სთქუას.

კარანეტე **ოჰ**. მადლობა დმერთისა.

ზასუდ. მე რადას მიშვრები, ბატონო?

ქაიხოსრო. თქუენთან უკაცრავად გახლავართ.

კამოსულა 19.

შამილ. მე რადას მიბძანებთ?

ზასუდ. შენ ჰატარასხსნს მითმინე: ჯერ მე უნდა

მომხიბვლელს. მაგან ამომოგონა ჩემი დამშვიდებული გული,
მაგანა მოხიბვა შერთვა და ახლა თუ თავს დამანებებს, მე
უჩუბებ მავასს... (ორივენი სწეწენ).

შამილ. არა, ვერ მე უნდა მომიხიბვდეს.

ზასუდ. არა, მაგან შემიტყვალა გული.

შამილ. ეგ მართმეკს მე ბედნიერებასა.

ზასუდ. ეგ ჩემის კელით უნდა მოკრებდეს.

შამილ. არა, ჩემის კელით მოკრებდა.

ქაიხოსრო. კარგი ერთი, ნუ მწყწავო, თორემ სულ და-
მხიკოტ რაც ტანისამოსი მაქვს. თქვენს ზასუდატელს,
ქმრის შერთვა გინდათ? აჰა, ესეცა საქმრო, აღონდ მე
თავი დამანებოთ.

ზასუდ დაიკარგო, ბებრო, გადაყრუებული!

ქაიხოსრო. მე მიმეავს ჩემი ქოიკან არავის არ დავა-
ნებებ.

შამილ. შენ დაგავიწყდა რომ მე მთის კაცი ვარ!

ზასუდ. შენ დაგავიწყდა რომ მე ზასუდატელი ვარ! ეი,
აქაურებო! აქ მოდით მიშეკლეთ.

შამილ. ჩემო მთის კაცებო, აქ მოდით! ესროლეთ
ამასს! (მთის კაცები შემოსცვიან ფანჯარიდან).

ზასუდ. ესროლეთ ამასს.

ქაიხოსრო. ათსიც რომ მესროლან, მანც მე ჩემს
სიტუტას არ გადავალ. მე სხუა და სხუა არ განლაზარო,
რომ მუშინადეს რისამე ჩემს მეტი ქოიკანის საქმრო
აქ არავინ არ არის... მე მივეცი მაგას სიტუტა და ჩემი
უნდა იყვეს...

ზასუდ. მამ მე აღარ მიართავ?

ქახოსრო. აღარა!

შამილ. ესროლეო...

ქახოსრო. ვერ შემაშინებთ... ქართველი კაცი ათასს სიგუდილსაც არ შეეშინდება... (მთიულები ესრისან) მშუდობით ქეთევანს!.. ვაიმე ვეჭვები!.. (მთიულები გარბიან, ორგესტრი უკრავს fortissè რომელიც ცოტ ცოტათი გადადის diminendo დეკორაციის წარმოდგენს ისევ ქალქის ძველ სახეობას, დღისით ბანებზედ მოგროვდებიან ქალები, რევან და სხუანი შემოდინ)

მოქმედება 20.

რევან. ვნახე „ აბა ერთი, როგორ არის ჩქვნი სხ. შეეო კაცი. საცაა დრო არის იმის ვუარის წერისა, აგრ ქალები კიდევ გროვდებიან სადგომოელსთან.

1 ქართველი. აგრ ქახოსროა მგონია ისა.

რევან. აი დიდია შენთვის დმერთო მაგას ისევ ისე სძინავს.. შენ ეი ქახოსრო! ადექ შე ოჯახ დაქცეულა. რა არის მგდენი ძალი!

ქახოსრო. ჭა!,, რა.. არის.. ისრისან.. სასუდატელი.. შარი.. შამილ..

ქართველები. (იცინიან) რას როტავ!

ქახოსრო. თქვენ რა კაცნი ხართ?

რეკავს. გიიღუქე და წაღა.. შენ ისევე ისე როტვასში ხარ?

ქაიხოსრო. როგორ! განა ეს სულ სიზმარი იყო?..
ესენი სულ სიზმარში ვნახე! მართლა.. შენა, რეკავს! ახ,
რას სიზმარი ვნახე და.

რეკავს. რასაკვრეკელია. შენ ისრეთ რიგათ გაიუღინთე
რომ.

ქაიხოსრო ღმერთმა მშველობა მოგცეს, ჩემო
ქმაო! მეკი ამაგვეთინეთ ღვინო და მთელი ღამე სულ
სიზმარში ვიყავ, რაები არა ვნახე: შარებინა, რკინის
გზებიცა. ერთის სიტყვით ეგელა, რასედაც წუხელის
ვლანძვარობაით.. ახლა, კარაპეტ სადღა არის?

რეკავს კარაპეტამ რათა ხანია გაიღუძა.

კარაპეტ გამარჯულებდა სიძეჯან! როგორ გაატარე ღამე
ქაიხოსრო. მადლობელი გახლავართ.. ქეთევან სადღა?
კარაპეტ. ის როდის ხანია ჩანტულიც არის.. აგერ
ტოლებთან დადის (ქეთევან კარებზედ გამოდის.)

რეკავს. ახლა კი დროა, რომ ჩაიცივას.. წადი, წადი ჩქა-
რას შენს ოთახში.

ქაიხოსრო. მაშ ეს სულ სიზმარი იყო?

რეკავს. გასწი, წადი.

ქაიხოსრო. ემ საათში, ერთი სიტყუა კიდევ მინდა
მოგახსენო.

ბეკრი რამ ვნახე სიზმარში,
მაგრამ მე შეხუტნივობდა
რომ დამცინოდით მეპირში
და ხუმრობაც გვხდებოდა.

ესლა ცოტა ვარ შეშლილი,
 ძიღში შეშლა შეიძლება,
 და თუ ესრყო სისმარი—
 ნეტამც ან გამამეღება.

ანტონ ფურცელაძე.

1860 წელსა.

კათათვის 13.

ნ.....

ბე სიყვარულს ვის მიერ ძრთვის მიხსნ კვლად სი
ცოცხლე,
ვინც დღენი დამწარბებულნი წყნარის ღიმილით მინათლე!
ვიდრემდის ტანჯვთ ვითმენდე შენგან სიშორის, სიმ-
წარეს?
და ვიდრე ცრემლით შორითგან ვუმზერდე სასურველს
მხარეს?

სანატრელ უამი შეყრისა, რას მოვალს სიტკბოებითა?
ცამ შეჭმუხუნელმან ჩემდამო, რას მოიღაროს შეებითა?
ან გული რათ ვერ გავიწყებს ჩემის სიტოცხლის შე-
ნებას,
რამ უგრძნობლობით ქუა ქმნილი ვერ სცნობდეს თვისსა
ობლობას?

თვთ სიშორეცა შეუქმნა ეშეის ცეცხლსკელ ცეცხლ
დამმართი!

მაკვრეს ესდენ სიყვარულსა ვითა იზერობს გული ერთი?
ექსტან: ტანჯვთ არა გამქრალა გულს შინა ტრფობა
ნამდვლი

თვანა აქამდის სიმწარის შემსშებოდა მე ცრემლი!

ტანჯუა ანს მზნდელი ტრფობისა, დამბერველ ეშეის
ცეცხლისა;

ტანჯუა ანს კალი და მსხვერბელი უზომის სიუვარულისა!

თ. გრიკ. ობბელიანი.

ჩინაწი.

(თ. ნიკ. ბანათაშვილის ლექსებიდან.)

განმარტოებულს ფრინაღას კლდეზე სდგას ადვის ხის
ნაწიხი ახალი,

მწაკალ შტოვანი, მგობილობელი, ჭკეროვანი, ტუჭოვა,
მადალი,

სამეო ანის მის ჩხდილში ოცნვა და მისთა ფოთოლოთ
შრიალთა სმენა,

და წყალთ ღუღუნზე უკუდმართისა ამა სოფლისა ჭირთა
დათმენა!

მოქშეის მტკვარი, მოქრის ნიაკი და შრიალითა აწვევს
ჩინაწსა,

და გამოსცემენ სასიოხასა, ტვბილის ოცნებით დამაძი-
ნაწსა!

მწწამს, წამ ანს ენა წამ საიღუმლო, უსაკათაც და
უსულოთ შოჩის,

და უცხოველს სხუათა ენათა ანს მნიშვნელობა მათის
საუბრის!

ვითა მიჯნუნი სატრფოს ამაყსა, მტკვარი მას ნაძისა
 ფერხთა ევლებსა,
 და აღმარჩევს უფსკრულებიდაჲ, და აღევილი კლდესა
 ენლებს!
 მაგრამ ჩინაჩი, მაღლად მჩინაჩი, ღვას შედიღურად და
 სიამაყითა
 და მხოლოდ თავსა გადმოგარდილებს სვედიანისა შენბე-
 გის სახით,
 წამღენჯერ ქაჩი შეარხევს საცხს, იმღენჯერ მტკაწაჩი
 უმეტეს ოხრავს,
 თითქოს სიშუჩით შემოფოთებული და კლდის ზიბებსე
 ზვრთთა შემუსრავს;
 ესრედ იღუმალ, მაგრამ ძლიერად, დაიტანჯების მანად
 მიჯნუნი,
 თუ მას ნამდვილად ეგზნების გულსა ტრფოალებისა ცე-
 ცხლი ციურნი.

1844 წ.

ანჴელიანციის მცოდნე.

ბედნიერია ჩანხურა! შული ჴეავს მას სსქები,
 თქქუნ მზეს ვფიცავ, წყალივით იცას ანჴელიანცია,
 წვერ-ულვას აღარ ჴკადრობს, მოუშვა ბაკები,
 ეს ჴსწავლის ნიშანია, უჴ, წა დიდი კაცია!...
 ქართულ ტახისამოსსა აბა რაღათ იკადრებს:
 სწავლული კაცი არის, ტანზედ ფრავი ატვა;

გინც რუსული არ იცის მთის ნადირსა ჯდარებს. —
გინ ამტყუნებს, მართლად ბძანებს; ის სწავლული კაცია!...

არ მოსწონს სალამური, არც თაბი, არც ჩანგური,
ლეკური ეზიზღება მოსწონს ტანტი მანცია;
ვერც დაგზნასავთ! ოპერისთვის მიუხევეია ყური;
უჰ! რა შული დამდგანა! რა ჭსწავლული კაცია!...

უესდი ჩაბარეს, აწ ვილა შეედრება!
მომხივარს რომ შეუტყვებს, სწორეთ რომ მამანცია!! .
უფულო კაცის წიკვა უამივიო ევანგება!...!
სხუა რამე არ იფიქროთ?! ის ჭსწავლული კაცია!...

ანბობენ ქრთამი სძულსო, არ იძვნის არც ქათამსა,
მსოლოდ მაშინ არ იწყენს, თუ მსუქანა ვაცია,
მაგრამ ეს სვანცია! ამას გინ ეტყვს ქრთამსა?!
სხუამ რომ ქნას ის სხუა არის! ის ჭსწავლული კაცია!

გინც რუსული არ იცი ახლავს ნუ ევარები,
მუსაიფის თავი არ აქუს, ქართულში ზარმაცია,
ჩუქნისთანა უსწავლელთან მოსდის ზაფრის ქარები;
ანგი რაქნას არ გამტყუნებ: ის ჭსწავლული კაცია!...

კაბუტვთ დადის, სიბრძნე ჯღარ ეტევა ყელში,
მთელს ნაცაას ის მოსწონს, მას სძულს მიეღი ნაცია!..
აი ჭსწავლული შული, სანატრი ამ სოფელში,
ქართოელების აზრითა ეოვლად კარგი კაცია!!!...

თ. აკ. წერეთელი.

ხლანძარი.

დიდებულს მებატონეს კანს მიადგა მესტურე,
 ვშუპწნიერთა დამკვრელი მსმენელის გამაყვრე;
 ეშხით დაუკრა სტური, ზედაც გრძნობით დაჭმულა,
 შუაერთა ორი კმა, გულს სეგდა გადაჭყურა.
 უნებურგრძნობით ბატონს მოეწონა ის სტური,
 ჭმარეფილების ნიშნათ გააწლავუნა ზირი.—
 ზოგი ერთი დიდგაცი, ვის ან მოეხსენება—
 ზირს დაუწიებს წლავუნსა, რომ რამ მოეწონება,
 რადგანც იმას იმ დროსა საჭმელი აგონდება;
 თორემ ესტუტივისა მას არა ეუთრება
 და წლიდგან წლამდის მხლოდ მის კუჭს ემსახურება:
 ღორის ქონით გასძლება, მერე ღვნით ჩაჭყურავს
 და იქვე გაჭკორდება, თუ მუცელზედ გაჭბურავს;
 კოტრიალობს ღოგინზედ, ბედს ჭსწევლის, იგინება
 და მუცელზედ კელს ისკამს სანამ დაეძინება,
 ვანძმობამდის ინურინებს, მრავალ გვარად ცხვირს ასტვენს,
 ვანშმათკი ნაკლებსა სჭამს: ხუთ გირკანქას, რას აწვენს?!..
 დილას გავა, სეირნობს, ტორტმანით ადგავს ბიჭსა
 და მოჭედელი ხრძალი უკან მიაჭქს მის ბიჭსა;
 ახალწლიდგან წლამდისა დროს ატარებს ამ გვარად
 და თუ ძილი გაუტყდა ოჯახზედ ჭიოქრობს მარად.—
 აწ ისიც მოიხსენეთ, რას შერბიან ცოლები:
 —ქალებო, ან გამიწერეთ თქუწნიკი გენაცვალეო.—
 წიგნი ჭსძულთ, ოჯახების მათ არა გაეგებათ,
 გულზედ კელს დაკრეფა მიახნიათ საქებათ,

ქარვის კრიალასანს მარტულამარტულად ჩათვლიან, რომ ჭკითხოთ: «რამდენია?» მეწმუნეთ ვერ გეტყვან; სადილ კახშმის მზადებას ვატოვს სულ ანა ჭსტემენ: მართთმევენ შესჭამენ, თუ ანა ბიჭებს სტემენ; რეგარტ წიგნს მიიღებენ, ცხენ შესტებთან მალით, მიჰქენებენ: «ახუ!» ბიჭი მისდევს ჩანჩალით.

სტუმრობა და ბაღები ან გამოეპანებათ, იქ ჭორობს შეიტეობენ, და ეს აქქსთ ნეტარებათ!.. სულ რომ ბერიც იჯავროს, ვინ გაუგონებს ქმანსა ულვასებს შეურცხვენენ, ცხვრში ადენენ ძმანსა! ეტყვან: «გაქან ის დრო! ძველ დროს ნულარ მოედი! ჩუქს ქალბატონები ვართ! რათ გავისვაროთ კელი? სიჩცხვლია რჯახში ჩუქსგან განკარგულება, მსარეული, გამდელი თუგი შინ გვეგულება; ძვრთასათ გამოგვაწვეე, გინდ აილე ვალები? აბა რისთვის შეგირთეთ? თქუქს დაგიდგათ თვალები! ამ გვარად მათი ქმრები ვალებში ვარდებიან, ზოლას, უსას, კანაპეტ კი მითი მდიდრდებიან!... ეველა ასე ან არის! მე ზოგზედ მოგასხენებთ, და ქალებო გაწერომას სულ ეველა ნუ ინებებთ! ამ გვართანნი იყო თურმე ის მებატონე, რომლის კანსაც მიადგა შესტურე თავმომწონე. ამისთანა სტურის ხმა ბატონს ან გაეგონა და უნებურის გრძნობით მას სტური მოეწონა: უთხრა: «თემც კარგი კმა გაქუს, ცოტა მადლა ვერ ჭყვრი!» და მადლ მანის მოქმელათ გამოუგზავნა ვირი. მესტურემ სოქუა: » მეწმუნეთ, დავამტვრეე ამ ჩემს სტურსა,

აღაწერ კემს ამოვიღებ თუ მართლად გზავნით ვიწისა!...
 შეესტდი, რომ აქ მოვედი! მე ვისთან აქ რა მინდა?!..
 ამაყათ დაიძახა, აწაგის შეუშინდა.
 «რათა»? მუბატონებო ერთი დაიდრიადა,
 «მაგას ჯერ არ უნახავს დიდკაცების ძადა?
 რას ანობს? მე არ მინდა, ბძანებით სავსახუნი?
 ჰე, ბიჭებო! გააგდეთ! მიაყოლეთ პანდურნი!..
 თავზედ გადაამტკრეთ მაგ მაწანწაღას სტური,
 და აქვე ამომგვარეთ ჩემი საქები ვიწი!
 შემებრალა ბატონი! შემეცოდა მესტურე!
 და აწ შენ სტან მკითხველ: მე რომელი ვიტირე?

თ. აკ. წერეთელი.

მდიდარი.

მოკრედა მდიდარი მოხუცი ნანა.
 ამის სიკრდილი ყველამ ინანა;
 ნანობდა ამას თუთან მტკრინა,
 რომე მოაკლდა კეთილს მოხუცსა;
 ნანობდა ყველა: გლახა, მდიდარი,
 მისი შორს მყოფი და მახლობელი:
 გლახათ მოაკლდათ თუ მწყალობელი
 და ქვეყანასა—მუდამ მლოცველი.
 მაგრამ ვერ ნახეს შეწუხებულო,
 იმის მის წული მისგნით გაზდილი—

გიგო: (ეს იყო იმის სახელი:)

ამან დაიწყო მაშინვე ლხინი.

რას ხელს მოიგდო ბებრის სამკვდრო,
იწყო ქეიფი, დარდიმანდობა;

და ერთხელ მოეწაღმა ტრახბანი იწყო.

რომ იმან მოჭკლა მოხუცი ნანა:

« ბიჭო! ვხედავდი ბებრს ქოფაკსა,
რომ თავის საჩხოს აძლევს გლახაკსა
და მის გაზდილსა, მის ღვძლს ძმის წულსა,
საქეიფოთა არ მძლევს ფულსა.

მაცა, ვიფიქრე ქოფაკო ძაღლო,
თუ რომ ძაღლივით არ ჩაგაძაღლო!

და ერთს ღამესა, მას მძინარესა,
მე კელი ვსტატე ქოფაკსა ეელსა,

და როგორც შელა წენარა, ჩუმათა
ისე მივაღრძე ის საჩქაროთა. —

შეორეს დილას მივიღნენ, ნახეს
გაშეშებული... მე რე დამარხეს.

თუ ეს არ შექნა! რა, შენი მტერი,
რომ დაუჩუბოდი მე ცირიელი:

ის თავის საჩხოს გლახას მისცემდა, —

გროშს საქეიფოთ არ დამიგდებდა-

ანტ. ფურცელაძე.

1862 წელს, ტფილისს.

უსწავლელი აქიმი სოფელში.

წგრილათ მიახბე, შეიღო წა გტვივა,
შეადღის დროსა, ხომ არა გცივა?
ფეხის გულები თუ გიტყულებს,
იტოდუ სენი გაგიტყულებს!

გამოუვა ენა, ჭიო, სიტყე გაქვს,
მაჯვან როგორღაც არუელა!

ეკ შენი გული სევდას შეუცნავს,
შენი მორჩენა მეტად მსუღია!

მგებგვარი სენი, დიდხანს გაწვავებს,
თუ შეჭსკვი დობტურს კარგათა ნასწავლს!
ის მხოლოდ წამადს შენ ღაცაძლებს,
და ვერ მისწვება სხუელების კუჭადს!

ყური მომიხვად, რაც მე მოგიოხნა,
საქირთ ვსედავ, მართალი გითხნა.

კარგათ ნასწავლის აქიმიისგან—
კრიდე „ როგორც ღუთის რისხვსგან!

თორემ იქამდის შენ ის გაწვავებს,
ვიდრე მიგინდის ძარღვების ძაღვებს!

გაგიტყულებს ლოგინში წოლა,
მერე მსუღია შენი მორჩენა!

რა შამოგხედე, მაშინვე მიეჭვიდი,
რომ გულზე სევდა, შამოგწოლია!

მე ჩემს წამადსა შენზე არა ვსტდი—
შენებრ სხუელი, ბერი მეოლია!

შენ მომცემ ენდა წამლის სხსადას,

რას მოგაჩინო შრომისა ფასსა!
 აღონდ მიშოვე რჩის წლის ღვნო,
 ერთის წამლითა მე მოგაჩინო!

მოხუცი მამა, მას ეუბნება,
 შეჭბღავის, ტირის ემუდარება!
 ღრთის-გულისათჳს მიშველე რამე,
 ანუ ახლავე ხანჯალი დამე!

მე მეტად მიყვარს ეს პირველი შჯლი,
 რაჴ! ამ საწყაღსა, არ მოსდის ძილი!
 გზივარ, შავტქერი მე დღე და ღამე,
 შენი ჭირი მე მიშველე რამე!

რაჴ, ექიმბაშო! აღონდ მიშველე,
 აღონდ ჩემს ჯანსუდ მე, დამაყენე!
 მეწმუენე თუ შაქრს საცხოვრებელი,
 შენ შემოგწინო იგი, ყოველი!

რათგანც ებ სიტყუა მე გამაგონე,
 შენი მკურნალი ახლავი ჴპოვე!
 ერთის წამლითა მე მოგაჩინო,
 უებაწს სიგუდიღს გაწდაგაჩინო!

ყველანი გადით, მინდა უღოცო,
 ამის გულიდგან სეკდა აღვსოცო!
 დაღიე შჯლო შენ ეს, წამალი,
 ახლავა ჴპოვე სიცოცხლის კვალი!

სნეული სტაქანს პირზე მიიხვამს,
 თუმც ეზინღება, მარამ მანც სჴამს!
 რა რამ გამოსცლის გააკანკალებს,
 მუისვე დაუვლის საშინელს აღებს!

ამას რას მასმევ, რა იყო ეს?

შენ უნდა მომკლა უთუოთ, დღეს!
საწყალს თვალთაგან ცრემლი სცვოდა,
და გულ-მუცელი მწარეთ სტკიოდა!

აღარ გაიკლის მტირედი ჟამი,
სნეულს ელევ სიცოცხლის წამი!
აქიმი კარებს მაგრა მიხურავს,
და მომაკედავს საბანს წახურავს!

აწვინ შესვდეთ, დე მოისრულნოს,
იმ ღამას ძილში მან გაათენოს
დილასე მოკალ წამოვყენებ
ჩემს აქიმობას ყველას ვანრუნებ!

ჭკოცნიან აქიმს, ჰიროსა და კელსა,
აღურრულებენ მემს საწადელსა!

აი! მიიერთვ წამლისა ფასი,
ეს ახარფეშა, ეს კერცხლის თასი.

ის მოაჯდება, რა თავის ცხენსა,
რაც შეუძლიან ქსტემს, გაიბენსა!

იბნინა მან დღე და მთელი ღამე
მე თუთონა ვაჩ ამის მოწამე!

მე შამხვდა იგი დიდს შაჩა გზასა,
რა გადაოკხედე არავს მთასა!

მითხრა ტფლისში მივეშურები,
ერთს შემთხვევასკი მე კემღურები.

გიაზობო მოკლეთ ჩემსა ანბავსა,
აღლანდ გაიჯი, არ უთხრა სხჩასა!
მოკვალ შეცდომით მოხუცის შჯლი

არა უსმინა მას აღმაჴმადხანმან, და რომელნიჲ მხედრობანი სჴარსთანი. ვინადღჳს სასრდო მოკლებულ იყვნენ, წარუგლინნა ძმისა თჴსსა, აღლი-უუღიხანსსა, ყაზახის გზით, ერევანს, რამეთუ ერევანიცა აღელა მაშინ აღი-უუღიხანსს. შექორიგებითა ერევნელთა, ხოლო ხანი ერევნისა (*) მაჴმადხან წარგზავნა თერანად: არა დაუტევა აღმაჴმადხანმან არცა ერთი კაცი მხედრობისა ძჴსისა გზისა, არამედ წარვიდა მსწრაფლად მოძრობითა, მუღანის გზით, სჴარსკოდა. და რდეს ჩავიდა, ყარაბაღი კვალად მოახრნა, სოფელი და სადაცა რამ ჴპოვეს, იკვარ ჴყო მხედრობამან მისმან, მაგრამ სსჴასა ადგილსა არა რომელსაჲ ყარაბაღისას იყვნენ ვინმე მცხოვრებნი გარდა შუშის ციხისა, რომელიცა აჴქუდა გამაგრებული

(*) მიუღეს ერევანი მაჴმადხანს სჴარსთა, და აიყარეს თჴთ და მაჴმადხან წარიყვანეს თერანად, რომელიცა ჟამსა აღმაჴმადხანისა სიკუდილისა ივლტოდა თერანით, და მოვიდა ერევანსკე, ხოლო, შეწყენითა მეფისა ირაკლისათა, მიიღო კვალად სახანოჲ თჴსი ერევანი, და ვითარცა, უწინარეს მისს, ეგრეთ მსახურებდა მეფეთა საქართველთათა, ერთგულად. და ყოველისა მოწილე-ბითა; და შემდგომად გარდაცვალებისა მეფისა ირაკლისა, ეგრეთვე მსახურებდა ერთგულად მეფესა გიორგის, ძესა მისსა მოწილეობითა. და აძლედა მეფეთა ხარკთა წლითი წლად, თჴთოეულსა შინა წელიწადსა, რთხ მუცლად ათათასსა მანეთსა კერცხლის თჴულსა, ვიდრე გადაცვალებადმდე მეფისა გიორგი მეათცამეტისა.

იბრემ ხანს: შივიდა აღამაჴმადხან თერანს, შემოიკრიბნა უმრავლესნი მხედრობანი და წარვიდა სამთარსა იმავე ხორანსად, დაჴურობად ადგილთა მათ, რომელნიცა ჟჳრეთ არა ეჴურა მას.

მეფემან ირაკლი, ჴსცნა რა ტფლისით უკუნქცეკა აღამაჴმადხანისა, მისწივა მას მალე მსროლნი, რათამტა დადგრეს სიტყვასა თვისსა ზედა აღამაჴმადხან, ვინააღვან მეფე ამზადებს სიტყვსამებრ აღამაჴმადხანისა, ჴჯლსა და ჩინებულთა თვისთა მოკლინებად მისსა, და იქმნეს მჴჯდობა მათ შორის, გარნა არა უსმინა აღამაჴმადხან, არცალა ერთი რა სიტყჴა, და წარვიდა გზასა თვისსა, და მოვიდა ქალაქსა სატანტოსსა ხორანისსა შამადსა, ხოლო მოსტეს მას მცხოვრებთა მაშადისთა ქალაქი იგი, და შეიჴურა შატრუხშატ ბრმაა, რომელიცა თლობელობდა სრულიად ხორანისსა, და ესე შატრუხშად იყო ერთი ჴჯლის ჴჯლთაგანი ნადირშაღსა: ჴტკემა აღამაჴმადხანმან შატრუხშა სატანტუხტებოთა, და გამოიძინა მისგან ხაზინანი, და საუნჯენი ყოველნივე, და განძნი ნადირშაღსანი, რადცა აქჴნდა მას, და ყოველნივე მიუხვნა, ტყვედ ჴყენა სახლეულებანიცა მისნი, და განძარცვნა, და ესოდენ ჴტკემა შატრუხშა, რომელ მოკჴდა იგი სატანტუელითა მით. ხოლო რომელნიმე სახლეულებათა მისთაგანნი ივლტოდეს უწინარესე: მაშინ სალოცველსა მათსა იმამროზად წოდებულსა შინა შევიდა, და მოილოცა საფლავი იმამ რიხასი და მივიდა საფლავსა ზედა ნადირშაღსსა, რომელიცა იყო ქმნული რქოსაგან წმინ-

დის, და სრულად მინიატურითა, და ფრიალის განსაკუთრებულის კელაუნებით: ბძანა შემუსრად საფლავის მისისა, და აღმოიღო ძქვანი ნადირშაჰისანი საფლავით მასით და წარმოიღო ეოკელსივე საგანძურნი თერანად და ძქვანიცა ნადირშაჰისანი წარმოიხვნა თთვსთანა და შთაყარს ივინი თერანს, ჰალატსა შინა თვსსა, ქქესე კიბისა, რომელსაცა ზედა ძრწოლით აღვიდოდა და შთამოვიდოდა, და იტყოდა: «დათბუნებითაჲ ამა მკაფთა ნუგემ ვსტემ შეურეკბულსა გულსა ჩქესსსა არა მტირედ» ხოლო შურის გემად ესე ვითარი ქქეო, ამისთვის აღმაჴმადხანმან მკუდრის მიმართ ნადირშაჰის მოკლა ჰამად აღმაჴმადხანისა ჭათხან შთაგარი მანანდარანისა, მამა მჴმადხან ასანხანისა, მამისა აღმაჴმადხანისა, და თვით აღმაჴმადხან საჭურის ექმნა ადილშას ძმის წულსა ნადირშაჰის მამათა, უეჭვ მუნვე ხორასანს მომაკაღსაც მას საფხულსა აღმაჴმადხანს, და იპრობდა ხორასანისა სსჴათა და სსჴათა ადგილთა.

ოღეს უკუნ იქცა აღმაჴმადხან ტფლისით განჯის გზითა, წარევა მას ჯავახან ვიდრე არქისი მდინარედმდე, ვიდრე განსვლადმდე მასსა მუღანად და კინადგან უხსო იქმნა ამას ზედა, რომელ არღარა მასტემდა მას აღმაჴმადხანს მკედრობასა სპარსთასა, დასტყუად განჯისა და სხლისა ჯავახანისა, ამისთვის მრისხანებდა იგი აღმაჴმადხანსა ზედა, და მაშინ იწეო სინანული ქმნულთა საქმეთა მისთა: განვიდოდა რა აღმაჴმადხანს მდინარესა არქისისა, გამოეთხოვა მუნით ჯავახანს, და აღუთქვა აღმაჴმადხანმანს, სიტყვათა ოღეს, დაფარვა

მისი, და აღუთქვა მომხელსა ზაფხულსა კუჲლად მოსვლას უშეტესისა განსწადებულებითა და ძლიერებითა საქართველოსა ზედა. მოიქცა ვაჟადნან სსხლად, და უამსა უკუმოქცევის მისისა, იყიდნა კვალად სპარსთაგან ტყეჲნი ტფილისისანი მრავალნი და მოიყვანნა განჯად. და იყოფოდა შიშსა შინა დიდსა მეფისაგან და საქართველთაგან ერისგან მწუხარე.

მოიქცნენ რა კაცნი იგი მეფისანი წარგზავნილნი აღმაჴმადხანისა, მიმართ, მთიულეთად, მთართუეს ჰასუნთა აღმაჴმადხანისა რომელსაცა შინა წერილი იყო ესრეთ: «იუ იტყუს ქუშმარტსა მეფე ჩუქნდა მომართ, და სუბაგს რათამცა ჴეოს ზოვი ჩუქნა. თანა წამომიველინოს ძე თვისი და ჩინებულნი მისნი თერხად. და ვითარცა სურს მეფეს. ვუო მე ყოველი სუბისამებ მისისა.» და უკვრდა მეფესა გარდაქცევად ესე ვითარისა სატყუსა და აღოქმულისაგან აღმაჴმადხანისა და გამოიძია წვრილდ წვრილად, და სცნა მიხეზი ყოველივე საქმისა მის მოშლისა.

მაშინ უბძანა მეფემან და წარავლინა შულის-შული თვისი ტფილისად და აშენო, რათამცა ყოვლით კერძო შემოკრბნეს განბუყლნი მცხოვრებნი ტფილისისანი, და ყოველთა კერძოთაგან საქართველთაგანთა, მიიტანონ რადცა სხმარ ანს მცხოვრებთათს მუნებურთა, აღსაშენებლად სხლთა, და განმართვად მდგომარეობისა, და რათამცა მისტენ მცხოვრებთა საკმაოდ ზურნი და სარდლნი ვიდრემდის მოეკებოდენ იგინი თვისსავე მდგომარეობასა ზედა: მაშინ შეიყუ აღიყარა ყოვლითა სსხლე-

უღებოთ თვსით, და გარდავიდა კახეთად, თიანეთის
 ცნით, და მისძანდა დაბასა დიდსა და ფრიად კრცელსა
 ახმეტას, რომელიცა ნაყოფიერებითა აღსავსეა. მოკეცა
 აქა ჰირმშობა ქუა თვსი გიორგი, შემკვდრე მისი, და
 მოართვნა ყოველნივე სახმარნი ნივთნი მეფესა და დე-
 დოფაღს: მეფე სადგურებდა მუნ, სახლსა შინა სამეფო-
 საზარსაჲსა კლდისა შულისასა; დედოფალი, სახლეუ-
 ლებითა ყოველითავე სახლსა შინა თავადისა ჩოლყაშუ-
 ლისა გიორგისა, სიძისა მეფისასა; ხოლო ქუა მეფი-
 სა გიორგი, შემკვდრე, ყოველითა თვსითა ამდლითა
 სადგურებდა თავადისა ჩოლყაშულისა სახლსა შინა.

აიყარა მეფე ირაკლი, ყოველითა თვსითა, ახმეტით,
 და წარიყვანა თანა ქუა თვსი შემკვდრე გიორგი: სახ-
 ლეუღებოთურთ მისით, მივიდა მეფე, დაისადგურა, ყო-
 ლითა სახლეუღებითა თვსითა თელავს; რომელიცა ქალაქი
 არს შიგნითისა კახეთისა, პაღატსა შინა სამეფოსა, ხო-
 ლო სახლეუღებანი მეფის ძის შემკვდრის გიორგისანი
 დაშთეს მახლობლად თელავს დაბასა შინა არტომისის
 რუის პირს, სახლსა თავადთა მყვანთასა: წარავლანს მეფე-
 მან შემკვდრე გიორგი ტფელისად, რათამცა ისწრაფდენ
 ყოველსა გუელს მოდგინებითა აღშენებდ ტფელისისა, შე-
 მოკრებდა ერთა და მცხოვრებთა მუნებურთა, და ყოვე-
 ლითურთ ნუგეშისისცემად მათდა: წარავლანს კაცნი
 ყოველთა გარემოთა მესობელთა შორის თვსითა ვაჭარ-
 ნა, რათამცა სადაცა განიყიდებოდენ სწარისთავს წარყვან-
 ნილნი ტფელისის ტყეენი მოიყიდვიდეს. ვაჭარნი მუნე-
 ბურნიცა და მეფისა მიმართ წარვლენილნიცა წარვიდნენ და

დასხნეკინეს სსსეიდლითა თჳსითა და ჭევესტა ეგრეთ: და რა მოიუიდეს, შეფეშან და ქემან მისმან გიორგი მრავალნი ტყუუთაგანნი, მოაქცივნეს ტფილისსადგუ.

შავიდა შეფის ზირმშოჲ ძე, და შემკუდრე გიორგი ტფილისს, და დასდგა იგი ავლახარსა, რომელიც აწს ტფილისსკე ქალაქისა ერთ კერძო კახეთის მიმავლის მხრით, და საშუალ ტფილისსა და ავლახარსა სდის მდინარე, მტკვრისა; მოაღებინა შეფის ქემან ნახნი და მით განვიდეს ტფილისს, ვინაჲდგან ხიდი ტფილისისა დაშჳკარაიუ და დაქვეულ სზარსთა მიმართ: დაიწყეს ფრანდისა გულსმოდგინებითა შენებად ქალაქისა, და შემოკრებად ერისა და მცირესა ჟამსა ძალით ღჳთისათა კვალად მოაკეს ტფილისი მდგომარეობასა თჳსსა ზედა. შეფის ქემან წარავლინა ტფილისით ზირმშოჲ ძე თჳსი დავით ჟამსა ოდეს შთავიდა ტფილისსა, რათამცა მცხოვრებნი ეწახანსა, (1) ელნი შამშადილისა, ბორჩხალოელთა, რომელიცა იუჲ სიბატონს შუღი შემკუდრისა შეფის ძის გიორგისა და გატყხილის ხიდ ზემოთნი კახეთის ელნი და სხუანი. ესენი ყოველნივე აფრიდინი ადგილით მითი და შეხიზნული არაგუსა და ქაბთღისამიმართ, რათამცა

(1) ელნი ესე აქა ხსენებულნი ყოველნივე არიან ძველადგანვე საქართველოსა მამულსა შინა მდგომარენი, და ესენი არიან ფრანად ერთგულნი ეშანი საქართველოსანი. არიან ესენი რომელნიმე თურქთა კვარისა, და რომელნიმე სპარსეთით მოსრულნი და სარწმუნოებითა მანქმედინი არიან.

მოაქციენეს ესენი ადგილთა თჳსთა, და სახრდღოსათჳს მათსა იქმნეს მხრუნველ, რამეთუ ადგილთა მათთა ზედა ამოკვლა სრულიად მხედრობამან, სპარსთამან; თუმცა მცხოვრებთაგანნი არაჲინ იმყოფებოდეს არცა ერთი სახლთა მათთა, არამედ ყოველთაჲე სოფელთა შინა მათთა წარუხდით ყოველნი მოსავალნი წლისანი და ამისთჳს ჭყო მეფის ქემან წრუნგაჲ და გარემოებათა მათ ადგილთა მოუზოვნა მათ, ყარსისა სოფაშოთგან ზურნი და სხუათა მახლობელთა ადგილთაგან, და ეგრეთვე ქართლით და კახეთით, რადენიცა ძალ იდებოდა მას ყამისა შინა, ზურნი და ყოველნი სახრდღონი და სახმანნი მოუზოვნა, და ესრედ ყოველნივე ადგილთა თჳსთა ზედა და სოფელთა დაადგინნა მშჯდობით.

მაშინ რომით მოვიდეს შემწედ ორი ბატალიონი მხედრობა რუსთა. ვინაჲდგან აქუნდა აღთქმული კარსა რომისის საკელმწიფოსასა რათამცა, თუ სადამე მოინებონ მძლავრობა სპარსთა ანუ თურქთა, ანუ სხუათა მტერთა საქართველთათა, სახლსა ზედა მეფისა ირაკლისა, და შემდგომთა შემჯდრეთა მისთა ზედა, იმპერატორმან რომისისმან მოახმაროს მათ მხედრობა, და შეეწივნენ, და არა მიუშვან მტერნი მათნი ვნებად მათდა, ვინაჲდგან არიან საწმუნებოებითა ერთნი, და მეზობელნი, ესე ერთნი, რომელნიცა გარეშეთა მტერთა არა უტყეკებენ სამზღვართა შინა რომისისათა: მაგრამ ვერღარა უსწრა ტოლისს შეუენამან რუსთა მხედრობისამან, თუმცა აქუნდათ მათ აღრევე უწებულა მეფისა მიმართ, და მთავარმან რომისისა მხედრობისამან გრაფმა გუდოკინმან

აწა დროსა თუსსა ჭეო მოშქსლებაჲ შესედრობათა.
 რძითა ამით ბაქალაინითა რუსთა შესედრობა მოვი-
 დეს სირიენიუი ზოლოკუნითა აწაგუსა გზათ, და პირ-
 ვულად დასდეს იგინი დუშეთს, და გარემოთა მისა,
 მახეზითა ამით, ვინადგან ივენეს იგინი მტირქნა: აც-
 ნობებს შეფესა კახეთს შელოუსა, და უბძანა მათ შეფე-
 მან, რათამცა მოვიდეს იგინი ტფილისს.

საღაბოს უურცელი.

იმ წინასკედ რასკედ ვლახანაკობდი?... ეს რა უბედურება არის, რომ გუღმაკიწეობაცა გვჭირს!... ჭო, ჭო, დიხს, დიხს! თანხმობასკედ, რომელიცა არ გამოიმეტა ღმერთმა ჩუქნთვს და ის უძრფესესი უნჯი დიდად და დიდად გახბრკოლებს. რა გაქწეობა, რაც განგებს სურს, ის იქნება; რაც ჩუქნა ზუგდრად არის მოგდინებულა, იმას უნდა თავი დაუქრათ; ჭმ! თავი უნდა დაუქრათ? მაშ ახა ახლა, მოვილახანაკოთ ჩუქნს სიტყუარებასკედ; აქამდინ ხომ არა ვითქუამსრა ამ საგანსკედ; ჩუქნს ესა უედ, რომლით ველეტამთ ერთმანერთი!... თქუენ გკონათ სამსღვარს გარეთ რომ დაელოლაგდი, არასა ვეითხულობდი, არა მესმოდარა ჩუქნის თაყისა, ჩუქნის სიტყუარებისა! მომითმინეთ, ვეელაფერი შეკოტეუ, შეკისმანე, გამოვიძიე, გამოვიკვდიე; ჩუქნი ბაიონებინ ვინ, შეკსპირებინ, ღამარტინებინ, ტრედიანკოვებინ, ხემნიცარებინ და სხუნა და სხუნა. არ ვარცა სამსღვარს გარეთ გასვლათ? აი, რა სახელები ვის.

წაკლე, რა გამახენლის და დავარდნილის მწერლებს! სწორეთ მოგახსენათ, ამ სახელების სწავლას. ისევე ჩემი ქუჩისა მეტონა, კარგათ, საიუდელოანათ, ის მეტონისა. ჯერ ჩუქნს ქუჩისა ჩემ ვერა კისნობთ, რაში გვეჭირება სხუა ქუჩისების გაცნობა; ჯერ თათ და თათო. და მერე ცოდლა და შულოვა; ისე მშვიდები ვართ, რომ ჯერ ჩინითით გაუმაძღარს კუჭი გუგროსლებს, და ზღამანეს მივსდგეთ, რომეღნაცა ღუთის მადლით, იმისგანაც მოკლებულს ვართ!... მაგრამ, მსკელი ეს არის, ვინ გავგებინებს ჩუქნის თავის ანბანს? ვინ არის იმისთანა, რომ მასწავლებლად დაგუდებს; რიგან მასწავლებლათ, მოძღვრათ. ისინი არიან მასწავლებლები განა, რომეღნაცა არიოდეს რაღაც სისულელეს დასხნაბუნს. სადაცა ხშირად ურეკენ დაფანტულს აზრებს და თუთანაც არა გაეკებოთრა?... ჩუქნს გვინდა წსეობის გამართვა; წსეობისა, წსეობისა; არეულის და გზა შეშლილეს წსეობისა!... წსეობა უნდა გავმართოთ ჩუქნში; წამსდარი წსეობა, გზა არეული, ქართულებს არ შეშენის; იმ სასიქადულო ქართულებს, რომეღნაცა თუთქმის რაი ათასი წელიწადი მეტია არსებობენ! ეს რიცხუ, ცოტა ნუ გგონიათ; თუკი სხუანი ათასის წლით მოჭკუქეს, ჩუქნს რაი ათასის წლით უფორა არ უნდა ვიქადოდეთ; ახლა იფიქრეთ, რაიათასის წლის არსებაში მეორეთ, უფორა სისრულეში მოევანალი კეთილი წსეობა არ უნდა ქონდეთ!... აბა თუ ღმერთი გწამსთ, იერგდალეულის ნახნაბით რათ იქნება კარგი, რომეღნაცა გამაინდგომია და ცისგრის არსებობასევე ღამანაკობს; ამის ღამანაკვი მამინ

უნდა, როდესაც ხალხი ასუღის მადლს უნებობს დი-
სებაზედ; ჯერ მე აწავად თავიდან ფეხმდინ გამართუ-
ლი, როგორ უნდა გამიმართო ერთი მხოლოდ ენა;
მრთელი ხალხი მართავს ენას და აწა ჩუწნისთანა, ესე
იგი მე და შენისთანა ოდენი ქმნილება; ჯერ ხალხს
შეუდგეთ, ხალხს; ვიუჯრეთ; ყვირილით ვერას გავაწეობთ,
ღორბოტობთ სომ აწის; ეს მამაპაპური ყურებისათვის
შემოღებული ღონის-ძიება; თუ აწც ამითი გამოდნება
და, მაშინ, ღმერთს ისა ესთხოვთ, რომ წაწმინდოს
იმ გვარი სენი რომ, ერთს დღეს სულ აღარ იყოს
ჩუწნი ხსენება!! ღმერთო! ყოვლის შემძლებლო ღმერ-
თო! გვაშორე ამ გვარი უბედურება; ღმერთო, ნუ ინებებ
ამ გვარად ჩუწნს დასჯას; ნუ მოიგონებ ჩუწნს ცოდო-
ებს! ჩუწნ წინაპართ მადლით გვაცხოვრე, შეგვანვე,
დაგვიცვი; შენი ვართ უფალო; ნუ თუ ინებებ იმ შთა-
მამავლობის გაწვევას, რომელნიცა აწსებობენ ნოეთვანს;
რომლის ენაზედ ღაწაწაობდნენ სიმ, ხამ და აფეტი;
ნუთუ ისე გაგვავლებ მუსრსა, და აწ მოიგონებ იმ
ქართველთ მოწამეთ, რომელნიცა შენთვის და თავიანთ
მამულისათვის უგანასკნელს სიცოცხლეს შესწინავენ?!
აჰ! რა შორს მიტაცებენ ეს გულის გამგლეჯავი აწრე-
ბი; საგვრელია, ამ გვარი აწრები, გრძნობის შექმნე
გაცს, სიჭლექს ჩამოუთესამენ გულში; ამ სიჭლექის მი-
ზეზზედ, მადი აწლა დაეხსნათ და ზოგი მერე ვიღაწა-
რავთ, რადგანც მგონია თქუწნც შეწუხდით საყვარელთ
ქართველებო; მაშ რადგან ეს ასეა და, რადგანც უგანასკ-
ნელი ცისკრის თერგ დაღუულიც ვასსენე, ვიღაწაწავთ

იმასუდ. მე ძალიანი მომეწონა თერგდალეულის თხზუ-
ლება, თუნდა ვსთქვათ ნიჭიერი ქმნილება, რადგან მეც
მაქო და ამისათვის მსურს გავიცნო თვთან მწერალიცა
და იმისი მიუწდომელი ქმნილებაცა. ვნახეთ ვინ არის,
სადაური და რა ჭკუის შექმნე. მაგრამ ესკი უნდა მო-
გახსენოთ პირველს შესავალში, რომ მე დიდად პატი-
ვისმცემელი ვარ თერგდალეულებისა; სუს! ეს რა ვსთქვ,
საზოგადოდ თერგდალეულებისა არა, თერგსა ბაყაყებიცა
სმენ; არა, არა, მომიტყეოთ, იმ თერგდალეულებისა,
რომელნიც დიდის პეტრეს ქალაქიდან გაუგებლებიათ
ნემსი ყლაპისავით კისერი, ეწათებიან მდინარეს თერგს
და ერთი კაპლიც ვერ უგეშებიათ!... დიან, დიან, საყ-
ვარულნო ქართველნო მოდიოთ, წინ წამოდექით და, ერ-
თათ დაუმეგობრდეთ ახლად კელში კალამ ალებულს თერგ-
დალეულს!

ახა, ერთი ჩუქნო მწეალობელო, სეკტემბრის «ცისკ-
რის» თერგდალეულო, წინ წამოდექით, ერთი დაგაცქერ-
დეთ, ეგები მეცნობი!... რა! ბიჭო, ეგ შენ! ჭაი დაწვე-
ლა ღმერთმა, მეც არა ვსთქვ ვინ არის მეოქი, გიცა-
ნით ვინცა ბძახები, გიცანით! არა, შენც აილე კალამი
კელში?.. ძალიან კარგა გინებებია. კარგი და პატიოსანი,
მაგრამ ჩუქნ ხომ დიდს ბედნიერებაში ვიყავით და, ახ-
ლა შენ ისარგებლე ამ ბედნიერებით, რომლითაც მხო-
ლოდ გული და სული იტანჯება ჩუქნ კარშემო შემოხ-
ვეულთ მოძმეთ თვსებასუდ. ეჭ, კარგი იყო, რომ არ
გამოსუღიყავი გულის და სულის სატანჯავათ, მაგრამ
რავი გამოსველ, ახლა რაღა გაეწეობა!... არა, ის რა წამო-

სათქმელია, რომ პირველსავე გამოცემაში მოჭყლინებ და მოკრეპები, თუთქას ანუ იტრადეს, რომდეგან და-
 იწყო «ცისკრის» გამოცემა:» ჩუნი ცისკარი დაიბადა
1851 წელნიადში...» (ყოჩაღ ბიჭო! ძალიან მიხედავინებ?)
 ამ დაწეებისთან აღჯარებ დიდს სინანულს და აღტაცებას,
 ამასევე ვინ არ გეთანხმება, რომ «ცისკრის» თავდაპირვე-
 ლად გამოცემა ყველას სასინანულეთ მიგვანხდა, მაგრამ
 დამარცხსევე კი, ნუკას უკაცრავად, ყოველიერი დამარ-
 ხება, თუ შტრათ გადაგვიდენით და ქუთა ვდიეთ ჩასა-
 ქლათ. ავი ვსთქუ შესავალშივე, რომ უთანხმობა და
 შუი არ გეშორდება მეტი. იქნება თქუნი ისე არ
 განსოვდეთ, რადგანც მამინ არც თერგი განახებოდით
 და ვმარჯლიც იქნებოდით, და არც «ცისკრების-წავით-
 ხვს დრო გქუნიოდით, მაგრამ შე კარგათ მახსოვს. ერთი არ
 ევარებოდა საცოდავს გამოცემის ახლას, არათუ არ ეწე-
 თდენ მწერლობით და რიკით, თხეკუთხივ იმასა ცდი-
 ლობდენ დაწით ძირს, და წინლით შესდგომოდენ.
 მოდი და სისხლი ნუ წავინდება, მოდი და ნუ დამარცხ
 უდროთ. ჩემი თქმა რა საჭიროა და განმეორება, რა-
 დესაც თუთან თქუნივე იმანი თქუნიის ძვრფასის თხე-
 ლების დასასრულში «ჩუნი არა თუ ვსცდილობთ ყუჩან-
 ლის კეთილდღეობას, გგონებ საფლავშიაც ჩავდვით და-
 ბადებამდისვე», და ზედ ამასაც დაჭმაცებთ «ამისთანა
 უთანხმების წყალობითაო.» თავში ამტკიცებთ «ცისკრის»
 გამოცემის ჭკიცხავ, რათ დამარცხ უდროთაო და თქუნი-
 ვე იმანით მიხეხს. ერთი ერთმანერთის წინააღმდეგათ
 ანებების ანუვა ჩემო თერგდალეულა, არ არის კარგი,

მწერლის თვსებად. მაგრამ მოგეტყვებათ, რადგანც ჰიბ-
კული გამოსვლას თქვენნი მწერლობის მოედანზედ!...
ერთი ეს უნდა შეაიტყო თქვენგან, თუ შემატყობინეთ:
რა არის თვთან მწერალი და რა არის მწერლობა? კინც
რომ აიღებს კალამს კელში და გამოვა საქმესწინად,
უეჭვწლია იმან უნდა იცოდეს ამ ორის უმთავრესის
საგნის მნიშვნელობა; ჰირწლად ამის ცოდნა არის
საჭირო; უამისოთ გამოსვლას, რომ არ გამოხდეს სა-
ქმესწინად ის სჯობია და დიდათაც დაუმაღლებდა ჩვენნი
საცოდავი სიტყუერება, რომელსაცა ასე უწვალოდ ვწევით
ჩვენის წარამარა ჩხაბახსუბით!! ჩემო თერგ-დალეულა!

მწერალი არის მამა, დამრიგებელი თავისის შვილებისა,
კეთილს ზნეობითს გზასუდ დამუენებელი, ბორბტების
ძღვენელი და აღმზრდველი; მწერალი, ხუ ვსთქმათ მ-
მა, ურიცხვს შვილებისა. არც ვოხით მოქმედებს, არც
ლანძვთ; იმასა ჭყავს დაჭერილი კატები, იმ კატებით
მოქმედებს; იმ გვარი კატები ჭყავს დაჭერილები, რომელნიც
შვილებთან შეჩვენწლნი არიან; ას განლავსთ მწერლობა,
წერა. იტალიანურს ანასუდ რომ დაიწყო ლაზარაკი და,
ბევრს კარგს სასარგებლოს რასმეს რომ მეუბნებოდე,
თუ ჩემთვს გაუგონარია, — უსარგებლო არის და იქნება.
არა თუ ღმერთი გწამს, რომელმა მდამიომ უნდა გან-
გონოს ეს თქვენნი ძვრფასაზროვანი სტრიქონები: «ი-
თარცა ცუცხლი აღმრული დედამიწასა შინა, ძარღვთა
კლდისათა გამაზობელი დაგლიჯა ლუკმა ლუკმათ მისი
და შეუმაგრებელი სხეული?... უურებო დადექით, აღარ გა-
იგონოთ. მგრამ, რა გენადვლება დაესენი ჭყავს მოჭყონ-

მწერლის თვსებად. მაგრამ მოგეტყვებათ, რადგანც ჰინკელი გამოსვლას თქვენს მწერლობის მოედანზე!... ერთი ეს უნდა შეაიტუოთ თქვენგან, თუ შემატყობინეთ: რა არის თუთან მწერალი და რა არის მწერლობა? ვინც რომ აიღებს კალამს კელში და გამოვა საქმესწინოდ, უგულისწობის იმან უნდა იცოდეს ამ ორის უმთავრესის საგნის მნიშვნელობა; ჰინკელად ამის ცოდნა არის საჭირო; უამისოთ გამოსვლას, რომ არ გამოხინდეს საქმესწინოდ ისა სჯობია და დიდთანც დაუმაღლებდა ჩვენს სიტყვადევი სიტყვებებს, რომელსაც ასე უწვალოდ ვწყავთ ჩვენის წარმადს ჩხაბახსებით!! ჩემო თერგადალეულა!

მწერალი არის მამა, დამრიგებელი თავისის შვილებისა, კეთილს უხეობითს გრასედ დამეუბნებელი, ბოროტების ძველები და აღმსოცველები; მწერალი, ხუ ვსთქვამთ მამა, ურიცხვს შვილებისა. არც ჯოხით მოქმედებს, არც ღანძრით; იმასა ჭყავს დაჭერილი კაცები, იმ კაცებით მოქმედებს; იმ გვარი კაცები ჭყავს დაჭერილები, რომელნიც შვილებთან შეხუტულნი არიან; ას გარდავსთ მწერლობა, წერა. იტალიანურს ანაზედ რომ დაიწყო ღაზარაკი და, ბევრს კარგს სასარგებლოს რასმეს რომ შეუბნებოდე, თუ ჩემთვის გაუგონარია, — უსარგებლო არის და იქნება. არა თუ ღმერთი გწამს, რომელმა მღაზიომ უნდა გაიგონოს ეს თქვენს ძროფას-სოროფანი სტრიქონები: «ვი-თარცა ცუცხლი აღძრული დედამიწასა შინა, ძარღვთა კლდისათა გამაზობელი დავლიჯა ლუკმა ლუკმათ მისი და შეუმაგრებელი სხეული?... უურებო დადექით, აღარ გაიგონათ. მაგრამ, რა გუნადვლება დაქსენი ჭყავს მოქმედ-

დეს შენამდინ, ხომ არ გქმის მანც, სულ ერთია!... თუ
 ღმერთი გწამსთ, თუ გიყვარსთ, მართლად და არა ფარ-
 სველობით თქვენნი ენა, მოგვაშორეთ ამ გვარს თრინ-
 ჯული სიტყვებნი რას ჩაიცვიდით. თუ ხალხის აზრების
 ხართ, შესხიერებაც იქონიეთ. ჩვენ გვინდა ცოცხალი
 ენა; ცოცხალი! მკუდრის ენა მკუდრებსავე მიეცით. თუ
 სახალხეთა სწერთ, ხალხს გააცანეთ, თუ თქვენსთვის
 სწერთ და; დაიდევით, იკითხეთ „რამდენიც გსურს, რაღათა
 ბეჭდავთ. ეგ არაა რამე კვარცხეთ მკითხველებს აი,
 ეგ მკუდარი ენა გვაკვარცხინებს მკითხველებს. ჩვენნი სი-
 ტყუერება იმისთანა მდგომარეობაშია ახლად, რამე თუარ
 სათანაშო, სახალხოდ და ცოცხალ ენით, ვერას გნით
 მკითხველებს ვერ მოვაზიდავთ. უნებაც ღმერთით ამი-
 თი გაიმარტება!.., ან ეს რა სიტყვებია, არ მესმის? მე-
 გი მესმის მაგრამ, სწორეთ მოგახსენათ არ შეკვებდ-
 რივარ არსად, არც შწიგნობობაში და არც ხალხის ღა.
 მარკში «გაიარდა, მაში და სხ.» მართალია, ჰარველი
 აზრებია, მაგრამ ესეც უნდა ვსთქვათ, რამე აზრები თუ
 არ სიტყვებით, როგორ შესდგება. აი კიდევ ჩვენის
 თავის უბედურება; ჩვენსას ვნაჯობობთ და სხვს სი-
 ტყუებებს ვეტანებით, მაგალითად, რამე შიგა და შიგ
 შემოგყავთ თქვენს სანამუშო თხზულებასში ეს სიტყვე-
 ბი «ინტერესი, ლეტარვის ძილი, სინალიური, ფილო-
 ლოგიური, ფოტოგრაფია, დამეტრული და სხვა და
 სხვა. თქვენნი დაიცინებთ, რათ შემოაქვსთ მწერლ-
 ბაში «ზადაჩები, ესტრეტიური და სხვანი!».. ექ, რა
 ვსთქვა, ეგ არის ჩვენნი თავის უბედურება, რამწავს

ახანს ვისწავლით, გვიკვირს, ესე ანის გავნათლდითო და იქამდის მიდის ჩუქნი... რომ მწერლობასაც კი ვიხუმებთ. არა თქუნი ჭირიმეთ მკითხველნო, ხალხნო და ვამაინო, მე და თერგდალეული რა მწერლები ვართ, სადაცა ერთს ალაგს ვიძახით ასეო, და მეორესეუდ, არა, უკაცრავად, ისეო. თუთანვე ფხრუწ და თუთანვე ჭკეჩავს. ჭ, სულ თერგის ბრალთაო, იტყვან ზოგნი. არა, გარწმუნებთ, კარგი ვეკვებან კარგია, თუნდა თერგი დალიოს, თუნდა მტკვარი, ესეი არ არის, მიხეცი ის არის, რომ ყოველი ჩუქნიგანა რაღასაც ჭკუას ჩემულაბს, მცნაერებას, ვეკვებან გვინდა რომ ჩუქნი გავიყვანათ, ჩუქნი აზრები მოკაწონათ და... უკაცრავათ კი ვრჩებით აი, ბატონებო, ესეც წამხდარის სწეობის ამხანაგი გახლავსთ. წამხდარის მწეობის მიხეციც, გახლავსთ,—სწავლა, ნამდვილი და ჭეშმარიტი სწავლა, რომელსაცა ვერ მოკლებულეები ვართ ჩუქნიდა საუბედურათ, და რომელსედაც მაგდენს არა ვივიქრობთ. ვიტყვთ, ვანობთ, ვევირით და თუთან არ ვიციით რაზედ? აი უბედურება! ბატონებო! მკითხველებო! დარბაისელნო ხალხნო! ყური დამიგდეკით ერთი კარგათ იუ ღმერთი გრწამთ: თერგდალეული ბძანებს. «ცისკარია» უვარგისიაო, ერთის სიტყვთ, ცუდაო! ერთი მიბძანეთ თქუნი ჭირიმე, ასე თაგუდათ რომ წარმოხთქუამს, და შეუბოვრათ ამ სიტყვებს: ცისკარი არის ცუდი, თუ ჩუქნი, ესე იგი მხნაბაგები? არა თქუნი ჭირიმე, ყურხალში რაც იბუჭდება, მარტო ერთისა იბუჭდება, თუ სხუა და სხუა? ვინც მწერლები ეკულებს «ცისკარს» ჭართველებში, ისინი სწერენ, რაც

ღონე აქვსთ ამ მწერლებს ცისკარშიაც ამ ღონით გვი-
 ჩვენებთან; ამაში რედაქტორმა რა ქნას, მწერლები ხომ
 სტამბის საბეჭდავი არ არის, რომ ღონდონადგან დაი-
 ბაროს. ჭკიცხავს, ცუდათა სწერენ, თუთან კარგათ
 დაწეროს, დაგუანახოს ხაღხსა აი ასე უნდა წეროთქო და
 ჩუქნს რასაკვრელია თუ მოგვეწონს, იმის გზას
 შეუდგებით: თუთან რომ არასა სწერს ხეირობის, სხუას
 რასა ჭკიცხავს; ყურნაღმა რა ქნას. ან რათ უნდა ვოქნათ
 სრულიად სიტუდე, რომესაც არა გვაქვს თუთქმის სს-
 ბუთი. ტფლისის ქალაქში ზოგი ერთს ქუჩებში იმის-
 თანა სმაგული სახლებია და სუნიანი ქუჩები, რომ კაცს
 არ გაუვლება, მაგრამ ვერ შეგვიძლიანთვი ვსთქნათ
 ტფილისი არ ვარგა, ცუდიაო... აქებს თერგ-დალეული
 ზოგი ერთს მწერლებს, რომელთაც შრომაები «ცის-
 კარში» დაბეჭდილები იყენენ: ჭონქაძეს, დიმ. ყიფიანს.
 გარდანქეშელს, ბერიძეს, დიმ. ბაქრაძეს, ლავ. არდაზი-
 ანს და მე, უღიბს მონას და მოსამსახურეს; ქებისთვს
 დიდი მადლობა! მაგრამ, ერთი ესა ბძანოს, ავი იძახდა
 ცისკარი ცუდიაო! მაშ ცუდი არა ყოფილა და, თუ ცუდი
 ყოფილა, რატომ აქებს, იმის თანამშრომლებს. რომ მო-
 გახსენებთ, თუთანაც არ ესმის რას ანობს. იმითი სი-
 ცუდე არ ეთქმის ყურნაღს, სადაცა ორიოდვე უკარგისი
 რომ გამოერევა, არათუ ჩუქნი ცისკარი, პირველი ევრო-
 პიის სისრულეში მოყვანილი ყურნაღიც ამ მდგომარე-
 უბით გამოდის. მაშ რა დაუკარგამს და რას ექებს უფ.
 თერგდალეული; ან რა მიუბნებია და რას ითხოვს
 «ცისკრისგან,» ხან მწვანე კაბით გამოდიოდა ცისკარი,

ხან ლურჯითაო და სხ. ამასთანავე ხან ზატარა და ხან დიდო; ამას ცისკარს კი ნუ მოჭიკითხავს, თავის თავს და თავის მოძმეებს მოჭიკითხოს. აი კიდევ უბედურება ანბობს და ანა ფიქრებს ამაზედ: თუ ყურნალი სად გამოდის, რომელს ხაღხშია, რომელს ღრეებში და რომელის ღონისძიებით? მოჭეოლია და ფეკამს მოშლილს წისქვილით!.. იმას ხომ ანა ფიქრებს; ერთი სახლობა რომ იბარებდეს «ცისკარს» ცხნა სოფელში ჩამოინიგებენ, და, მეონა რედაქციის განცხადებაც არ წაუკითხავს, სადაცა დაბეჭდილია, ცისკარს დამბარებელი, ორასორმოცამდინ ჭყავს და ნახევარი ფული არ შემოსულაო?.. მე და შენგი ვიძახოთ თერგ-დალეულა, რატომ არ გამოდის დიდი ყურნალი, რატომ დიდი ნიჭიერების თხზულებები არ არისთქა. თქვენს რომ არ იბარებთ, თქვენს მქადაგებელი, სხუა ვინ დაიბარებს. ამ დღეებში ვიყავი რედაქტორთან, რომელმანცა მაჩვენა სია და მრთელს რუსეთში, სადაცა დავიჯერო რომ ორასი კაციცარი არ იყოს, სამნი მხოლოდ იწერენ. ერთი უნივერსიტეტი, მეორე მოსკოვის უნივერსიტეტის სტუდენტი და მესამე მოსკოვში მცხოვრებელი ერთი საქართველოს თავადის შვილია. რატომ არ არის ყურნალი კარგი, რატომ დიდი არ არისთქა, თქვენგი იძახეთ და გაჭყრეთ ოთხუთხვი, დმერთს მაღლობა უნდა შესწირათ, რომ ამ ღონისძიებით, მე და თქვენის წყალობით, ასე მოღვაწევეს და ხაღხის ანა ჭყარგავს. თუ სიმურთა ბძახებთ, რომ რედაქტორმა რქრის ზოდები შეიზინა და ჩვენს გამოკვლიჯოთ რამეო, ის

სხუა არის! მოდი და ნუ შეიძინებდა რქოს სოდებს
 ამოდენა შემოსავალათგან, მას, ორას ორმოცე კელის
 მომწერი, ნახევარი ფული შემოსულა, კქუს მანეთობაზედ,
 ერთი მანეთი ხომ ფოძტას ეჭუთუნის განავზენათ, ას-
 ოცის ფული სამოც და თორმეტი თუმანი, აქედან ჯამა-
 გირი ასობის ამომწეობს, დამბეჭდავს და მელანის
 წამსმელს, სამს კაცს; ჯამაგირი დამტარებელს წიგნებისას,
 ჭალადი, მელანი და სხუა მასალა.— დარჩა ნახევარ მი-
 ლიონი! მას არა ვსთქუათ ყურნალი პატარა არისო. ეჭ,
 უძღურთ კაცობრიობაჲ! რას მოქმედებ? თუ ხალხისა
 არ გეშინიან და არ გერიდება, ღუთისა? იმისი მოძი-
 დებადარი არა გაქუს!.. აი უდროთ. რათ დაიძინას
 პირველი ტისკარი და რა დამარხავს ახლანდელს «ცისკარ-
 ს» ამისთან სიტყუები, გულის და სულის დამაწერუ-
 ლებელნი. რა ქნას გამომცემმა; ერთი ანობს უდა არ
 უყარგაო, მეორე იძინის კარგი არც ერთი არა დაბეჭდი-
 ლარო. მესამე, ასობი მქალათ გამოდისო, მეოთხე
 პატარა არისო, მიწკესესევი აღარა კითხულობენ. გნე-
 ბავთ, მე გამოვსტემ ყურნადს, მე, თქუნნი უმოძინელისი
 მონა და მოსამსახურე მოლაებე, ისეთს ყურნადს, რომ
 პირველი კერძისი ყურნალი გაგაფასო, მომეტით ხუთი
 ათასი კელის მომწერი; ფულებიც ნადი, ნისიათი არა,
 ეს ხომ ჩითმეზღინი არ არის. რომ ნისიათ მივარდეს სა-
 ქმე. ხუთი ათასი კელის მომწერთ ფულიდგან, რომელს
 კარგს მწერალსაც მინდა ლეკურს ვათამაშებ, მოდი ნუ
 ითამაშებს, რომ წელიწადში ასი, ორასი და თუ გნებავს
 ხუთასი თუმანი დაუნიშნო შრომის ფასათ: სულ დღე

და ღამეში იმწერს მწერლობის საგანს დაადგებს; თუ არა და, ან ოცის კელის მამწერის ჰატრონმა, რა ქნას თუ ღმერთა გრწამით!... ეჭვს, ისევე სჯობია ამ აზრს თავი დავანებოთ, თითონაც მგონია ბეგრს ინანის ახლა, რათ წამომცდათ, მაგრამ არაფერი, არ ცოდნა არ ცოდვას, თავის უფიქრელობას დაემდუროს. ახლა სხუასევე გადავიდეთ, მაგრამ რაზედ, როდესაც ამ კაცს ეს ორი საგანი უძვეს წინა: ერთი «ცისკარი» ცუდიათ, ამასევე მთავრეთ ჰასუხიც მივეცი, მეორე? მეორე ჟურნალის გამომცემა კარგიათ. რატომ, ძრეულ კარგია, ერთი ჟურნალი რომ ვერ ასულია კელის-მამწერთ და მკითხველთ, მას მეორე არ გამოიცეს?... ვინ იქნება იმისთანა უმცირარი, გრძობა გაციებული და უგუნური. რომ მაგ კვარი სასარგებლო რამ დაიწუნოს, იხებოს ღმერთმა ოცი ჟურნალი და ოცი გაზეთი გვიქონდეს, მაგრამ მკითხველები? რასაკვრეკლია, ყოველი ქართველი, თუ გვინდა ჩუქნის თავისათვის კეთილი უნდა ესტდილობდეთ ერთისაც და მეორისაც შემადგობას, და შემწეობას, მაგრამ... ეჭვს, რა თქუას კაცმა, აი ერთს ოჯახში რას მოკვარე ყური «ორი ჟურნალი ძრეულ კარგი, მაგრამ რომელ ერთზედ მოვაწერო კელით, ჟურ ერთშიაც შემწეებოდა ფულის გაღება, არათუ ორზედათ.» ყურებზედ თითი დავიცევი და გამოკულ გარეთ! აი ჩუქნი საცოდობა, ჩუქნიკი ვიმტვრიოთ თავები, ვიძახოთ: არ კარგა, ცუდია, ჰატრონა!... გაქუეს სურვილი, რომ ჟურნალის კითხვა შემადგობათ? მასწავლე კითხვა, მე და თქუენს ახლა კითხვა რომ არ ვიცით, სიიდან რას წავიკითხვოთ. მას შირველად ჩუქნი-

თვს საჭინოა ქართული სასწავლებელი. აბა რა არის თუ უბედურება არ არის ჩუქნს თავსედ, ერთი მილიონი ქართველი მაინც არ არის მრთელს საქართველო-იმერეთში? ამ ერთს მილიონში რასსი და სამასი მკითხველის მეტი არ უნდა გვეკულებოდეს?!... დაჩუბდეთ მაინც, არავენ გაგვიგოს უცხო ქვეყნის ხალხმა!.. ასე ჩემო თერგდალეულო, ამ მიზეზი, რისთვისაც არ შეეძლება ევროპიულს ყურნაღს; ჭბამავს სუსტი. მქრალი, ჩუქნი ცისკარი, გავსიღს მთვარეს, ესე იგი სრულს და გაუსიღს ევროპიულთ ყურნაღს, მაგრამ სუსტათი ჭყენს სხავს ჩუქნის წყალობით, თუმცა ამ ლექს თქუქნ სხუა გვარად და უკუღმათ მარტათ. რაც არ გინდათ, ცხადია არ დაინახავთ?... დიას, სწორეთ, მაგრამ მე ეს მიკვრს, აქამდინ, ამ ქქუქის წლის განმავლობაში თუ გული გტვირდათ, რატომ არ დაეხმარეთ ცისკარს ან მწერლობით, ან რჩევით? არ ვიცი ახლა რა ფიქრათ მოგსულიათ; გგონებთ ეგ მასინ უნდა წარმოგეთქათ, როდესაც ერთს საგანგებოს, იშვითს ქმნილებას გვაჩუქნებდი, თუ არა და, დაღაცჯლო, მისდგომიხართ ცისკარს, რომელიც ჩუქნის წყალობით ძლივს დაღლიალებს წარმავალს ქუქუქანაში და უთანხმოების ჩვეულების მიხედვით იძახით: დაჭკა ბიჭო, დაჭკა ბიჭო, სულ ცისკრისა ბრალია! ...

მოლაგბე.

რედაქციისაგან.

პირველის იანვრიდამ დაუწყოებთა ცისკარში გარბილ-
დის ცხოვრების ბეჭდვასა. ჩუქს დიდათ დამნაშავეთა.
გრაცხო ჩუქსს თავსა, რომ აქამდისინ ან გავაცანით
«ცისკრის» მკითხველებს ეს გამარჯვებული და სამაგალითო
თავისის კეთილშობილებით და უბიწოს მოქმედებებით
კანცი, ცნობილი მართლს ხმელეთზედ.

გარბილდი ამ უმად არის დაჭრილი და იმყოფება
ტყვეთა იტალიის კორნოლის ვიკტორ კმანუილისაგან.
გარბილდის უბედურებაში მიიღეს ყველაზედ უმეტესი
მონაწილეობა ანგლიანებმა. ყოველს ანგლიის ქალაქებში,
მანჩესტერში და თუტინის სოფლებშიაც და ლონდონშიყო-
ველს სახლში, გასტინიტებში, კატინებში და სხ. იყო
ლანკაში, სასარგებლოდ გარბილდისა და თუტინის მთე-
ლი ანგლიის ნაციიდან მიერთვას ადრესი. ანგლიის უცხო
მხრების მიანსტრმა ჯონ როსელმა, თავს გამოიღო რომ
გარბილდი განთავისუფლდეს ტყვეობიდან და ან გა-
ბედოს იტალიის მთავრობამ ან ვითარის სასჯელის მი-
ყენება და აგრეთვე ამ ადრესშივე სთხოვეს, რომ იტა-

ლიას, რომლისათვის ეს იტალიის გმირი იმყოფება ტყვეობაში (*) მიეტყვეს ერთობა გარდა. ამისა მოკლეს ანგლიაში გროვდება ფული სასარგებლოდ იტალიის ერთობისა და ეს ფული უნდა იყოს გარბილადის განკარგულების ქიწქსი. — გარბილადი დასჭრეს ასპრომონტის ბრძოლაში, რომლისაგან გარბილადი დაიძრა სიცილიიდან თავისის ვაჟანტილოებით, გაშვიდა კალაბრიის მთებში და მისწია რა ასპრომონტს, რამდენისამე ასის კაცით, მასინ იქ შეხვდა პოლკოვნიკი პალაგინისა პეპონტის ჯარითა. გარბილადიმ იტალია რომ თუ ბრძოლა მომხდარ-

(*) რადგანაც იტალია არის დიდის ხნიდგანვე გზა-ლეკილი სხუა და სხუა სასქელმწიფოების კელში, და ნაწილებათ და ზოგნი ნაწილნი არიან ჩავარდნილნი სხუა სასქელმწიფოების კელში, ამ მიხედვით იყო და არის კი-დეკაცა საშინელს შეიწროებაში. ამისგანვე გარბილადი თანახმად ხალხის სურვილისა, თუქმის თავის დეენი იბრძეს იტალიის ერთობისა და კეთილდღეობისათვის, მაგრამ სხუა და სხუა მიხედვებისგანვე ვერ მოუყვანია ეს კეთილი საქმე აღსრულებაში აქამდინ იტალიის მთავრობაც ამასთანა მსხეობდა და სწამოებდა, მაგრამ ამ უკანასკნელს დროებაში გარბილადი გასცვალეს ნაპოლეონის პოლიტიკასკედ და ნაპოლეონის უთანხმოთ ვერ გაჭებდა მთავრობამ მიყოლა, ამისგანვე მოხდა განსკოტადება გარბილადისა და მთავრობისა შორის: ხალხი დარჩა გარბილადისაკენ, რადგან ხელავდენ ამაში თავის შემწესა და ჯარები დარჩნენ მთავრობის მხარესა.

იყო. ორსაკეს მხარეს უნდა დახორცილიყვნენ თავისი სა-
ეპარქიონი, თანამომქმენი, რომელთათვისაც წაღ თავს მო-
ესწრო იმ დღიდგან იბრძოდა და იყო განდევნილებში,
ამისათვის, გასცა სასტიკი ბჰანება, რომ ანც ერთს იმის
ვალანტიორს (*) ან გაებუნა ბრძოდა და თოფის სრ-
ლს და ანც თუთონა ჭიქობდა, რომ იტალიის ჳა-
რები ან სარდლები გაიმეტებდნენ თავისივე თანამომქმებს
და მარაღის საქმისათვის მებრძოლს ხალხს დასახორცა-
თა. მაგრამ გონება დახშული შალაუიხინო ჭიქობდა
სხუა იფრია. იმას ჭქონდა ნაბძანები, რომ სადაცკი შე-
ხუდებოდა გარბიბადის, ეოველივე ამისი ძრელება მო-
ესმო. შალაუიხინომ უბძანა ჳარებს მისულა გარბიბა-
დსედ, ასტყდა საშისელი ტუცხლი; რამდენიმე კაცი
გარბიბადის ვალანტიორთაგანი მოიკვლენ მაშინვე და
დააზირეს იშათც სრლას. გარბიბადი შეჳდა ცხენსედ,
უვლიდა წინ ჳარებს და ყვროდა, რომ ანავის ან გა-
ებუნა სრლას. აქ მოხვდა ორგან ტყუა გარბიბადის;
ერთი ფესში და ერთი ზედა ტანში. დაჭრილი გარ-
ბადი წაიყვანეს და ერთის ხის ქვეშ დაწუნეს. შატარას
ხანს უგან მოიყვანეს გარბიბადისთან დაჭრილი შული
ამისი, ორის წლის ემაწვლიკაცი.

(*) ვალანტიორი არის თავისის ნებით შესული ჳარში
და, წადგანაც გარბიბადის ჳარები იყო შედგენილი თა-
ვისის ნებით ჳარში შესულებისა, ამისთვის იმის ჳარებს
სახოგადოთ ეძინან ვალანტიორებსა.

რადგანაც გარბაზდის ჯარებს (*) არა ჰქონდათ ბრძოლის ბძანება, ამისამო იმათი დაფანტვა არ გაუჭირდა შოლეკუნთს ჰალაუიხინოს და გარბაზდი დარჩა ტყვეთ. გარბაზდი და იმისა შუღი ორივე დაჭრილები გაგზავნეს კერძიანონში. შუღი ესლა კარგათ არის, მაგრამ თითონ გარბაზდი არის შეწუხებული დაჭრილობისგან. ამას წინათ ჰქაიებს ჰქონდათ რჩევა ამის დაჭრილობა-ზე და ზოგი ამბობს, რომ ტყვეთ კიდევ არის დარჩენილი და ზოგი ამბობდა აღარ. არის. ამის დაჭრილობისას იწერება საუკეთესო ანგლიის ჰქაიმა ჰატრიფი, რომელიც არის ანგლიიდან გაგზავნილი გარბაზდის მოსარჩენად, რომ იმედია მალე მოახსენოს; გარბაზდი ისე დაჭრილობისგან არ არის შეწუხებული, როგორც იქაქისისგან, რომ ვაი თუ ის საქმე გადუწვევტული დარჩეს, რომლისათვისაც თავისი დღეები იბრძოდან იყო ამის სიტყვების სავანი. (იტალიის ერთობა.)

ჩვენს ვეცდებით, რომ რაც გარბაზდის ცხოვრების წიგნში არ არის შემოტანილი, იმის თავის გარდასავალი ამ უკანასკნელს დროებაში, ესლა გამოვკრიბოთ სხუა და სხუა გასეთებიდან და ჩაუმატებთ ამის ცხოვრების წიგნსა.

გასაცნობელად ამის დიდ სულთნებისა, დაუფასებ-

(*) გარბაზდის ჯარებში დედაკებიცკი იყვნენ კანტრად შემოსილები. სასოვადოთ გარბაზდის ჯარები შესდგებოდა უმაწვლო კანთავან. ამათში მომეტებული ნაწილი იყო თექვსმეტის წლიდან თრამეტის წლამდის.

ლის და აღუწერელის კეთილშობილურის სიმატლით მოქმედებისა, წარმოუდგენთ მკითხველს ამის გულითგან წარმოთქმულსა.

აი რასა ჰსწერს ის ანგლიჩანებსა:

«გაგი, რომელიც მიეცემა სშირად ფიზიკურსა და ფსიქოლოგიურ უბედურებასა, იმას სსწავსედ უმეტეს შეუძლიან გრძნობა კეთილისა და ბოროტისა, ის მისცემს წიგნს, შეხვედრას, ყოველს ცუდის მოქმედსა და აფასებს კეთილსა. ამასთანავე განუცხადებს მადლობას ყოველს კეთილის მოქმედს. და მეცა ვალი მქმუნს შენი მადლობის წარმოთქმისა ანგლიჩის ხალხსა! მეცა ვგრძნობთქმუნს სიკეთესა, რაცეი შესაძლებელი არის ჩემის სულისაგან, შენ იეავ ძმა და მეგობარი ჩემი ბედნიერებაში და ახლაც ჩემს უბედურებაში დარჩი ჩემს მეგობრათ და კელის მომწოდებულად. ღმრთის მადლი იყვეს თქმუნსედა! ჩემი მადლობა ამით უფროა ძლიერი, რომ წარმოთქმის სულისა და გულის სიღრმედა და წარმოთქმის მთელი ხალხის საზოგადო გრძნობით, რომელსა შორის შენ წარმოადგენ ჰროგურსსა (კანტონობითოს წარმატებისა) დიას! შენხარ დირსი მრთელის ქმუნსენის მადლობისა, ამიტომ, რომა შენ აძლევ შეწყენებას ყოველთ უბედურთ და უბედურებათა, საიდანაცეი უნდა წარმოზდგებოდნენ ესენი; შენ მიიღებ მონწილეობას სხვს მწუხარებაში და სცემ ნუგეშსა. მე, როგორათაც სსწავნი მრავალნი, ვხედავდი რა სიმატლეს

მრავალგან ფეხქუჩებში გათუფებით, მივეტემადი განწირულ
 ლეხას შესახებ კაცობრიობის უბედურებისა. მაგრამ რა-
 კი შენ წარმომგვიდგენდი თვალ წინა. ჩემი აზრები დამ-
 შვდებოდნენ და გული ჭბოვებდა რაღაც სულის სიმშ-
 დესა- მიჭექვ გაბედვით შენს გზას დაუმარცხებულად და
 შეურყეველად შთამომავლობაზე და მოიწვე სხუთა საღმრთო
 შთამომავლობაცა კაცთმოყვარეობის გზაზედ. მოიწვე
 შენა თანაშემრამელათ, ფრანციის შთამომავლობაცა! რ-
 ნიკენი თქუჩნ უნდა მადაოდეთ კელი კელს ჩა-
 კიდებულნი კაცობრიობის განათლების წინ, მოიწვიე ისა!
 მოიწვიე ყოვლის ღონისძიებითა, მოიწვიე თავისავე ხმით
 და დიდის განდევნილის კაცებით, თავისის კიკტორ ჭიუ-
 გოთი, — რომელიც ჭქადგებს საქუჩენიერო ძმობასა და
 ერთობასა. უთხარი, რომელ შეპერობა რომლისმე ქუჩ-
 ენისა ძალით და ბრძოლით არის ჩირქი ჩუჩნას საუკუ-
 ნისი და არის ნიშანი შეშლილის გონებისა! და რათ
 უნდა დავიპეროდეთ სხუთათა მამულებსა და ქუჩენებსა,
 მამინ, როდესაც ყველანი ვართ ძმები და უნდა ვცნობრე-
 ბდეთ ძმურათა? მოიწვე ისა და სუ დაბრკოლდები ამითა
 რომ ის არის ჭერეთ ღრობითი შეცდობილებაში. ის
 უთუთათ ამოიღებს ხმასა თქუჩნს ძახილსუდ და შეიკუ-
 რებს თქუჩნს მაწვეუნასა, თუ დღეს არა ხვალ მაიცა,
 თუ ხვალ არა ზ. კა. დააშურე მაწვეუნა ძლიერთ გელე-
 ცის ძეთა და მიეპყარ იმასა ყოვლის ძალითა, მხნე ძენი
 აღვივისა, შეურყეველნი მოთავკენი საღმრთო თავისუ-
 ფლების აღვისა ევროპიის მატრიკსედ მო-
 გიდგებიან მხარ და მხარ. მოიწვე ძლიერი ამერიკის

რესპუბლიკა, ის არის შენი ძე, გამოსული შენიდამ და ამასთანავე ის ეხლა იბრძვს მოსპობისათვის მონებისა ისე უბიწოებით, კეთილშობილურათ და დიდსულაუნათ შენგან დაწეობილი. მიეცი კელი შემწეობისა, რომ გაიმარჯვოს იმან ამ საქმეში და მოიგოს მარჯვით ეს საშინელი და გონების შესაზარაკი სისხლის ღვრა, რომელიც წარმოსდგა კაცთა ხორცის მგლეჯავათა, და მსუიდეკლთაგან; მიეცი კელი შემწეობისა და მიეც ალაგი თავისთან დიდს საქმესწინა კონგრესში ამ გამომმეტყველს კაცობრიობის გრძნობის მოქმედებაში. მოიწვე კერუთვე ყოველივე ხალხი, რომელთაცაი აქეთ თავისუფალი ნება და ნულარა ჭკარგავ მარჯუშ შემთხვევასა და დროებასა. უშიდატესობა რომელიც გვეუთვნის ეხლა შენა, შეიძლება რომ ხელ შენი აღარ იყოს. მაგრამ დმერთმაკი ნუ ქნას რომ ეს მოხდეს. აღსდეგ ბრიტანიაკ და ნულარა ჭკარგავ დროებასა! აღსდეგ მართლითა პირითა და უჩქნე ხალხს გზა, რომელსედაც ჯერ არს იმათი გაგლა. რომესაც საქმესწინა კონგრესი იქნება გადაწვეტილი სხვა და სხვა დავათა და ახიებათა სხვა და სხვა ხალხში, მაშინ რმი და სისხლის ღურა შეუძლებელია იქმნება ქმესწინასედა. ყოველივე ესე ყუმბარანი, ყოველი შეიარაღება და მომზადებანი იქნებიან ამაინი და უსარგებლანი, მაშ დაიწვე ანგლიის ხალხო, ღურთის სახელობასედა, დაიწვე ეს დიდი კაცობრიობის შეერთება და მიეცი ესე ძურთასი საუნჯე ეხლანდელსავე თაობას. გარდა შეეიცარისა ბელგიისა და სხვათა, რომელნიცა მაშინვე მოგცემენ მხარს ერთს მოწვეგნასედა. შენ ნახამ

რომ სხუა საკელმწიფოებიც აღძრულნი კეთილ გონიერებათა მასინვე შენს მოწვევასზედ მოგიდგებიან და მოგცემენ მხარსა. დეე ღონდონი იყვეს კონერესის შეკრებილების აღაგათ, რომელიც უნდა მოიწვეოდეს საზოგადო თანხმობით და სურვილით, განგიშროკებ და გიტყუ. იყავნ კურთხეულ და მადლი ღმრთისა, იყვეს თქუწნსედა! და გადგინდოს ღმრთმა ის სიკეთე რაცა თქუწნ ჩემსედა დაგიოთესიათ... «გარბიდალდი».

რამდენი კეთილშობილურს გრძნობას, საქუწუნო კეთილმყოფობით სავსე და გულმხურვალე აზრებს შეიცავს და წარმოსთქუავს ეს წიგნი. ამასი სჩანს ის გარბიდალდი და იმის მოქმედებანი, რომელიც ვერ დაათვას იმისმა ბრმა მთავრობამა და, რომელსაც უწყალად განდევნის იტალიის პირუწლი მინისტერი «თავსუბუქი» რატაცი.

მამულისათვის თავის გაწირვა და გულოვნობა.

სერბების ჟურნალი «სობრანი» გვიანმობს: ერთის ჩერნაგორელის დედაკაცის საკვრველს გულადობას. ბულგაროვიჩის ომში მოკლეს ერთი ჩერნაგორელების ბაიჩანტარი. ეს დანახა იმისმა ძმამ, რომელიც იქავ იდგა, და მასინვე მივარდა მოკლულს ძმასა, გამოაჩთვა საწყალს გაყიხულის კელებიდამ ბაიჩანდი და გადაერია წინ ბრძოლაში; პატარა ხანს უკან ესეც მოკლეს და იმის აღაგას მესამე ძმა ჩადგა. საღამოხანსედა ესეც ძალიან დასჭრეს. აქვე, ამ ოსმალეობის ომში იყო იმ სამი ახალგაზდა ვაჟკაცი ემაწულების დედა; იმან, რომელსაც დანახა, რომ მესამე შვილიც წაიქცა, მივარდა შუღს

გაცხარებული: ჯერ ავრცა დედამზღურის სიყვარულით
ტუხებში, მერე წასტაცა კელიდამ ბაირალი და გადაერია
შუა ტუფს ბრძოლაში და იძახდა. რომ მანამ არ გაუ
შეწებ ამ ბაირალს კელიდამ, მანამ ერთი ერთს ჩემს
შუფის შუფს არ ჩაუბარებო.

ცეცხლის წამკიდებელი ემაწული.

გასეთი «ბეღიისა დამოკიდებლობა» სწერს შემდეგს
ანბავს კენიდამ:

ერთს ვალიტიის ზრეკინტიში, ამ სემს თვეში, ცე-
ცხლის წაკიდება სავსილათ გახშირდა. ხალხი ძალიან შა-
შინდა და დიდს ღონის ძიებასა ხმარობდნენ ცეცხლის
მომკიდებელის დაჭერისათვის. ბოლოს, რა გგონიათ. ვინ
აღმოსხნდა ამ ცეცხლის წამკიდებელი! ეს იყო ერ-
თი ცხრა წლის ემაწული. იმან მოუკიდა ცხრაცხნ ცეც-
ხლი და შეათო, რომ უკიდებდა ცეცხლს მასინ უცებ
დაიჭირეს.

როდესაც გამოჭეობნეს, თუ რათ ჩადიოდა ამ საქმესა?
იმან ეს მიხეცი სთქუა, რომ ხან და ხან ისეთი ჟინი
მომიუღიდა სოღმე ცეცხლის მოკიდებისათ, რომ გული
წუხილს დამიწეებდა, მანამ ცეცხლს არ წაუკიდებდი რან-
მესამო. 15 თიბათვეს წაკვიდნა ცეცხლი ქალაქს გარეთ
სახლებისათვის, მაგლამ არა დამწვარიყოდა. 3 მარ-
ამობის თვეს სასახლარების შუა, რომლებიც აღრევე და-
მწვა, წაკვიდნა ცეცხლი ჩაღისა და საგუს ბუფულებიისათვის

5 მარამობის თვეს ავირებდა ერთის სახლის დაწესა, მაგრამ მისწრეს და დაიჭარეს. წარალი ამ უმანკო შეტრევისა **32.000** გულდენმდინ (*) შედგა.

ლ. ჯანდიერი.

როდესაც ასე გაღმეობულია ჩუტნის სახლში საჭარებებ სწავლისა და ისე გულით მიეზრძეს მოწარმე ემწელი-ბა შეტნიერებასა, გამოსხნდნენ ჩუტნის იმისთანა კეთილ მსურველნი პირნი, რომელთაც არ დაიშურეს არავითარი შრომა და ხარჯი სახალხო სასწავლებლების დასაფუძნებლად,

არ შეიძლება, რომ ისე გაუშუქათ და არ მოვიხსენიოთ ის პირნი, რომელნიც შესდგომიან ამ კეთილსა და ქუტნის სასარგებლო საქმეს.

ირაკლი გრუზინსკიმ დააფუძნა ორი სახალხო სასწავლებელი ტფლისში. ერთი ავლაბარში და ერთი მთაწმინდაში, თავისის საკუთარის ხარჯითა. ამ სასწავლებლებში ასწავლიან რუსულსა და ქართულსავე ენასედა. ასწავლიან არითმეტიკას და სხ

ეგრეთვე გამოსხნდნენ სოფლებშიაც იმისთანა პირნი, რომელნიც გისრულობენ სასწავლებლების დადგენასა თავის საკუთარს ხარჯსედა.

თავადმა გიორგი ქაიხოსროს ძემ ჯავახიშვილმა და იმისმეუღლემ კ. მარამ იოსებ მამაცაშვილის ასულმა, გააკეთეს თავის მამულზედა თავისისავე ხარჯით სახლი შეტნიერების მოსათავსებლად და ეგრეთვე შეამზადეს ყოველივე რაც სას-

(*) გულდენი ათი შაურია.

წავლებებულს სახლისათვის საჭირო იყო; მასწავლებლები იქნებიან თითონ ცოლქმარნი და სოფლის მღუღელი.

ამ გვარნი მოქმედება იმათი გამოაჩენს იმათს განათლებასა. კაცთ მოყვარე გრძნობასა; ამაში სხანს, რომ ესენი არიან გატანებულნი ქუჩების საჭიროებითა და თავისი თანამოძმე მდაბალის ხალხის სიყვარულითა, ეს კეთილი საქმე ჩუქნის მეერთმამულებიან მოგვიყვანს აღტაცებაში და გვაძლევს იმ იმედსა, რომ ის დრო მოახლოებულია, როდესაც ჩუქნი ევროპიულნი აღარ გვიყურებენ როგორც ველურს ხალხს და მოგვცემენ ზღაგს თავის განათლებულს საზოგადოებაში!...

დიდს მადლობას განუცხადებს რედაქცია როგორც თავის მხრით, ეგრეთვე, ჩუქნის კეთილ მოზარდის და განათლებულის საზოგადოების ზიარით ამ კაცთ მოყვარე საქმის დამწყებთ ზიარით. იმედია რომ ამ კეთილს მრავალი შემძლებელი ზიარნი და სოფლის მებატონებნი მიტყუებიან და არ დაზოგვენ არასფერს თავის ქუჩების წარმატებისათვის.

— ძლივს ელირსა ჩუქნი ქალაქი თავის ქუჩების მოფენასა.

ვინც ქალაქში ყოფილა და დასწრებია იმ საშინელს ხარცებებსა, რომელიც იყო ხალხმე უამთარში და ავდრების შემდგომ, ის უეჭველად დააფასებს ამ კეთილს საქმესა.

ახლა შეიძლება, რომ ავდარში გავიდეს ქუჩითი კაცი და კალაშები ისევ შინ მოიტანოს, ეგრეთვე აღარ არის საშინელი დროშებში ძავალთაჲს, რომ საშინელს ტალახში დროშის ქვეშა ჭკორავდენ ოღრო ჩოღროების გადამიკიდე.

რედაქციისაგან.

უახრებოტ ჩუწნის «ცისკრის» მკითხველთა და უოკულს ქართულს, ვისაცოი უუკარს თავისი სამშობლთ ენა, რომ მომავლის წლის იანვრიდგან, გამოიცემა ტულისში ახალი ქართული ყურნალი «საქართველთს მოამბუ». — დარწმუნებულნი ვართ ჩუწნი «ცისკრის» მკითხველნი მიიღებენ გულმხურვალედ მოსაწიდეობასა ამ საზოგადოდ სსსრგებლთს საქმეში. ამასთანავე ვბუქლავოტ ახლის რედაქციის გამოცემულს პრეტრამმასა... რედ. გ.

«მომავალ 1863 წ. იანვრის თვიდგან გამოიცემა ტულიისში ახალი ქართული ყურნალი «საქართველთს მოამბუ».

ამ ყურნალში მთელის წლის განმავლბაში შემოკლენ შემდგომნი ნაწილები:

1 წმინდა საღიტერატურთ: ლექსები, მოთხრობაები, დრამები, კომედიები, ნამღვილები და ნათაგმანები.

2 ისტორიული: საზოგადო ისტორია; განსაკუთრებითი ყურადღება მიიქცევა საქართველთს და ერთობ კავკასიის ისტორიაზედ.

3 საზოღოტო და სოფლიური ეკონომია: აქ კვლდებით გავაცნოთ ჩუკს საზოგადობას ეს საგნები იმოღენად, რამოღენათაც დრო და საჭიროება მოითხოვს.

4 კრიტიკა და ბიბლოგრაფია: აქ განიჩეკიან უცხო ენებზედ დაწერილი თხზულებები და ქართული წიგნები.

5 სხვა და სხვა ამბავი:

6 დამატება: ამ ნაწილში დაიბუქლებიან ძველი ქართული თხზულებები, ანუ გამოჩენილნი უცხო ენებიდამ

თარგმნული რომანები.

ამ ზროგრამას ამ უმაღლესად აღაწიფებს **არ** ვუძღვით: რაც შეეხება უწინაღის ხასიათს და მიმართულებას, იმაზედ არაფერს ვიტყვით. ჩვენ ვაჩნით, რომ თითონ უწინაღმა გამომხსნელს თავისი თავი, თითონ საქმეში გამოსთქვას თავისი ხასიათი და არჩეული გზა, ეს უმჯობინებს ყოველ წინასწარტყვობას, ჩვენ ვესურს ვემსახუროთ საზოგადოებას, ვარგეთ და გამავადგეთ ამისთვის ვიკისრეთ უწინაღის გამომცემა. სურვილი ჩვენ გულ წრფელია და ჭეშმარიტი. და, თუ ღირს შეგვანება და ცოტათი მაინც აღვასრულეთ ჩვენი სურვილი, ამისიტ გამოუღილი ვიქნებით, ჩვენის მხრით, რასაც ვიშეიძლება, არას დავზოგავთ, დანაწიხნი თვით საზოგადოებაზედ ჭეილია.

ისტორიული ნაწილის რედაქტორობა ივის ნიკოლაძის დიდობეობემ, სხვა და სხვა ამბავისა უფ. დავით ვაფიანმა და საზოლიტიკო და სოფლიურ კომისიისა უფ. ივანე სერბიანკოვმა.

უწინაღი «საქართველოს ძიამბე» თვე და თვე მათ სივრცით შეიდ თაბახიდან, ათამდე, ანუ

160 გვერდამდე, თუ შეგვეძლება ამასეად მეტიც.

ფასი მთელის წლის ნომრებისა შინ გავზავნით ერთი თუმანი, გაუგზავნელად ცხრა მანეთი.

სელის მოწერა მიიღება რედაქციაში, რომელიცა იმყოფება ტფლისში, გალაგინის ზროსპექტსეად. თ. ივანე მუსხრანსვის სახლებში, № 26.

ილია ჭავჭავაძე

რედაქტორი «საქართველოს ძიამბისა»